Intervju: Saša Radulović

Cilj je pobeda na izborima

Slučaj Marije Mali

Politička moć i majčinski očaj

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

9 770353 802002 01305

VREME

broj 1364

23. februar 2017.

KUMOVI DANAŠNJE SRBIJE

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena"
u neku od knjižara „Delfi" i kupite
jedan od deset naslova sa ovog spiska
po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 18. februara do 17. marta 2017.

Karen Duve:
GRRRIM

Ponovo ispričane bajke braće Grim, ovoga puta kao crnohumorne priče o porodičnim razmiricama, fobijama, kompleksima i bizarnim idejama o ljubavi. Crvenkapa ima posla s vukodlacima, a Snežana je optužena za promiskuitet.

Folker Kučer:
JEDAN NEREŠEN SLUČAJ

U poslednjim danima Vajmarske republike mladi inspektor, istražujući jedan zločin, ulazi u klupko kriminalnog, vojnog i političkog podzemlja Berlina i upliće se u zaveru grupe koja krijumčari zlato da bi izvela puč. Izvrstan istorijski triler.

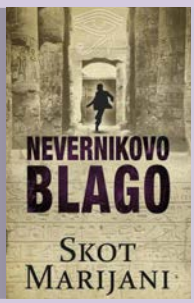

Šeli King:
TRENUCI SREĆE

Mlada programerka je ostala bez posla u Silicijumskoj dolini, i sada vreme provodi u jednoj prodavnici polovnih knjiga. Kada joj u ruke dospe staro izdanje Ljubavnika ledi Četerli *s beleškama nekadašnjih ljubavnika na marginama, ona započinje istragu o njihovoj sudbini. Ljubavna priča, knjiga za prave knjigoljupce i roman o preteranostima modernog doba.*

Skot Marijani:
NEVERNIKOVO BLAGO

Triler o lovu na drevno egipatsko blago zbog koga je previše ljudi ubijeno, napisan na tragu Roberta Ladlama, Dena Brauna i Vilbura Smita.

Majkl Levin:
GERILA PR 2.0

Pod motom „kako da vodite uspešnu medijsku kampanju, a da pritom ne bankrotirate", poznati savetnik za odnose s javnošću napisao je vodič kroz principe i pravila medijskih kampanja i strategija.

Dženi Kolgan:
VIDIMO SE U KAPKEJK KAFEU

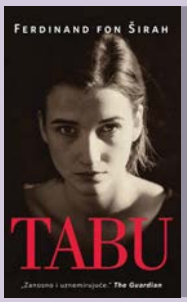
Proglašena tehnološkim viškom, ali naoružana poverenjem u ljude i dedinim receptima za najbolje kolače na svetu, ona okreće nov list i otvara kafe. Duhovit i optimističan ciklit roman prošaran receptima.

Kiti Ficdžerald:
SVINJOTOPIJA

Neobičan roman o prijateljstvu jedne usamljene gnevne šiparice i sredovečnog čoveka izolovanog od društva zbog strašnih fizičkih deformiteta, a koji ima tajnu opsesiju – gajenje svinja.

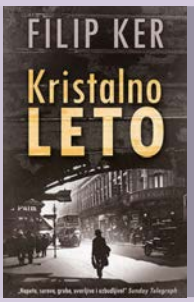
Ferdinand fon Širah:
TABU

Triler o multimedijalnom umetniku koji istražuje teme lepote, seksualnosti i usamljenosti, a onda biva optužen za ubistvo mlade devojke. Brani ga jedan stari advokat, koji ubrzo shvata da se još nikada u sudskoj praksi nije sreo sa sličnim slučajem.

Glen Dankan:
KRV NAŠA NASUŠNA

Knjiga iz trilogije o poslednjem vukodlaku Džejkobu Marlou, erotska ljubavna priča o završnoj borbi za opstanak između vukodlaka i vampira, uz ironičan osvrt na to šta zapravo znači biti ili ne biti ljudsko biće. Odličan horor za ljubitelje ovog žanra.

Filip Ker:
KRISTALNO LETO

Istorijsko-politički triler čija se radnja odigrava u Berlinu 1936. godine. Privatni detektiv Berni Gunter, odlikovani veteran iz Prvog svetskog rata i bivši policajac, istražuje smrt ćerke jednog industrijalca s vezama u vrhu nacističke države. To ga uvodi u mračno središte režima koji će uskoro gurnuti svet u najkrvaviji rat u istoriji.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara „Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara „SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara „Borislav Pekić", Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara „Dobrica Ćosić", Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara „Vuk Karadžić", Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara „Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara „Borča", Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara „Jovan Jovanović Zmaj", Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara „Vasko Popa", Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara Stop Shop, Bulevar Medijana 21g, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, „Branko Ćopić", Omladinska br. 37, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac

VREME
BROJ 1364
23. februar 2017.

04 **Kandidat Aleksandar Vučić: Čovek koji je pobegao u kampanju**

07 Zoom: Svako čudo za tri dana

11 Politički marketing: Tko leti vrijedi

12 Mediji i politika: Kad zasmrdi do neba

13 Nuspojave: O katapultiranju pilota

14 Kolektivni portret: Kumovi

18 Maričevića jaruga i Oplenac: Pozdrav prema mis Maja

20 Intervju: Saša Radulović

24 Slučaj Marije Mali: Politička moć i majčinski očaj

28 Region: Skrivanje na čistini, zaštićeni svedoci na Kosovu

33 Lisica i ždral: Zakon o satovima II

KULTURA

34 **Gledaj Fest: Izvitopereni univerzum i druge priče**

37 Knjige: Priče o Danilu Kišu grupe autora

38 Kreativni podsticaji: Pravo na grad

40 Intervju: Kralj Čačka

42 Knjige: Pravljene da traju

43 Intervju: Roberto Čuli

46 Intervju: Tomas Ostermajer

47 TV manijak: TV lapot

SVET

48 **Bezbednosna konferencija u Minhenu: Evropsko viđenje rizika u svetu**

52 Brisel Trampu ne veruje: Ofanziva šarma

54 Fenomen Gerta Vildersa: Antiislamski fanatik

59 Navigator: Lepa lajna lepo gori

60 Strip: Novo! Novo! Najnovije hipnagogičke vizije

62 Vreme uživanja: Kuce

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

Do guše u problemima i stvarnim aferama koje su se sad već otrgle svakoj njegovoj kontroli, Vučiću je najbezbolnije da se iz toga izvuče tako što će, ukoliko pobedi na izborima, svu moć i strahovladu preneti na Andrićev venac odakle će, sa sigurne udaljenosti delegirati i kadrirati, ali ovog puta – zaštićen simboličnim Ustavnim ovlašćenjima

PIŠE: ZORA DRČELIĆ

Pet filmova ovogodišnjeg Festa koje vam još niko nije preporučio

PIŠE: ALEKSANDAR KOSTIĆ

Evropske ekspertize o kremljaskim proročanstvima, raketama u Kalinjingradu, zamrznutom ratu u Ukrajini, porastu strasti na Arktiku, haosu na Bliskom istoku i neizvesnosti na Pacifiku i o ulozi lažnih vesti u postzapadnom dobu

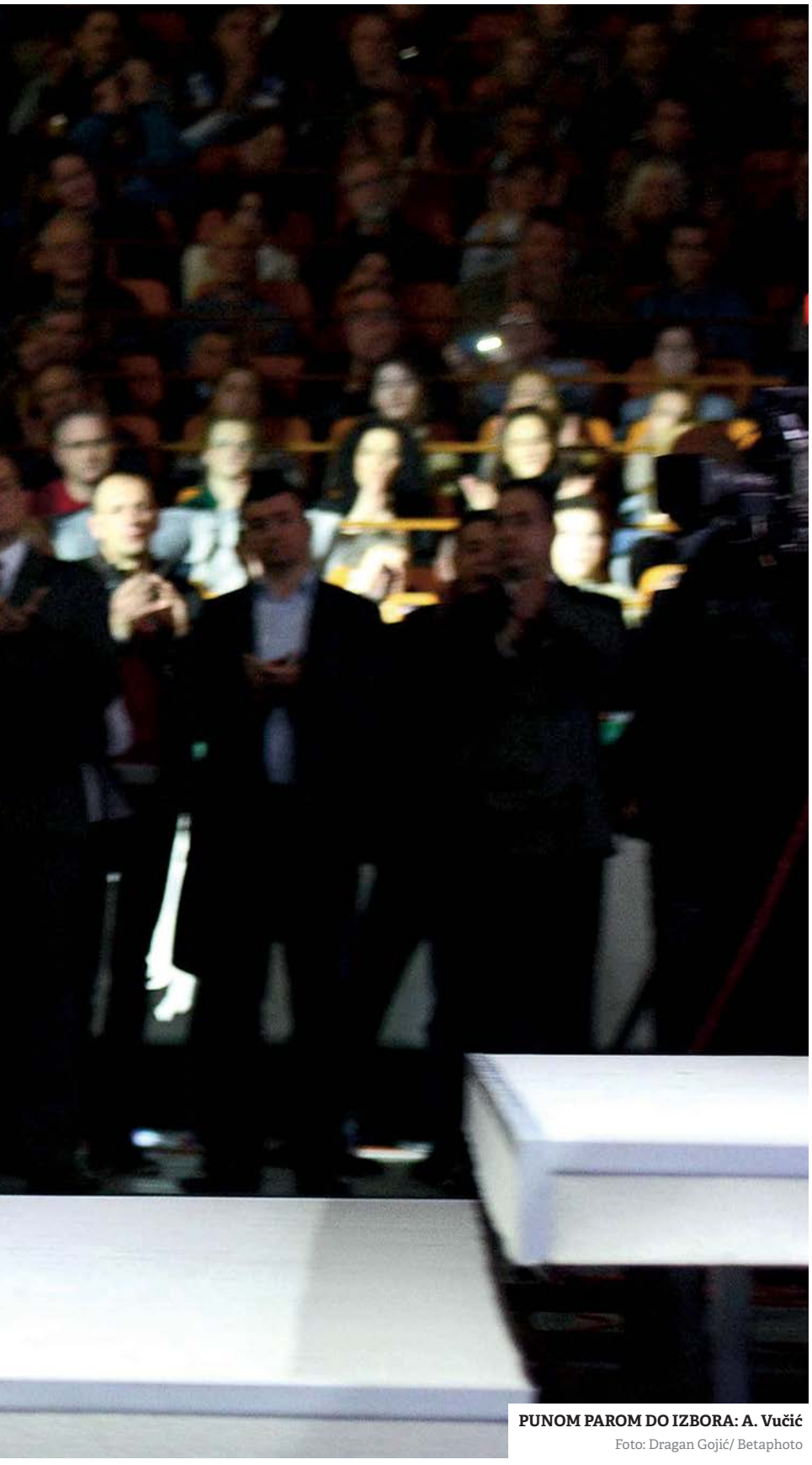
PIŠE: MILAN MILOŠEVIĆ

Na naslovnoj strani: A. Vučić, T. Nikolić, V. Šešelj na mitingu SRS-a 2003. godine
Foto: Marija Janković

ČOVEK KOJI JE POBI

EGAO U KAMPANJU

PUNOM PAROM DO IZBORA: A. Vučić
Foto: Dragan Gojić/ Betaphoto

Do guše u problemima i stvarnim aferama koje su se sad već otrgle svakoj njegovoj kontroli, Vučiću je najbezbolnije da se iz toga izvuče tako što će, ukoliko pobedi na izborima, svu moć i strahovladu preneti na Andrićev venac odakle će, sa sigurne udaljenosti delegirati i kadrirati, ali ovog puta – zaštićen simboličnim Ustavnim ovlašćenjima

Objava premijerove kandidature za predsednika deluje kao potvrda onoga što je u slučaju Aleksandra Vučića – prilično jasno. Na stranu i Vučićeva sujeta, ego, potreba da izlazi na izbore koje medijski kreira kao referendumsko pitanje "za i protiv Vučića", ili kako to on epski kaže: "Hteli su moju glavu na crti i evo ja im na crtu izlazim..." Na stranu i računica kako sebi da produži vlast. Čovek koji je spletom različitih okolnosti od 2012. najmoćniji u državi, deluje kao da je sve kraćeg daha, sve slabije koncentracije, nesiguran i – u bekstvu.

Jer, kako drugačije objasniti to što smo pre samo deset meseci na isključivo premijerovu inicijativu imali prevremene parlamentarne izbore, pa smo skoro četiri meseca, do sredine avgusta čekali da isti taj novi-stari premijer napravi novu-staru vladu, da bi on samo posle nekoliko meseci potrčao predsedničkim izborima u susret? Onolika priča o ekspozeu, rukom pisanom, pa prekucavanom, pa kako će i koliko mandatar stajati dok bude obrazlagao ekspoze pred »

poslanicima Skupštine Srbije... Žali bože, sastavio je pet meseci kao premijer s istorijskim ekspozeom pod miškom, a već je u januaru snimio spot u kojem se kandiduje na predsedničkim izborima 2017. Kad je onda počeo da misli o kandidaturi za predsednika? Dok je pisao ekspoze?

STRATEG OBMANA

Uistinu, ne bi trebalo mnogo da čudi zašto je Aleksandar Vučić "iz sasvim ugodne pozicije premijera na početku mandata" odlučio da se kandiduje za predsednika. Čak i po cenu razlaza sa Tomislavom Nikolićem, koga je, bar prema zajedničkom saopštenju izgleda "upodobio". Da li će Nikolić proći kao Velimir Ilić u iščekivanju da Vučić ispuni obećanje ukoliko ga je uopšte dao, saznaćemo posle izbora, to svakako zavisi i od modela Vučićevog "uveravanja" i Nikolićevog "nećkanja". Nikolić je posle sastanka sa Vučićem (ponedeljak, 20. februar) rekao da će sa Vučićem zajedno voditi zemlju, a "o funkcijama će biti reči posle trijumfa na izborima". Mada deluje nadrealno da bi posle onolikog medijsko-režimskog razaranja Tomislava Nikolića i očiglednog političkog smaknuća i svog "drugog političkog oca", Vučić Nikoliću dao ono što je ovaj očekivao sve vreme: stranku i mesto premijera.

Premijerova odluka da ponovo uleti u predizbornu kampanju i napusti "posao koji voli", zapravo ima racionalne razloge, s njegovog stanovišta gledano. Besmislice su, razume se, priče o očuvanju stabilnosti zemlje, "maljevi prošlosti" koji lupaju na vrata "srećne Srbije" i ostali bakrači koje smo slušali prethodnih dana. Premijer je svojom kandidaturom za predsednika države još jednom potvrdio da je nemoćan da regularno vodi vladu, a sa njom i državu u kontinuitetu od četiri godine bez rekonstrukcija, vanrednih stanja, državnih udara, novih izbora i permanentnih predizbornih kampanja. Kad je sve te adute potrošio, odlučio je da još jednom pobegne iz Nemanjine u kampanju i dalje na Andrićev venac – ako sve bude po rejtinzima. Ta njegova elementarna nemoć je, da ponovimo, bazični razlog za bekstvo. Do guše u problemima i stvarnim aferama koje su se sad već otrgle svakoj njegovoj kontroli, Vučiću je najbezbolnije da se iz toga izvuče tako što će, ukoliko pobedi na izborima, svu moć i strahovladu preneti na Andrićev venac odakle će, sa sigurne udaljenosti delegirati i kadrirati, ali ovog puta – zaštićen simboličnim Ustavnim ovlašćenjima.

"Predsednik Republike se bavi dugoročnim strateškim stvarima i manje dnevnim, meni je lakše kad sam svima kriv za sve", rekao je Vučić u septembru na RTS-u, u emisiji "Oko", mesec dana po osnivanju nove vlade, uveravajući da ne može da zamisli da on bude kandidat za predsednika države, da je Nikolić dobro radio svoj posao i da "ne bi bilo fer ni prema građanima da se kandiduje" jer ih je, kad je trebalo, zamolio da glasaju za listu "Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje". Ipak, nekoliko meseci kasnije pokazao je da mu nije baš tako lako da "za sve bude kriv".

Da li će građane ponovo zamoliti da glasaju za njegovu listu na još jednim prevremenim parlamentarnim izborima u paketu sa predsedničkim, još nije isključeno, bar ne u trenutku kada nastaje ovaj tekst (utorak uveče, 21. februar). Aktuelne spekulacije su da će postojeća garnitura u vladi preživeti do beogradskih izbora sledeće godine, dakle, novi parlamentarni izbori bili bi održani zajedno sa gradskim. Ukoliko ih, pak, bude ovog proleća, o čemu ponovo odlučuje Aleksandar Vučić, bili bi to četvrti parlamentarni izbori za pet godina vladavine naprednjačko-socijalističke koalicije.

NOS DUGAČAK 24 SATA

Nego, hajde da, zasad, ostavimo po strani Vučićev autokratski model vladavine, u kojem su "svi tokovi novca, svi mediji i donošenje svih političkih odluka u rukama jednog čoveka", kako je tačno ovaj model vlasti nedavno okarakterisao Konstantin Samofalov iz SDS-a. Aleksandar Vučić je neko ko se bez konkurencije samokandidovao za radnika sa najdužim radnim vremenom, ali je uistinu kandidat za najduži nos u Srbiji. Svojom kandidaturom za predsednika Srbije je konačno ogolio jedinu istinu o sebi – da je u svim svojim skraćivanim mandatima i predizbornim kampanjama izgovorio gomilu obećanja koje nikada nije ispunio, a nimalo mu nije bilo strano ni izgovaranje neistina i prećutkivanje istina. Ovde ćemo pomenuti samo nekoliko primera.

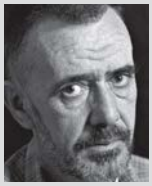
Pođimo od najbenignije neistine, tvrdnje da se njegov predizborni spot pojavio istog dana (17. februara), uveče, kad je bila sednica GO SNS-a na kojoj je on objavio svoju kandidaturu. Fejsbuk objave uvek imaju tačan datum i sat, a njegovi medijski partneri ("Informer" npr.) oduševljeno brojeći preglede spota, preneli su printskrin sa zvanične Fejsbuk stranice Aleksandra Vučića. Na postu se lepo vidi 15. februar u 21.39. I zašto to? Zašto je to važno, posle svega, da li je spot objavljen posle sednice GO (17.2) ili je objavljen na Sretenje, uveče (15.2) ako je Vučić, otišao na RTS u utorak, 14. februara da u "Upitniku" obznani svoju kandidaturu? Važno je, zato što Aleksandar Vučić uporno obmanjuje javnost kako on nije u kampanji, jer izbori još nisu raspisani, dok svi ostali jesu. Obilazak škole u Vrbasu, fiskulturne sale i klozeta, te okupljene simpatizere ispred škole i spontanu konferenciju za novinare Vučić razume kao deo svojih redovnih premijerskih aktivnosti.

Nije li taj isti naš premijer, u pauzama pisanja ekspozea prošlog leta, iz čista mira obećao da će jednom nedeljno i jednom mesečno kod njega biti dani "otvorenih vrata" za građane?

"Jedanput nedeljno ću da primam od pet do osam, i jedanput mesečno ću da primam od šest do 20 ili 22, u zavisnosti od umora. I to ću da radim u nekim drugim sredinama, ne samo u Beogradu. Da

Premijer je svojom kandidaturom za predsednika države još jednom potvrdio da je nemoćan da regularno vodi vladu, a sa njom i državu u kontinuitetu od četiri godine bez rekonstrukcija, vanrednih stanja, državnih udara, novih izbora i permanentnih predizbornih kampanja

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Svako čudo za tri dana: Kako je Nikolić dizao buru u čaši vode i onda se u njoj udavio

Tomislav Nikolić se tokom pet godina predsedničkog mandata ponašao isključivo kao predsednik onih građana koji su glasali za Vučića, odnosno Srpsku naprednu stranku

Još u petak ujutro, neposredno po obznani vesti da bi Tomislav Nikolić hteo da mu Aleksandar Vučić "vrati njegove krpice" – stranku i srpsku vladu – inače bi mogao da se kandiduje za reizbor, napisao sam u komentaru za sajt "Vremena":

"Svima koji se bave ovom temom, a svi se bave, savetovao bih da budu oprezni, da ne uzimaju stvari zdravo za gotovo. Trgovina, odnosno cenkanje još traje.

Foto: Rade Prelić/ Tanjug

Znam ljude i ništa me ne bi iznenadilo."

Tako se i dogodilo. Ama nije prošlo ni puna tri dana a neko je pazario konja na srpskom vašaristu i pritom mu nije gledao u zube. Cena je, dakle, nepoznata a isplata će biti posle izbora.

U izbornoj čaši vode digla se predizborna bura i ishod nije neočekivan. Nikolić je povukao ideju o samokandidovanju.

Toma Nikolić se, inače, tokom pet godina predsedničkog mandata ponašao isključivo kao predsednik onih građana koji su glasali za Vučića, odnosno Srpsku naprednu stranku, i on nije imao drugo glasačko telo nego da otcepi nešto od Vučića.

Koliko je to procenata ne zna ni Nikolić, pa se verovatno priklonio bilo kojoj ponudi Aleksandra Vučića, posebno kada je video da se oko njega gradi zid.

Dirljivo je, naime, koliko se Toma osetio "omalovažavanim" i, posebno, zgađenim i začuđenim medijskim napadima na njegov lik i delo, a neka se neko seti kada je predsednik Srbije ustao u zaštitu bilo koga ko je tokom pet godina njegovog mandata prolazio kroz istu vrstu "toplog zeca".

Nego se setio sada kada su na njemu počele obdukcione vežbe priučenih analitičara i nepriučenih urednika kojima je lakše obesiti nekog nego popiti čašu vode u televizijskom studiju.

Tomislav Nikolić je vodio oportunističku politiku nezameranja "potomku svog pretka" i nije zabeleženo da je podržao bilo koju bolju ideju "svih građana Srbije", niti ih zaštitio od napada režimske propagande.

U tom smislu on bi bio, da je bio, očajan kandidat za novi mandat na Andrićevom vencu, jer za njega bi glasao samo neko ko bi da napakosti Vučiću, neki sluđeni radikal preobučen u naprednjaka, i, kako stvari stoje, tek deo porodice.

S takvima je lako trgovati i ponuda od Vučića je verovatno skromna, a ako nije, onda je neiskrena, pa nije nemoguće da posle izbora slušamo nove kukњave jednog od partnera u trgovini, samo što tek tada Nikolića neće imati ko da čuje.

Jedini Vučićev razlog da izdaje zajedničko saopštenje s Nikolićem, napisano u najboljoj tradiciji "okruglo pa na ćoše", jeste opsesivna Vučićeva potreba za potvrdom moći u šta spada i pregrejana opsesija pobedom u "prvom krugu".

Vučiću se, inače, smeši šansa da vodi državu a da mu niko ne "zvoca" i u toj ambiciji lako je istresao kamičak iz cipele – odnosno Nikolićevu neracionalnu želju da i dalje bude hadžija.

Da je Nikolić na vreme krenuo javno da pretresa Vučićevu politiku, još bi i imao neke šanse, odnosno da mu je "zvocao" dok je mogao i bio zaštićen mandatom, stekao bi neku vrstu legitimacije izdate od "svih građana" i izbegao bi, ako se zbilja kandiduje, da bude među poslednjima na listi po broju osvojenih glasova.

Krijući se, kukavički, iza uskih ustavnih ovlašćenja, on je u moralnom i kulturološkom smislu povlađivao Vučiću i njegovom načinu vladavine, a Nikolićevo iznenadno samokandidovanje bilo je u funkciji hitnog zahteva za uplatu u neki ozbiljan penzioni fond.

Verovatno će samo to i dobiti. Penziju, a može i neki orden. Broj onih koje Vučić ubeđuje da će konj stići do cilja a da mu "ni rep nije pokisao" svaki dan je sve veći. ¶

bih video da li možemo da im pomognemo i neki problem da rešimo", rekao je Aleksandar Vučić u specijalnom intervjuu za TV Pink, 29. maja.

Dodao je da će ustajati tim danima u četiri ujutro i da mu to neće biti problem jer je samo sat i deset minuta ranije nego što inače ustaje. Na stranu to što sem običnog populizma ovakvo obećanje čak i da je ispunjeno nema nikakvu državničku ozbiljnost, pošto Vučić kao premijer ne može sam da reši probleme građana koje treba rešavati u institucijama, "otvorena vrata" kod premijera su organizovana samo dva puta. Prvi put 8. jula kada mu se prijavilo 5000 ljudi, i drugi put u Nišu, u vreme kad se vlada preselila na nekoliko dana tamo. I nikad više.

PRAVDA ZA SINIŠU

Treba li dalje podsećati da je još 2014, u junu, Aleksandar Vučić, recimo, obećao da će simbol projekta "Beograd na vodi" – Beogradska kula – biti završen do kraja 2016? Pred prošle izbore je postavljen kamen temeljac za Kulu, ali to je sve. Pritom, javnost je jula prošle godine obaveštena kako je Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture odbilo da izda dozvolu za izgradnju Kule "Beograd" zato što je "investitor zahtev podneo u papirnoj umesto u elektronskoj formi" i zbog, kako je rečeno, "neuredne dokumentacije". Pa je preduzeće Beograd na vodi d.o.o. brzo dopunilo dokumentaciju. Na pitanja novinara o ozbiljnom probijanju rokova Vučić je odgovarao praveći se nevešt: "Nemoguće je da radovi tako kratko traju... Ovo će da bude tek u martu 2018, aprilu. Je li, tako, Siniša? Sad krećemo u decembru, izgradnja tornja velikog, tako da smo tu u okviru rokova, je li tako Siniša?" (11. decembar 2016, prilikom obilaska gradilišta Beograd na vodi, Istinomer)

Zli jezici koji se hvale poznavanjem prilika poslovanja u Nemanjinoj i šire, tvrde kako premijer ne zna kako da se iščupa iz projekta koji mu je postao ozbiljan teret. Posebno i zato što je Siniša Mali, njegov glavni operativac "Beograda na vodi" kao gradonačelnik.

U pomenutom intervjuu za TV Pink od 29. maja prošle godine Vučić je rekao o bespravnom rušenju objekata u Hercegovačkoj: "Sa tim niko neće da se igra i reći ćemo narodu istinu, pa će počinioci snositi krivične, prekršajne i budite sigurni političke posledice." Posle nešto više od nedelju dana, 8. juna, u Skupštini Srbije je izjavio da iza rušenja objekata u beogradskom kvartu Savamala stoje najviši organi gradske vlasti u Beogradu te da će "oni snositi odgovornost". Rekao je i da je to saznao iz policijske istrage, da će tužilaštvo odlučiti o tome ima li krivičnog dela ili ne, a da "političke odgovornosti ima i da je deo preuzeo na sebe".

Za Sinišu Malog je više puta ponavljao da je jedan od najboljih gradonačelnika u istoriji Beograda. Poslednji put, slično, na RTS-u u "Upitniku" kada je obznanio svoju kandidaturu. Povodom intervjua bivše supruge gradonačelnika Marije Mali za KRIK u kojem je ona optužila Sinišu Malog za rušenje u Savamali ponovio je hvale na račun uspeha aktuelnog gradonačelnika, ali i da njegov ostanak na toj poziciji nije moguć. A što nije moguć? Ako postoji njegova odgovornost, trebalo je već da ode. Od prvog javnog Vučićevog preispitivanja "političke odgovornosti najviših organa gradske vlasti" u slučaju "Savamala" prošlo je punih osam meseci. Sad ćemo sačekati da vidimo koliko će proći od ovog, drugog Vučićevog preispitivanja odgovornosti Siniše Malog, kojeg je bivša supruga optužila i za nasilje u porodici. Izbori za Skupštinu grada Beograda su gotovo tu, 2018.

Trgovina i rezultati

11–13. FEBRUAR – Vikend pred Sretenje prošao je u medijsko-režimskim pritiscima na Tomislava Nikolića da odustane od ideje da se kandiduje za predsednika. Bilo je izvesno, po izjavama najviših funkcionera SNS-a ali i Vučićevih koalicionih partnera, da je jedini kandidat koga će podržati – Aleksandar Vučić. Danima pre toga se po tabloidima naveliko spekuliše šta Nikolić traži od Vučića ukoliko pristane da mu ustupi kandidaturu, spominje se mesto ambasadora u Moskvi, mesto predsednika Skupštine za sina Radomira... Nikolić sve demantuje.

14. FEBRUAR – Nikolić je uoči Sretenja u prepodnevnim časovima, u Univerzitetskoj biblioteci u Beogradu, dao izjavu novinarima: "Mislim da smo skoro sve dogovorili. Možda ćete to večeras čuti od Aleksandra, možda sutra, danas ne. Ne vidim da je loše da neko misli da bi, možda, neko mogao da ima bolji rezultat od mene, ali nije dobro da iznosi to u javnost ako to nije stav stranke. Ali ja sam navikao da pojedinci iz SNS-a potpuno mirno i slobodno iznose, ne bih rekao svoje mišljenje, nego ono šta misle da meni može da nanese štetu. Istraživanja 'Galup medije' su bila jasna – Aleksandar i ja imamo šanse da pobedimo. Za sada je naš dogovor da smo uradili mnogo zajedno i da nastavljamo dalje zajedno. Odlučićemo ono što je najbolje za Srbiju." Nikolić je tada rekao da ne može da se dogodi da on i Vučić izađu na izbore, jer "koja to stranka ima dva kandidata", a na pitanje novinara hoće li izaći na izbore samostalno ukoliko on i Vučić ne postignu dogovor, Nikolić je odgovorio: "Niste bili tu kad sam rekao, Aleksandar Vučić i ja nećemo biti kandidati obojica, sigurno."

Sednica Predsedništva SNS-a u 16h. Ispred sedišta stranke na Novom Beogradu, novinari, članovi predsedništva pristižu, niko ne govori ništa. Posle sednice, samo je Nebojša Stefanović u prolazu rekao novinarima: "Vučić, jednoglasno!" Uveče u emisiji "Upitnik" na RTS-u Vučić kaže da voli Nikolića, ali pre svega voli Srbiju, tumačeći da je prihvatio kandidaturu za predsednika da bi se obezbedili "kontinuitet i stabilnost".

15. FEBRUAR, SRETENJE – Nikolić i Dragica primaju zvanice. Tu je Vučić, nema nikog od ministara, što se čita kao jasna poruka predsedniku Nikoliću. Iste večeri sa proslave Nikolićevog rođendana "procuri" vest da će se Nikolić kandidovati. Te večeri na zvaničnoj Fejsbuk stranici Aleksandra Vučića, u 21.39 postavljen je spot kandidata naprednjaka za predsedničke izbore – Aleksandra Vučića. Inače, sve vreme "krize" među osnivačima SNS-a, Nikolić daje izjave samo za "Kurir", "Sputnjik" i "Večernje novosti".

BEZ MOBILIZACIJE NEMA POLITIČKE ORGANIZACIJE: Članstvo SNS-a
Foto: Dimitrije Goll/ Tanjug

TELEĆA GLAVA NA MAČETU

Ukratko, svojim odugovlačenjem i konstantnim nečinjenjem Vučić obmanjuje javnost, i to je nešto što mu generalno, najbolje ide od ruke. Pritom, ne obmanjuje samo javnost nego i svoje najbliže saradnike poput Velimira Ilića, koji je i u intervjuu "Vremenu" nedavno posvedočio kako ga je Vučić izigrao, sprečio ga da uđe u Skupštinu da bi ga navodno doveo na čelo "Koridora Srbije", a onda propisno zamajavao i na kraju odustao od obećanja. I nedavno medijsko nategnanje oko preraspodele državnih funkcija između Nikolića i Vučića, pokazalo je, uprkos svim nastojanjima premijerovih medija da prikažu suprotno ("nož" u Vučićevim leđima), da je Aleksandar Vučić bio taj koji je izneverio zajedničke planove o saradnji: "Ja sam bio ubeđen da u vezi s predsedničkim izborima sprovodimo isti plan. Onda se ispostavilo da to nije baš onako kako smo se neprekidno dogovarali", rekao je Nikolić u intervjuu za Sputnjik, 17. februara pred sednicu GO SNS-a.

Zato je Aleksandru Vučiću najbolje u kampanji, u nadgornjavanju s političkim oponentima i disciplinovanju saradnika. Najsigurniji je u obećanjima i još sigurniji u neispunjavanju obećanja ukoliko mu počinje sledeći izborni ciklus. Ruku na srce, taj je zanat u životu ispekao, ali nije naučio da ijedan posao završi do kraja. Vučić je akrobata kad je u pitanju izbegavanje odgovornosti. U ovakvoj razvaljenoj zemlji, tačno je, najteže je biti premijer, a on je pokazao, pored svih ubeđivanja i priča kako mnogo voli da bude na čelu vlade – da nije spreman za to. Na premijerskoj funkciji postao je talac ne samo sopstvenog karaktera nego i ljudi koje je izabrao da mu budu najbliži saradnici, koji poput njega takođe nisu mnogo vični poslu i čije su radne biografije tanušne poput njegove, uostalom. I za to je sam kriv jer ih je lično birao.

Njegove priče o BDP-u, maštarije o investicijama, ekonomiji, reformama, priče kako ga politička pitanja ne zanimaju, da ga interesuje samo bolji život građana, procenti, milijarde, MMF i suficit, ostale su samo spisak lepih želja i TV tirada poput onog nesrećnog ekspozea od pre pola godine. Njegova apsolutna vlast u Srbiji je istovremeno postala ozbiljno »

16. FEBRUAR, posle rođendana – Tomislav Nikolić posle navoda o svojoj kandidaturi, za "Kurir": "Ja i dalje čekam dogovor sa Aleksandrom Vučićem. Pre toga neću doneti nikakvu odluku i svojim izjavama neću nikoga da stavljam pred svršen čin. Tako sam obećao i nikada ne gazim svoju reč, mada je jasno da se SNS ponaša kao da nema vremena da sačeka dogovor i zajedničku izjavu koju smo obećali građanima. Ovako se ponašam zato što volim Srbiju, a ne vlast."

17. FEBRUAR – Sednica GO SNS-a, na kojoj Vučić jednoglasno podržan drži govor o tome zašto je odlučio da se kandiduje. Kaže da neće da čuje nijednu lošu reč o Tomislavu Nikoliću. Međutim, pre sednice GO SNS-a Nikolić daje intervju "Sputnjiku" u kojem kaže da postoji mogućnost da se kandiduje, ali da čeka dogovor sa Vučićem, i otkriva sve detalje pregovora između njih dvojice, šta je tražio i šta očekuje od Vučića. "Istina je da postoji mogućnost, i to sve zavisi od mog odnosa sa Aleksandrom Vučićem. Mi smo imali različite vrste dogovora... Ja sam bio ubeđen da u vezi sa predsedničkim izborima sprovodimo isti plan. Onda se ispostavilo da to nije baš onako kako smo se neprekidno dogovarali... Mi smo se nedavno sastali i meni je Aleksandar napisao na papiru na šta je spreman. Aleksandar je otvoreno pisao da smo mi zajedno postigli sve ove rezultate, da treba i dalje da nastavimo da radimo zajedno i da je on spreman da podrži i sprovede svaku moju političku inicijativu, i da pritom misli na svaki moj konkretan predlog za dalju saradnju. Ja sam onda njemu napisao šta ja mislim da je nastavak naše dalje saradnje i sad vam otvoreno kažem to su bile samo dve varijante: jedna je bila da se ja kandidujem za predsednika, a on da me podrži, druga da se on kandiduje i da ga ja podržim, s tim što onda sa pravom očekujem da se vratim na funkciju predsednika Srpske napredne stranke i da mi poveri mandat kao predsedniku SNS-a za sastav nove vlade, koja bi ostala bez premijera njegovim izborom za predsednika. Dakle, ništa što ja nisam uradio za njega."

18. I 19. FEBRUAR – Ponovo najave razgovora Nikolića i Vučića. Nastavlja se medijsko-režimski pritisak na Nikolića da se ne kandiduje.

20. FEBRUAR – Mediji objavljuju kako je Nikolić odustao od kandidature. Usledio je demanti. Potom je objavljeno da su Aleksandar Vučić i Tomislav Nikolić razgovarali i dato je zajedničko saopštenje "da će blisko sarađivati u budućnosti". Nikolić je za "Kurir" izjavio da će se o funkcijama razgovarati posle "trijumfa na izborima".

21. FEBRUAR – Svi politički eksponenti vlasti i medijsko-analitički pokrovitelji režima koji su prethodnih dana objašnjavali koliko mogu biti pogubne posledice Nikolićeve kandidature, posle vesti da se Nikolić povukao, listom su pozdravljali njegovu odluku. ¶

Politički marketing

Tko leti vrijedi

Aleksandar Vučić, putnik aviona bez reda letenja, koji se budi iz košmara i pritom ostaje potpuno pribran i sa osmehom razjasni narodu šta mu je činiti, predstavlja prvi istinski kemp u srpskim političkim kampanjama

Možda je krilatica iz naslova, ispisana na majici legendarnog Grunfa, lika iz stripa *Alan Ford* koji je bio veoma popularan tokom osamdesetih, mogla kod mladog Aleksandra Vučića da razvije ljubav prema letenju. Otkako je došao na vlast Vučić je imao nekoliko "letačkih" izleta: od JAT-a napravio je Er Srbiju, leteo je helikopterima tokom akcija spasavanja zavejanih i poplavljenih, jedan se helikopter srušio kad je poginulo četiri avijatičara, dva medicinska radnika i jedna beba za šta je deo javnosti direktno optuživao premijera Vučića, dok je zvanična istraga utvrdila da je uzrok pada pilotska greška. Ovih dana se Vučić, u okviru kampanje za predsedničke izbore koji još nisu raspisani, pojavio u video-spotu čija se radnja dešava u vazduhoplovu.

Taj njegov spot kojim se, stidljivo i između redova, promoviše u jedinog ozbiljnog predsedničkog kandidata zaista je odličan. Međutim, na društvenim mrežama ne deli se to mišljenje: smatra se da je spot glup i banalan, da je preskup, da je pokraden, a istovremeno se vodi i "istraga poturica" u smeru ko su ti "domaći plaćenici" koji su učestvovali u produkciji Vučićeve propagande.

Krenimo unazad: spot nije pokraden. Kompanija izraelskog stručnjaka Arona Šaviva koja je angažovana za marketinški nastup Aleksandra Vučića i SNS-a već je producirala (i prodala) istu ili malo modifikovanu ideju i scenario za spot političkim partijama u Ukrajini i Slovačkoj, što ne znači da ne mogu da ih prodaju na nekom novom tržištu. Verovatno su ti spotovi imali uspeha u pomenutim zemljama, pa je Šavivova kompanija ubedila i Vučića da sa takvom idejom sigurno dobija. Nije neobično da strani menadžeri koriste svoja iskustva i rešenja sa nekih drugih tržišta kada se nađu u novoj zemlji. Problem može da bude ukoliko ne uzmu sve parametre u obzir: kulturu, običaje, informisanost. Pravi primer za lošu primenu stranih iskustava imamo baš ovde, u Srbiji. Pre desetak godina američka televizija Foks je prilikom dolaska na naše tržište neprestano emitovala seriju *Alf*, koju smo ovde gledali još osamdesetih godina prošlog veka. Američki menadžeri nisu mogli čudom da se načude kako se to njihova televizija u Srbiji ne gleda kad su oni tokom devedesetih serijom *Alf* potpuno potukli konkurenciju u Bugarskoj.

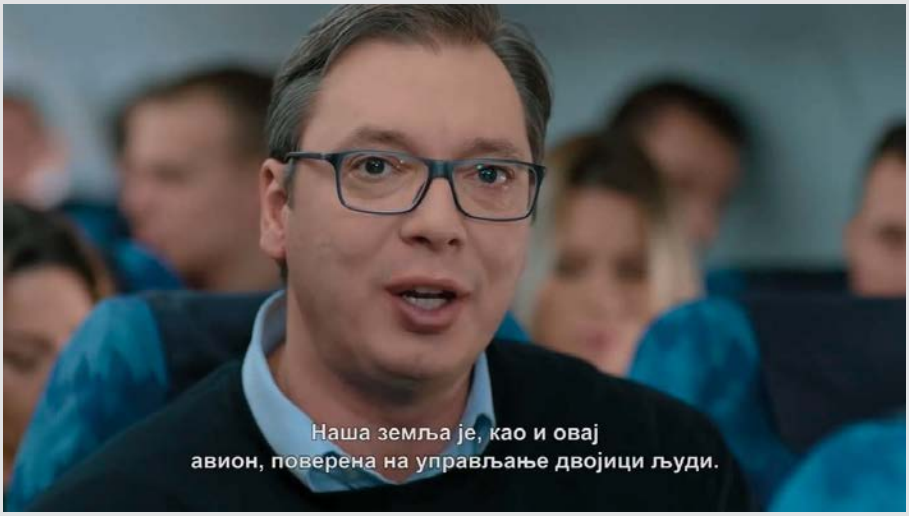
Druga stvar: Vučićev spot u avionu produkciono izgleda tako da nikako ne može da bude preskup. Procena stručnjaka je da takav spot, ukoliko su angažovani domaća tehnika i ljudi, košta između 15.000 i 20.000 evra. Pre svetske ekonomske krize, taj bi spot koštao četiri do pet puta skuplje, ali od

breme koje on ne može da nosi, kao teleća glava na mačetu. Aleksandar Vučić je potrošio svu svoju bateriju obećanja koja je imao za svoje birače, pri tom braneći svoja neodrživa kadrovska rešenja kao poslednju liniju odbrane. Koncentracijom medijskog pritiska on samo zatrpava afere, jednu po jednu.

NASLEDNIK U NEMANJINOJ

Vučićevom nasledniku u Nemanjinoj 11 neće biti lako. Ko god da dođe na to mesto, taman bio i fikus, poneće teret svih afera, skandala, loših kadrovskih rešenja koja su po dubini sve gora. Tom nekom će u Vučićevim prepunim fiokama ostati afera "helikopter", slučaj "Gašić", "Savamala", "Siniša Mali", "Zoran Lončar", afera "doktorat N. Stefanovića", do ovih skorašnjih afera "Jajinci", "koridori", "voz", Vulinova "braća Jablanović", sumnje o poslovanju "Koridora Srbije" koje je pokrenuo Velimir Ilić... Jer će po Vučićevoj zamisli koju propagira i u svom predizbornom spotu, ta nova vlada svakako biti vlada kontinuiteta sa njegovom koju je napustio da bi sačuvao "stabilnost Srbije". Zanimljivo je da je za sve ovo vreme na vlasti pokazao da u stvari ni u čemu nije dosledan, sem u ideji da apsolutnu vlast čvrsto drži u svojim rukama. I u tome je suština njegove nesigurnosti: ako je uveren da je tako uspešan premijer i da je započeo ekonomski oporavak zemlje, reforme, regionalnu stabilizaciju te da vodi zemlju držeći

ISKORIŠĆEN GLUMAČKI TALENAT: A. Vučić u predizbornom spotu

2008. budžeti kompanija za marketing su mnogo manji što je uslovilo drastičan pad cena honorara i oglašavanja. Dodajte i tome sve jeftiniju tehniku za snimanje i dobili ste spot koji, po budžetu, spada u prosečne na srpskom tržištu. Doduše, sve zavisi od toga ko su ljudi koje angažujete za snimanje. U slučaju Vučićevog ima-li-pilota-u-avionu spota ostaje potpuna nepoznanica koliko su plaćeni statisti, glumci, a pogotovo reditelj i direktor fotografije koji su došli iz Izraela. Možda su ta dvojica Izraelaca deo paketa usluga za koje je plaćen Aron Šaviv, a možda i nisu. Što se iznajmljivanja aviona tiče, iz više izvora nam je potvrđeno da se može iznajmiti za oko 400 evra po satu. Dakle, kad Vučić u Vrbasu izjavi da je avion koštao između 200 i 400 evra, to se ne odnosi na ukupan najam aviona za reklamu, već na moguću dogovorenu cenu po satu. Da li je ta suma plaćena, ne znamo, ali snimanje za pomenutu reklamu nije trajalo duže od jednog snimajućeg dana, što u satima iznosi osam do deset, u srpskim uslovima čak do 12 sati. Dodajte tome da su honorari statista od 10 do 20 evra po danu, pa množite – i sate i statiste.

I, na kraju, treća stvar: spot u kome Aleksandar Vučić sanja noćnu moru u kojoj se svađaju pilot i kopilot oko kursa putovanja zaista je genijalan. Pritom, Vučić tu izgleda potpuno prirodno, kao čovek od krvi i mesa. Kadar u kojem se on budi sedeći na putničkom sedištu aviona je dostojan vrhunskih majstora glume. Svaki polaznik glumačke škole nauči da je najteže izvesti neke sasvim obične i svakodnevne radnje poput osmeha, sleganja ramena ili buđenja iz sna. Najvažnija je Vučićeva poruka glasačima: da nije dobro kada dve osobe upravljaju avionom, kao i da nije dobro kada predsednik i premijer upravljaju državom. On podrazumeva da će te dve osobe biti u stalnoj konfrontaciji, tako da je najbolje da kormilo i aviona i države preuzme on sam. Jer, on se u sve razume, u sve se meša, o svemu odlučuje: od Zvezde i Partizana, preko kvaliteta školskih toaleta, betona u tunelima, državnog deficita i suficita u starijoj i novijoj istoriji do brzih pruga, autoputeva i Zajednice srpskih opština na Kosovu i Metohiji. Da ga pitate za recept za kačamak, i to bi vam "iz ruke" objasnio i demonstrirao. Pritom, Vučić ne prihvata da su u kokpitu aviona pilot i kopilot da bi se konsultovali i, što je još važnije, kontrolisali radnje jedan drugom. Uostalom, u moderno vreme, veći deo komercijalnog avionskog leta obavlja automatski pilot, kao što i u dobro uređenim državama mnoge važne državne poslove obavljaju institucije po prostoj inerciji, bez obzira na to ko je na vlasti. Da nije tako, država Belgija, čije je ustave Srbija kopirala i unapređivala sa manjim ili većim uspehom tokom 19. i 20. veka, ne bi uspela da preživi nedavnu krizu kada skoro dve godine nije mogla da se formira Vlada.

Aleksandar Vučić, putnik aviona bez reda letenja, koji se budi iz košmara i pritom ostaje potpuno pribran i sa osmehom razjasni narodu šta mu je činiti, predstavlja prvi istinski kemp u srpskim političkim kampanjama. Njegovi protivnici na društvenim mrežama to nisu razumeli jer je kemp, kako je jednom davno rekao profesor Nebojša Pajkić, "ironija bez ironijske distance". Pitanje je samo da li će to razumeti njegovi glasači od kojih većina ne koristi internet. Možda za njih napravi drugi spot gde će težište baciti na drugi deo Grunfove krilatice: "Tko ne leti, ne vrijedi." ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

kurs evrointegracija, logično bi bilo da sve ove istorijske poslove on lično i okonča. Čovek koji veruje da je dobro ono što radi, želi to i da završi. Vučić ne. Nije on prvi političar koji nešto kaže pa porekne, ipak on je silne minute potrošio po TV studijima, Skupštini i kojegde na terenu po Srbiji da objasni kako je premijersko mesto najbolje mesto za onog ko hoće da radi i uradi nešto za Srbiju. I to jeste tačno. Kao što je tačno da njega to mesto nije nikad ni zanimalo. Otud sva ova medijsko-režimska kanonada po svim nacionalnim televizijama, otud ta savršena medijska orkestracija u kojoj se pet ili šest dvorskih analitičara i isto toliko Vučićevih pulena iz stranke i iz koalicije danima sele iz studija u studio da objasne biračima kako se Vučić "žrtvuje za Srbiju" ne bi li je odbranio od "povratka u dosovsku prošlost".

U stvari, on želi, da dok ima rejtinge koji ga čekaju na stolu svakodnevno, pokuša da se skloni tamo gde zvanično ne bi imao odgovornost premijera, a sve bi radio isto kao i dosad, šetao po postrojenjima, obilazio toalete u školama, otvarao fabrike, polagao temeljce, brojao stotine i hiljade zaposlenih, rukovao se s investitorima nudeći im najbolje uslove u Srbiji, razgovarao s visokim zvaničnicima po marginama raznih samita, išao u posete, primao posete, viđao se s Tačijem u Briselu, peo se na kamione, vozio kroz tunele, obraćao se naciji s građevina, strastveno čitao knjige, pio dobro vino i – dremao u avionu. ¶

ZORA DRČELIĆ

»

Kad zasmrdi do neba

Na teškim su mukama bili provladini mediji u poslednjih sedam dana – u pokušajima da se što efektnije i maštovitije dodvore premijeru i tek promovisanom predsedničkom kandidatu Aleksandru Vučiću, pucali su iz svih oružja, prekršili i ono malo preostalih profesionalnih standarda i sav svoj pravednički gnev usmerili u Tomislava Nikolića. Sada je na redu posipanje pepelom i rehabilitacija aktuelnog predsednika

Prvi su na mukama bili televizijski urednici, pre svega oni nadležni za jutarnje programe RTS-a i TV Pinka, u kojima su građani i obavešteni da će se Nikolić kandidovati na predsedničkim izborima. Sasvim očekivano, TV Pink je tog 16. februara 2017. lestvicu beščašća i neobjektivnosti podigao toliko visoko da su ostali mogli samo da se trude da je sustignu. Iako su jutarnji programi i inače poligon za jednostrani politički pogled na svet, iako čovek koji ih prati već u prste zna sve eksperte i analitičare koji će se tu pojaviti, pa i otprilike šta će oni reći – u studiju televizije Željka Mitrovića dogodilo se nešto što je ipak retkost. Skupljen je čitav niz veličanstvenih: novinar "Večernjih novosti" Dragan Vujičić, Dragan J. Vučićević, Milorad Vučelić, Dejan Vuk Stanković, Dragomir Anđelković i – kao da sve ovo nije bilo dovoljno – Ivica Dačić.

Danas, *post festum*, ne vredi se ni baviti detaljima tih nastupa, ali oni su se uglavnom sveli na žalopojke, na opšte razočaranje u Nikolića, na šok, nevericu, pa bezmalo (između redova doduše) i na poziv građanima da ostanu smireni u trenucima tako teškim za državu. Da se kojim slučajem probudio baš u trenutku nekog od ovih nastupa, siroti gledalac lako je mogao da pomisli kako se raspala neka obližnja nuklearka ili je otpočeo treći svetski rat. Najdramatičnije je – sasvim očekivano – bilo istupanje Dragana J. Vučićevića koji nije ni pokušavao da prikrije očaj i, uz brojne druge teze, iznese i onu po kojoj je sada jasno da se "igra poker u samo jednu glavu – Vučićevu".

Deo analitičarske ekipe seliće se tog dana s televizije na televiziju, pa će se na društvenim mrežama komentarisati kako bi, recimo, Stanković i Anđelković mogli makar da se presvuku kad menjaju studio. Uprkos tome, građani i građanke nisu čuli ono najvažnije: da Tomislav

Nikolić ima pravo da se kandiduje koliko i svi drugi, da njegovo kandidovanje ne predstavlja kraj univerzuma i da svakako ne zaslužuje da se zbog toga optuži za veleizdaju.

Pošto im je najava Nikolićeve kandidature zgodno pala baš u vreme praznika, tj. na dan kad novine ne izlaze, štampani mediji imali su više vremena da udahnu i da smisle šta će. I zaista – briljirali su. Oni koji to već nisu primetili u poslednjih nekoliko godina, mogli su 17. februara da se vrlo jednostavno i iz prve ruke uvere u tezu da u Srbiji više ne važe profesionalni standardi i da su mediji aktivno angažovani na strani režima.

Od osam dnevnih nacionalnih listova, čak pet su na naslovnim stranama objavili nešto zbog čega bi u normalnijoj medijskoj atmosferi u najmanju ruku mogli da završe na sudu. "Srpski telegraf" je obznanio da je "Mišković platio Tomi da izda Vučića", list "Alo" da je "Dragica naredila 'Tomo idi na Vučića", dok je za "Kurir" vest dana bila da "Rusi hoće Tomu za predsednika". S druge strane, "Blic" je baš tog dana izgubio i poslednju šansu da ga bilo ko smatra iole ozbiljnim medijem, na čemu je rukovodstvo ovog lista dugo insistiralo u javnosti. Posle otpuštanja praktično pola redakcije i dobrog dela uredničkog tima, nije zapravo ni čudo što je tog dana udarni naslov bio "Koliko košta obraz: Nikolić od Rusa uzeo 20 miliona evra". Za ovakvu tvrdnju, "Blic" nije pružio nikakve dokaze – praksa dopustiva i oprostiva samo u atmosferi u kojoj niko ničemu ne veruje, u kojoj javna reč nema nikakvu težinu i u kojoj svako svakog može da optuži za šta god mu padne na pamet.

Šampion dana ipak je bio "Informer" sa sad već antologijskom naslovnom stranom na kojoj je Aleksandar Vučić prikazan s omčom oko vrata, Tomislav Nikolić optužen da je u "dilu sa Miškom" i da je "prešao na stranu žutih bandita, stranaca i tajkuna", a lideri opozicionog bloka (sad na čelu s Nikolićem) da su se ujedinili da Vučiću "skinu glavu". Iako ovakve optužbe predstavljaju kršenje ne samo Zakona o informisanju, već i brojnih drugih pravnih akata, nadležno Ministarstvo kulture i informisanja ostalo je nemo – time nastavljajući svetlu tradiciju svojih isto tako nemih prethodnika u prošlom mandatu Vlade Srbije.

Nepunih sedam dana kasnije, 21. februara, nakon što su se Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić izmirili i dogovorili, naslovne strane izgledale su sasvim drugačije: informacija o dogovoru zauzela je ivice naslovnih strana (ako se tu uopšte i pojavila), dok je jedino "Kurir" ostao fokusiran na Nikolića, objavljujući kako je on odustao od kandidature jer mu je obećano premijersko mesto.

U sledećih nekoliko dana, sasvim je sigurno da će se aktivno raditi na rehabilitaciji lika i dela aktuelnog predsednika, a da će urednici – još umrljani onim u šta su do malopre uvaljivali Tomu – krenuti da se ubrzano posipaju pepelom. Kako će to izgledati za sada nije poznato, ali je sasvim izvesno da će smrdeti do neba. ¶

T. SKROZZA

TEOFIL PANČIĆ

O katapultiranju pilota

Ili: kako sam se nasankao prvi i poslednji put precenivši Aleksandra Vučića

Lako je ovima što vole da se igraju baba Vange i ostalih vračara, i pri tome stalno promašuju: oni ubrzo i oguglaju na sopstvene brljotine, naročito kad shvate da javnost ionako ima kokošije pamćenje: rekli, lupili, ostali živi, i idemo dalje. Pa još umudreno domeću: jesam li ja vama lepo govorio? A ono, zapravo, govorili sve suprotno od onoga što se naposletku dogodilo. Vrvi od *trampova* na našoj javnoj sceni.

Moj problem je što ne volim da izigravam vračaru i gledam u staklenu kuglu, a naročito ne na temu tzv. politike u Srbiji; kad to ipak s vremena na vreme učinim jer procenim da je potrebno i važno, vrlo retko omanem. Zato mi takva *omanuća*, kad se ipak omaknu, malko i presednu. Ovo sadašnje možda i više od drugih. Nu, čto slučilos? Nema ni par meseci da sam na ovom istom mestu tvrdio da nema šanse da se naš Svedržitelj Vučić Aleksandar kandiduje za predsednika države, pa sam još i naružio one koji uopšte ozbiljno razmatraju tu mogućnost. Znamo kako se to završilo...

E sad, lako za moj ranjeni ego, to je zaista najsporednija stvar na svetu, čak i meni (mada znam da će mi to malo ko poverovati), kamoli ostatku sveta. Ono što me uznemirava je dubinski razlog mog promašaja. U jednoj reči, on bi mogao glasiti ovako: sto mu gromova, *precenio* sam Vučića! Ili sam potcenio brzinu kojom se ovaj iznutra urušava, urušavajući i Srbiju pri tome – a to se nekako svodi na isto.

Kako sam, za ime sveta, uopšte uspeo da precenim čoveka o kojem nikada u životu nisam pomislio ništa dobro, pohvalno i povoljno, ne zato što ga "mrzim" (sve sa porodicom mu, valjda), nego zato što – ako mene pitate – naprosto nema šta takvo(g) da se pomisli? Čini mi se da je tu proradio *preventivni samoodbrambeni mehanizam neverice*, poznat i kao "neće valjda". Naime, zaista nije bilo racionalnog razloga za to da se Vučić, i to na početku mandata, odrekne daleko najmoćnijeg mesta u državi i zameni ga za fikusiranje po Andrićevom vencu. Okej, svi znamo da se sa autoritarnim vladarima seli i moć, pa da bi Vučić i kao predsednik bio centar vlasti kao što je to i kao premijer (videti primere Putina i Erdogana, pa onoliko sam pisao o tome!), ali to se čini tek kada se iscrpu ustavne i zakonske mogućnosti na jednoj adresi, pa se Nosilac Moći naprosto preseli na drugu, ponevši i Moć sa sobom, kanda spakovanu u finu, malu belu kutijicu za puder. Priča kako je "isuviše rizično" kandidovati Nikolića jer može, eto, da izgubi, nije baš sasvim iracionalna ali jeste u mnogo smislova prenategnuta, i izgledalo mi je da Vučić neće tako brzo ići toliko daleko u urušavanju preostalog smisla politike i institucija u Srbiji – ne što bi ga u tome ometali stid, dobar ukus ili ljudska i politička pristojnost, nego što mu to stvarno nije potrebno. Bar ne u ovoj fazi njegovog burnog dijalektičkog razvoja.

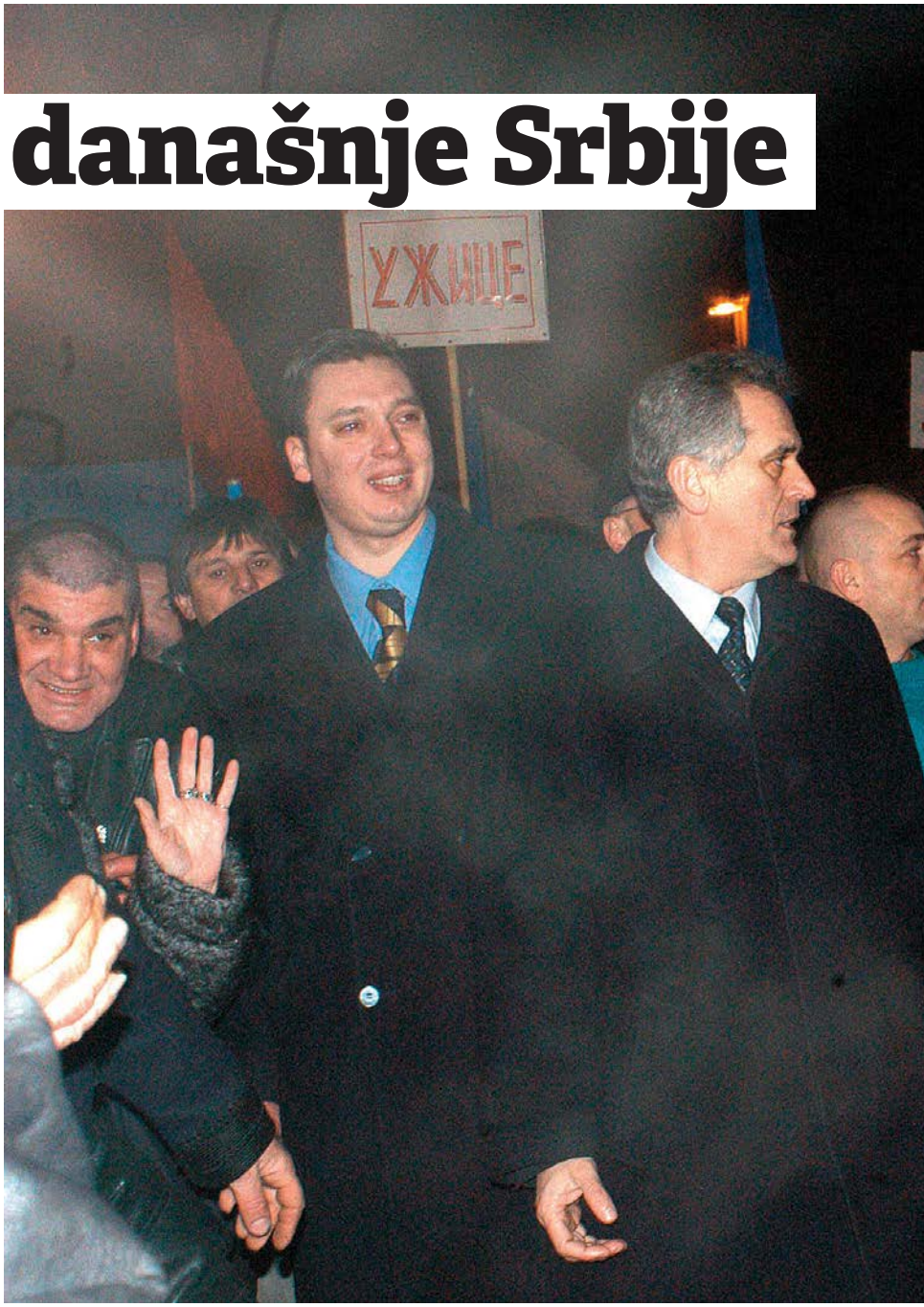
I eto, ispada da sam pogrešio... Mada, samo na kraći rok; na duži rok, pogrešio je Vučić. Nije da mi je žao zbog te njegove greške, s obzirom na njene krajnje konsekvence – na onaj način na koji mi nije bilo žao kad se Milošević preigrao u Rambujeu, jer mi je bilo jasno kako to mora da se završi. Ali mi jeste žao svih nas koji treba nekako da prodeveramo kroz tu mučnu agoniju, koja može trajati i veoma dugo.

Razmere uznapredovale sociopatije koja je prekrila državu i kidnapovala društvo malo kada smo mogli tako jasno da sagledamo kao ovih dana, kroz priču o neverovatnom i zaumnom Vučićevom "avionskom" spotu, verujem da svi znamo o čemu se radi. Teško je naći, bar u Zapadnom svetu (a to je danas sve što nije Treći svet, Kina s okolinom i možda Rusija) neki sličan presedan, nešto gde se dečački užagrena želja za svevlašću i za potpunim potčinjavanjem države i društva iskazuje tako jasno i otvoreno. Pa se još i, u tipičnom vučićevskom maniru (nad kojim se ne možete dovoljno naispovraćati sve i da vam hiljadu konduktera doda hiljadu kesa), sve to prikazuje kao samožrtvovanje skromnog i kao devojčica stidljivog i rumenog narodnog sluge u vešto dozirano bezveznom košulja-džemperčetu! Nešto u stilu: najradije bih bio skromni kaluđer ili ćata u arhivatorskom odeljenju Instituta za gubljenje ruda i istraživanje vremena (not a mistake!), ali pošto znam da biste načisto propali bez mene – što bi mi, jebiga, slomilo srce – dajte mi svu vlast u ruke, i to istovremeno, hirotonišite me za predsednika, premijera, kralja, kraljicu, pešaka, topa, žandara, džokera, asa i trefa, i uklonite svaku moguću prepreku na mom putu, a najopasnija prepreka je bilo ko ko bi mogao pomisliti da bi nešto valjalo raditi drugačije nego što ja radim. Zato takvom destruktivnom elementu ne smeju u ruke dopasti mehanizmi vlasti i uticaja uz pomoć kojih bi to sasvim legalno mogao da učini. Otuda ona izvorno idiotska i za svakoga ko ima tri čiste o organizaciji savremene države (najkasnije od Francuske revolucije) duboko uvredljiva prispodoba mogućeg "pluralizma" u institucijama vlasti demokratske države (kao legalnog i legitimnog rezultata slobodne i složene biračke volje) s avionom koji mahnito ševrda nebom jer se pilot i kopilot gušaju oko pravca leta i načina letenja, a putnici samo što nisu poispadali napolje, popadavši valjda po vazdušnom koridoru Obrenovac-Valjevo-Užice-Kolašin.

Ukratko: teška je ovo boleština, ali joj srećom ima lakog i legalnog leka. Ne očekujte od pacijenta da ga sam uzme; nema teorije, morate da mu ga date kako god znate. Što pre, to bolje za sve, čak i za njega. ¶

Kumovi današnje Srbije

Nakaradna i nakazna vlast neminovno dođe do tolikog apsurda da se na kraju uruši, videli smo to 5. oktobra. Problem je što nas istorija uči da se često i vraća, čemu su primer i oni koji danas odlučuju o sudbini Srbije, valjajući se i drpajući jedan drugog u septičkoj jami u koju su pretvorili čitavu zemlju

Dugo je u srpskoj političkoj čaršiji vladala fama da je Srpska radikalna stranka jedinstven mutant, sastavljen od mnogo tela, ali sa jednim mozgom u koji je utopljena jedna ideja. Taj mozak bio je prvenstveno oličen u lideru SRS-a Vojislavu Šešelju, potom u njegovom zameniku Tomislavu Nikoliću, sa kojim je Šešelj partiju i osnovao 1991. godine, i generalnom sekretaru Aleksandru Vučiću, koji im se pridružio 1993.

Što se ideje tiče, najlakše bi je bilo definisati u širenje mržnje prema svemu što se u sliku sveta pomenutog mozga nije uklapalo – prema drugim nacijama, religijama i svim ljudima koji su protiv takve mržnje bili. Ideju su svi članovi stranke jednako sprovodili, nema političke partije u Srbiji koja je u javni prostor unela toliko primitivizma, prostakluka i ponižavanja protivnika poput radikala, i to prostakluka bez granica u kome ništa nije sveto, ni porodica, ni pol, ni hendikep, niti bilo šta drugo. Radovali su se smrti drugih, slavili ratne zločine i ratne zločince, smejali se onome pred čim pristojan svet samo sagne glavu. U svemu tome je prednjačio Vojislav Šešelj, ali ne samo zato što je u svetom trojstvu radikala bio rečitiji od svojih saradnika. SRS je partija čija je osnova bilo bezgranično javno obožavanje i odanost vođi, pa je vođa bio taj koji je u svemu diktirao tempo, a podanici su ga sledili kao verni psi.

Vrh partije se trudio da ostavi utisak tesno povezane porodice, Tomislav Nikolić krstio je Šešeljeve unuke, Šešelj je bio kum na venčanju Aleksandru Vučiću i krstio je dvoje njegove dece. Ta kumstva su spolja delovala kao dokaz jedinstva, ali se zaboravljalo da je Šešelj bio kum i sa Vukom Draškovićem, sa kojim se razišao kada je osnovao svoju partiju uz teške uvrede koje i danas ne prestaju, a priča se da je razlog kumovskog razlaza više bila podela para koje su skupili od četničke emigracije nego političke razlike.

NAJMANJI ZAJEDNIČKI SADRŽILAC

Da se ponižavanje drugih koje je Šešelj obilato rasipao po protivnicima ponekad prenese i na saborce samo se ovlaš moglo naslutiti. Bezbroj puta se vođa radikala javno hvalio da je bio najmlađi doktor nauka u Jugoslaviji, što je bilo nedostižno za Tomu "grobara", koji se u politiku uputio iz komunalnog preduzeća u Kragujevcu (Šešelj je mnogo kasnije posprdno tvrdio da je, pre odlaska u Hag, naredio Nikoliću da završi neki fakultet dok se on ne vrati). Ima i jedna slika na kojoj mladi Vučić u belom sakou koji liči na kelnerski nosi gajbu piva za sto, za kojim sede Šešelj i Nikolić i smeju se. Gledano iz ove perspektive, mora da je u glavama Nikolića i Vučića dugo kuvalo poniženje zbog takvih situacija, o želji da se bude "kalif umesto kalifa" da ne govorimo.

Trojac radikala ipak je spajalo mnogo toga. Osim prostakluka i bahatosti, kumovi koji su se zajednički busali u prsa svojom hrabrošću, huškali na ratove, slali

Mučno i strašno je to što je skoro 17 godina posle 5. oktobra 2000. sudbina ove zemlje tako tesno vezana za sudbine kumova najgoreg propadanja u novijoj istoriji Srbije, a konkurencija nije mala u toj oblasti

Foto: Marija Janković

u njih dobrovoljce koje su okupljali, sami nisu nikad omirisali barut. Uzgred, bezbrojna su svedočanstva učesnika u tim ratovima koji su takozvane "Šešeljevce" opisali kao najgori talog koji se lešinarski vukao iza linija fronta i tamo činio manja i veća zlodela.

Zajednička im je bila i doslednost i poznavanje sveta. Kada je Amerika napala prvi put Irak 1991, pijani "četnički" dobrovoljci su se okupljali ispred ambasade SAD u Beogradu i tražili da idu u Irak da pomognu Amerikancima u borbi protiv "balija"; kasnije je u ideologiju SRS-a ugrađena ljubav prema Sadamu Huseinu, koga je delegacija stranke na čelu sa Šešeljom i Vučićem obišla 2001. godine u Bagdadu. Ranih devedesetih se Tomislav Nikolić bunio što je Srbija zanemarila svoje tradicionalne evropske saveznike zbog "nesvrstanih majmuna", da bi kasnije stranka saradnju radikala sa nesvrstanima isticala kao cilj.

Na stranu svetske prilike, rečita je bila i "doslednost" radikala na domaćoj političkoj sceni. Jeste da su oduvek bili za rat, ali su saveznike menjali kao čarape. Podržavali su manjinsku vladu Slobodana Miloševića 1992–1993. godine, ali su se onda sa njim rastali uz najgore uvrede, a Šešelj je Miloševićima posvetio svoje knjige *Srpski bračni par Čaušesku*, *Crveni tiranin sa Dedinja*, *Crvena veštica sa Dedinja*, *Veštica iz Tolstojeve ulice*. Ne treba napominjati da su mu kumovi uvek i u svemu tercirali.

Sve to im nije smetalo da sa "crvenim tiraninom" i "crvenom vešticom" formiraju vladu 1998. godine. Zbog te "saradnje sa komunistima" je pop Momčilo Đujić oduzeo Šešelju titulu četničkog vojvode koju mu je dodelio 1990; Nikolić je vojvoda ostao jer ga je u četnika zvanično proizveo Šešelj, a mlađani Vučić do vojvode nije ni stigao, on je samo služio kao novinar kod izvesnog vojvode Slavka Aleksića 1992. na Palama.

NAPLATA USLUGA

Elem, ni Šešelj ni kumovi nisu se potresli zbog Đujića, nastavili su da rade ono što najbolje znaju, da pozivaju u rat, prete i pljuju izdajnike i strane plaćenike. Pred početak bombardovanja SR Jugoslavije, Nikolić se sa govornice u Skupštini zaklinjao da će biti sa sinovima u prvim borbenim redovima kada prva bomba padne na Srbiju, kao i ostali radikali. Posle su tri kuma zaboravila obećanja i čitav rat se zajedno šetkali po beogradskim Terazijama. Kada je potpisan Kumanovski sporazum kojim je bombardovanje završeno, a srpska vojska se povukla sa Kosova, Šešelj i ostali članovi Vlade iz redova SRS-a su podneli ostavke, ali su potom nastavili da obavljaju svoje dužnosti "zbog nacionalnih interesa". Slobodan Milošević ih je za tu doslednost častio stanovima po Novom Beogradu, nekom 170 kvadrata, kao Nikoliću, nekom 140, kao Vučiću.

Još godinu i kusur je crveno-crna koalicija urnisala novinare, univerzitet i čitavu zemlju, Vučić i Toma su sređivali novoosvojeni stambeni prostor, Šešelj je bio izabran za redovnog profesora na Pravnom fakultetu u Beogradu. Idilu je prekinuo 5. oktobar 2000. godine i pad Miloševića, radikali su ispali iz vlasti, ali su ostali na nogama. Na predsedničkim i parlamentarnim izborima posle toga su dobro prolazili, ali im je izvršna vlast stalno izmicala iz ruku.

Kada je u martu 2003. Vojislav Šešelj dobrovoljno pošao u Hag zbog optužbi koje su protiv njega podignute, Nikolić i Vučić, kojima je ostavio stranku na upravljanje, ispratili su ga u suzama. U narednim godinama su održavali nivo agresije i prostakluka u srpskoj politici koji je Šešelj postavio kao standard, ponavljajući kao mantru svoje panagerike velikom vođi. Na primer, Vučić je pričao »

Kumovima je Šešelj posvetio nekoliko knjiga – *Propali puč Tomislava Nikolića, Haški denuncijant Tomislav Nikolić, Portparol lopovske stranke Aleksandar Vučić, Srpski Baron Minhauzen Aleksandar Vučić, Sanaderova mačkica Aleksandar Vučić*

MALI OD PALUBE: Od šegrta do vođe
Foto: A. Anđić

da se sa Šešeljem čuje svaki dan, da će, kada dobije sledeće dete, on i supruga čekati da se Šešelj vrati iz Haga da ga krsti, "ma koliko to trajalo"; da on (Vučić) i Tomislav Nikolić imaju prijateljski odnos sa Šešeljem: "On nas je stvorio, on je neko uz koga smo mi postali nešto"; da će "deca u budućnosti iz knjiga čitati o podvizima Vojislava Šešelja", koji je "sigurno jedan od srpskih lidera kojeg će istorija izučavati kao heroja srpskog naroda".

RASKOL TROJSTVA

I tako dalje, i u istom tonu, odlazili su kumovi i u posetu Šešelju, a kada je kasnije pukla tikva, Nikolić je pričao da je Šešelj upućivao neke ceduljice iz Haga i pokušavao da naruči ubistva, ali da se on (Nikolić) tome protivio i te cedulje je bacao u toalet; pomenuta priča nije nikada dobila pravosudni rasplet.

Pomenuto pucanje tikve desilo se krajem 2008. godine. Dok je Šešelj u Hagu bio bitku protiv "krvožednog Haškog tribunala i novog svetskog poretka", njegovi najbliži saborci su očigledno postali frustrirani što im stalno za malo izmiču "velika" vlast, čiji su nezaboravan ukus osetili 1998. godine, i sve ono što uz tu vlast ide. Reklo bi se da su zaključili da sa Šešeljem za vratom nikada do te vlasti neće stići. Daleko od toga da su do tada od prodavanja mržnje živeli loše i siromašno, ali znali su da može i bolje.

Tako su oni koji su se radovali u februaru 2008, kada je posle mitinga koji je organizovan posle proglašenja nezavisnosti Kosova i Metohije zapaljena ambasada SAD i demolirano nekih drugih ambasada, rešili da obrnu ćurak. Pričalo se da Tomislava Nikolića sve češće viđaju kako izlazi baš iz tih "neprijateljskih" ambasada, onda se u septembru odvojio od SRS-a, osnovao svoju partiju, a prišlo mu je 18 radikalskih poslanika. Vučić se malo femkao, pa mu se pridružio. Preko noći im se makar jezik promenio, pa su se od ljutih šovinista pretvorili u "umerene desničare", mnogima pogodne za saradnju.

Šešelj ih je optužio da su izdajnici i strani plaćenici koji su ga prodali za milione koje su dobili od Zapada, Vjerica Radeta i Nataša Jovanović su sa skupštinske govornice proklinjale decu Vučiću i Nikoliću. Kumovima je Šešelj posvetio nekoliko knjiga – *Propali puč Tomislava Nikolića, Haški denuncijant Tomislav Nikolić, Portparol lopovske stranke Aleksandar Vučić, Srpski Baron Minhauzen Aleksandar Vučić, Sanaderova mačkica Aleksandar Vučić.* Tako su se pridružili još jednom bivšem kumu, Vuku Draškoviću, kome je Šešelj posvetio knjige *Narkomanija Vuka Manitoga*, i *Izdajnički akreditivi ustaškog konzula Vuka Draškovića.*

Vučić je svog nekadašnjeg heroja, učitelja i uzora nazivao lažovom, malim mišom i monstrumom, a Nikolić se vajkao da je znao da će se sve tako završiti još kada ga je Šešelj zvao pre nego što će otići u Hag da mu bude kum. "Rekao sam ženi da je ovo početak kraja našeg prijateljstva. Znao sam jer je Šešelj oterao sve kumove iz stranke", tvrdio je Tomislav Nikolić.

KONAČNO NA VRHU

I dok se Nikolić i Šešelj uspinju ka željenom vrhu, Šešelj iz Haga poručuje da u životu ima samo tri cilja: prvi je da uništi Tomu Nikolića, drugi da uništi Vučića, a treći da uništi Tomu i Vučića, kao i da jednu od metastaza na jetri zove Vučić, a drugu Nikolić.

Međutim, bez obzira na kumovske kletve dvojac SNS-a konačno stiže do cilja, uz obilatu pomoć sa mnogih strana: posle izbora 2012. Tomislav Nikolić postaje predsednik Srbije, a Aleksandar Vučić potpredsednik vlade. Vučić odmah počinje svoju veliku igru u kojoj se izdiže kao najmoćniji čovek na političkoj sceni, a SNS ustrojava delom kao nekadašnje radikale, ali sa bitnim razlikama. Više interesna organizacija i pokret nego partija, naprednjaci se zasnivaju na slepoj odanosti vođi, strahu i poltronstvu, ali ta odanost počiva na pipcima koji se šire po svim porama društva i koristi koja iz toga proizilazi.

Mnogi su očekivali politički zemljotres kada je odlukom sudskog veća Haškog tribunala 6. novembra 2014. Vojislav Šešelj pušten na privremenu slobodu zbog bolesti, ali brzo se pokazalo da se kumovi, ako ništa drugo, dobro poznaju i znaju kolika je čija cena, i koliko su im čvrsta uverenja. Šešelj je počeo da javno čereči Tomislava Nikolića, ali je upadljivo zaobilazio Vučića; nije mu smetalo što je Vučić "prodao" sve u šta su se zajedno kleli. Nisu ni Vučiću smetale sve gadosti koje je Šešelj na njegov račun izgovorio – takva

SRBIJA NA JEZIKU, FUNKCIJA U SRCU: Čija je fotelja
Foto: Tanjug

Mnogi su očekivali politički zemljotres kada se Šešelj 2014. godine vratio iz Haga, ali brzo se pokazalo da se kumovi, ako ništa drugo, dobro poznaju i znaju kolika je čija cena, i koliko su im čvrsta uverenja

je to sorta ljudi. Kao što mu nije smetalo da posle Šešeljeve knjige "Engleski pederski isprdak Toni Bler", kojoj je bio recenzent, tog "isprdka" pozove u vladu i hvali se da će Bler svojim međunarodnim ugledom pomoći Srbiji.

Nikolić se kao predsednik uprepodobio, nije psovao javno i ružio druge kao nekad, pa nije odgovarao ni na Šešeljeve prozivke ni na to što su ga Vučićevi tabloidi povremeno razvlačili po naslovnim stranama. Međutim, s obzirom na pomenuto poznavanje kumova i njihovog karaktera, i sve ono što su zajedno ranije radili, sigurno je bio svestan da mu se sprema politički lapot, čim mu predsednički mandat istekne. Koprcao se, hvalio predsedničkim dostignućima, nudio se, umiljavao Vučiću, no uzalud.

BITKA U SEPTIČKOJ JAMI

Kada je stiglo konačno poniženje, tako što je Vučić veče pre dana državnosti 15. februara saopštio da hoće da sedne u fotelju u kojoj je on sada, i Nikolić je prokuvao. Morao je čitav dan na Sretenje da učestvuje u protokolima, stoji na prijemu, sluša kako je Vučić ministre odveo kod Palme umesto u predsedništvo, trpi zlobne poglede partijskih drugova koji su se priklonili Vučiću i političkih protivnika koji nisu imali nijedan razlog da ga žale – za pet godina, koliko je obavljao funkciju, Nikolić se ničim nije potrudio da se odmakne od radikala presvučenog u naprednjaka i približi svim građanima zemlje.

Usledilo je ono o čemu se opširno piše u ovom broju "Vremena", vest da će se Tomislav Nikolić kandidovati na predsedničkim izborima, cunami fekalija koje su po Nikoliću izručili Vučićevi mediji, analitičari, partijski drugovi, koalicioni partneri, i konačno Nikolićevo odstupanje posle "kušuj!" koje je dobro razumeo. Ne treba naglašavati da je u pomenutom cunamiju jednu od najistaknutijih uloga imao kum Šešelj – nema televizije i novina u kojima nije pljunuo po Nikoliću, a Tviter mu je dao priliku da se u prostoti razmaše kao u starim vremenima.

Pristojan svet bi se, u normalnim okolnostima, morao sažaliti na onoga koji prođe "toplog zeca" poput onog koji je prošao Nikolić, ali teško da još aktuelni predsednik Srbije ima saosećanje bilo koga iz pomenutog sveta. Pa zar nije isti taj Nikolić već decenijama, sa sladostrasnim uživanjem, tolike ljude bez ikakvog dokaza optuživao da su lopovi, strani i tajkunski plaćenici, moralne nakaze, zar nije slao druge u rat, javno likovao nad žrtvama i što je Slavko Ćuruvija ubijen kao pas na ulici? Zar nije sve to radio u društvu onih koji njega sada cipelare? Ako je uz sve što je sa njima prošao poverovao da će kumovi imati milosti prema njemu, onda mu je naivnost, da ne upotrebimo težu reč, dublja nego što je iko pretpostavljao.

Na stranu neminovnu dozu likovanja kod onih koji Tomislava Nikolića prate od kada se pojavio na političkoj sceni i smatraju da je zaslužio i mnogo gore od onoga što mu se desilo, ima mnogo toga što bi javnost u Srbiji moralo da zabrine posle "naprednjačke rezolucije Informbiroa". Nije to samo aplauz od pet minuta koji se prolomio na glavnom odboru SNS-a kada su objavili da je Aleksandar Vučić kandidat SNS za predsednika Srbije, nisu to ni jednoglasna pisma podrške, ni odricanje "sina partije" Radomira Nikolića od rođenog oca; koliko god sve to podsećalo na sumanutu odanost vođi, nema tu ni ideologije ni ljubavi, već samo golog interesa i straha.

Ono što je, međutim, mučno i strašno je to što je skoro 17 godina posle 5. oktobra 2000. sudbina ove zemlje tako tesno vezana za sudbine kumova najgoreg propadanja u novijoj istoriji Srbije, a konkurencija nije mala u toj oblasti. Pomenuta sudbina vezana je uz njih, njihove čauše ali i druge koji su u tom propadanju aktivno učestvovali, poput veselog Ivice Dačića koji se nikome nije ovako poltronisao kao Vučiću još od vremena kada je, na početku karijere, to radio Slobodanu Miloševiću.

Ako je neka uteha, nakaradna i nakazna vlast neminovno dođe do tolikog apsurda da se na kraju uruši, videli smo to pomenutog 5. oktobra. Problem je što nas istorija uči da se često i vraća, čemu su primer i tri kuma koji i danas odlučuju o sudbini Srbije, valjajući se i drpajući jedan drugog u septičkoj jami u koju su pretvorili čitavu zemlju. Jedna od Šešeljevih knjiga iz vremena kada su Zemunom vladali radikali zvala se *Da sve srpsko bude kao zemunsko*. Izgleda da mu se bar ta želja ispunila. ¶

MOMIR TURUDIĆ

Pozdrav prema mis Maja

Svi prisutni su bili u svečanom stavu, u najsvečanijem svečanom stavu, sa resornim kravatama, državničkim pozdravom gde treba, su bili gospodin ministar Đorđević i gospodin ministar Vulin

Jopet na Sretenje bilo paradno i radno. Gospodin prezident Tomislav svečano podelio još 300 odlikovanja, dok je Vučić gospodin nastavio sa grande radom. On bio u Batočini, na slavi partije gospodina Palme, gde je, nakon što ga je, kao najvećeg srpskog sina, pozdravio Karić Bogoljub, izneo kompletan predsednički program: Ja neću biti kandidat SNS-a, već svih vas, i moj posao je da jednako brinem o svakom članu Jedinstvene Srbije, SPS-a, Pokreta snaga Srbije i svih onih koji tu kandidaturu budu podržali.

Isto veče, prezidente Tomislav se opustio na svome sretenjskom rođendanu, odakle stig'o aber da 'oće jošte deli odlikovanja. Ali, u interesu Srbije i familije, stuknuo ambicije, posle sastanka sa Vučić gospodin objavio da su se dogovorili da i dalje zajedno vode državu, i da će nastaviti da zajedno podižu Srbiju sa kolena. Rezultat ovog epohalnog dogovora je i da će Tomislav tašta zadržati diplomatski pasoš, a i sin Radomir, kome se u Kragujevcu spremala smena, je mog'o da oda'ne.

Na marginama nezaustavljivog podizanja Srbije sa kolena treći ešaloni obeležili Dan državnosti, u Maričevića jaruzi, gde Karađorđe podig'o ustanak, i na Oplencu, gde Vožd počiva. U Jaruzi, najviši po rangu bio Dveri Obradović, koji se drž'o na distanci, dok su na Oplencu državu predstavljali predsednica Skupštine, i najbolji ministri, Vulin i Đorđević.

VOŽDOV SAN

U Jaruzi bilo totalno svečano, toliko da je i Prestolonaslednik, zbog redovnog arlaukanja desnih postrojbi, odustao od odavanja počasti prvom Karađorđeviću. A nije da nije bilo naroda, svako je znao zašto je prisutan. U crkvi liturgija, u Jaruzi sve na svom mestu, skupine i redovi gospode u crnim, na kaki, i na zeleno uniformama.

Kod spomen obeležja Karađorđu stanje i scenografija redovni, sto zastrt krstovi zastavom, preko zastave beli milje, tu sveća, žito, kadionica. Po zemlji zeleni itison, buketi plavog i belog cveća, snopovi šarovine obmotani nekim providnim materijalom u bojama zastave, nekoliko uvezanih bala slame, izvrnute korpe sa klipovima kukuruza, još tih bala slame...

Jedan iz organizacije, pitan, reče da će bude predsednik opštine Aranđelovac, niko o'zgo, neće bude ni Prestolonaslednik, nisu se javili na poziv... No, sve na visini trenutka i zadaće, redovi Ravnogoraca, jedan, propisno odeven, neka oficir kapa, plava kraljevska kravata, kraljevska i zlatna igla preko kravate, desnom dig'o crnu zastavu "Od Zadra do Skadra, od Bara do Temišvara". O'zgo, u sve upade, razmakoše Ravnogorce, zastava "Obraza", Ravnogorci se, na komandu Zbor, usturiše, uzdupči se i šajkača sa brkovima do kolena, nekim kuburama i jataganima za pojasom...

Zazvoniše zvona od crkve, nizbrdo uze stupa litija, Ravnogorci ponoviše zbor komande. Popuniše nekim svetom svečanu, u plavi itison, tribinu, pridošli Dveri Obradović, dok su se, podalje, crvene Dveri zastave vijorile, osta na distanci. Ravnogorci dobiše komandu, Na mestu voljno, litija stiže gde pošla, opremiše Šumadijskog vladiku, poče pomen ustanicima, Blagosloven bog naš... da bude volja tvoja na zemlji, kao i na nebu... prekrstiše se i glumci u odorama ustanika...

Bi himna, Ravnogorci viknuše, Živeo kralj, javi se voditeljka, u svečanu frizuru na svečanu crvenu haljinu, Danas, 15. februara, cvetkujemo dan državnosti Republike Srbije i 213 godina od podizanja Prvog srpskog ustanka u Maričevića jaruzi... Reče da će, u ime opštine Aranđelovac venac položiti predsednik Bojan Radović, u ime Narodnog muzeja u Aranđelovcu, direktor...

Predsedniku opštine dodadoše fasciklu, javi se, Poštovani i cenjeni prijatelji, Vaše preosveštenstvo, dragi gosti... okupili smo se danas u znamenitom Orašcu... Dodeliše pesničku nagradu "Odzivi Filipu Višnjiću" "znamenitom pesniku Krstivoju Iliću iz Šapca". Voditeljka najavi umetničku predstavu *Voždov san*, koja kroz viziju istorijskog i narodnog predanja... Poče predstava, prvo pa otpevaše Slavimo te Hriste bože, aleluja, aleluja... Ravnogorci dobiše komandu, Na mestu voljno, narod je, pod punom opremom, gmizao uzbrdo...

PERSONALIZOVANI VENAC

Nešto kasnije, na Oplencu, viši nivo trenutka i zadaće. Duž celog platoa Crkve crvena tepih staza, prisutan Počasni vod Vojske Srbije, u svečani plavi mundiri, brojne ekipe protokola, pristigle u brojne crne limuzine, već pristupile radnim obavezama. Svečani vod se postroji u potiljak, ženskinje iz protokola razna ministarstva je, sa nadležnim oficirima, sve koordiniralo.

U svoje limuzine stiže i Šumadijski vladika iz Jaruge, ode u crkvu, naspram gardista postaviše Svečanu muziku, u iste plave uniforme. Duž crvene staze stadoše gardisti sa vencima, prvi venac

DRŽAVNICI I ČETNICI: Obeležavanje Sretenja na Oplencu (gore) i u Maričevića jaruzi (dole) februara 2017.
Foto: D. Todorović

Predsednik Narodne skupštine, personalizovan i imenom Maje Gojković, iza venac Predsednika Vlade Srbije, pa venac Vojske, venac RS, venac Prestolonaslednika, sa ljubičastom trakom, na kraju venac Diplomatskog kora.

U sve stigoše crne limuzine u pratnji policije, prvo pomogoše da se pojavi predsednica Maja, iz svoju crnu limuzinu, odzada, mada vele da je umeo da upravlja sa auto i odpreda, izađe ministar vojni Đorđević, uputiše ih u prijemno odeljenje, na kratak odmor i odgovarajuću svečanu koncentraciju. U svoje limuzine se pojavi Prestolonaslednik, pristigle diplomate su se, na čelu sa Kina i Emirati ambasadorima, postrojavale iza venca Diplomatski kor.

Počasni vod stade u počasni pozdrav, dunu Počasni orkestar, iza svog venca stade predsednica Maja, kvalitetna crna bunda, kvalitetna marama na crvene i bele tufne, naočare, paž frizura. Iza Predsednik vlade venca se postroji-še ministri Vulin i Đorđević, pa Vojska, Prestolonaslednik, na kraju Diplomatski kor, gde diplomatama bajaše priključen predsednik opštine Topola.

Orkestar počasni nastavi da svira, sve to, po muzici, uđe u crkvu. Metuše providnu govornicu na stepenište crkve, što ušlo u crkvu izađe iz nje, protokol rasporedi gde ko stoji. Kad se rasporediše, bi himna, od govornice se javi gospodin voditelj Dnevnika RTS-a, svečano pročita napisano: Uvažena predsednice Skupštine Republike Srbije, uvaženi ministri vlade Srbije, uvaženi ministre za rad Republike Srpske, uvaženi predstavnici vojske Srbije, Vaša preosveštenstva, Vaše visočanstvo, Vaše ekselencije, uvaženi građani i građanke...

Voditelj sve to ponovi na ingliš, najavi mis Maja Gojković. Mis Maja spremno stade za mikrofon, uze tečno čita, Poštovani ministri Vlade Republike Srbije, gospodine Vulin, gospodine Đorđević, poštovani ministre Rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, uvaženi predstavnici Vojske Srbije, Vaše visočanstvo, predstavnici Topole, Vaše ekselencije, dame i gospodo... okupili smo se na Sretenje, jedan od najvažnijih dana u našoj novijoj istoriji... Svi prisutni su bili u svečanom stavu, no, u najsvečanijem svečanom stavu, sa pozdravom prema mis Maja, bili su gospodin ministar Đorđević, koji imađaše zastava kravatu, i gospodin ministar Vulin, sa svoju siva kravatu, koja je simbolizovala rad i samo rad.

Mis Maja svečano reče i da ne postoji važniji zadatak od borbe za uspešnu Srbiju, svi dadoše aplauz, ministri, iz stava Pozdrav Maji, i tu isprednjačiše. Mis Maja siđe na svoje mesto, prvo joj verbalno i gestikulativno čestita Ministar vojni, ministar Vulin, i verbalno i gestikulativno bi samo drugi. Voditelj najavi pre'stavu po tekstu znamenitog Milovana Vitezovića, javiše se glumci, jedan, kaono Karađorđe viknu, Brate Vaso, Vaso Čarapiću, jesu li te dozvali, preko pola Srbije ti poručujem koekude da dođeš...

Pre'stava uze da traje, na kraju tepih crvene staze stajale su dve delegacije sa svojim vencima. Ispred prve čovek kome šajkača pala na uši, na beloj plastičnoj močici je držao neku zastavu. Upitamo, koga oni predstavljaju, spremno odgovori, oni su Ratni veterani, a iza njih su kozaci. Pogledamo iza njih, crne kozačke kape, na vencu ispisano "Prvi odred"... ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Cilj je pobeda na

“Ako ne dođe do dogovora i ne dobijemo jednog kandidata sa jednom kampanjom, mi ćemo na skupštini stranke 4. marta saopštiti ime svog kandidata. Za tog kandidata mislimo da je bolji i od jednog i od drugog”

U ponedeljak, 20. februara, postalo je jasno da neće biti podele među naprednjacima, jer je Tomislav Nikolić odustao od samostalnog izlaska na predsedničke izbore. Time je ujedno nestala i priča o otcepljenju “Tominih” poslanika iz Skupštine Srbije, što bi dovelo i do novih parlamentarnih izbora. Umesto toga, u ponedeljak je obznanjeno da je troje narodnih poslanika napustilo poslanički klub pokreta DJB, samo deset meseci nakon što je pokret ušao u parlament.

“Na ovaj težak korak odlučili smo se kada se ispostavilo da su uzaludna sva nastojanja da se organizacija, odnosno buduća stranka, utemelji na principima demokratije i transparentnosti, za koje se rukovodstvo deklarativno zalaže. (...) Jedna od najznačajnijih posledica nepostojanja demokratskih procedura u okviru organizacije, odnosno ignorisanja mišljenja članstva, jeste i odugovlačenje sa donošenjem odluke o tome kako će DJB nastupiti na predstojećim predsedničkim izborima. Time je marginalizovana uloga pokreta u ovom presudnom izbornom ciklusu, a svaka odluka koja bude doneta u narednim danima biće shvaćena kao zakasnela, iznuđena i neiskrena”, saopštili su u ponedeljak sada već bivši poslanici DJB-a.

Stoga, iako je prvobitni plan bio da sa Sašom Radulovićem razgovaramo o tome koga će DJB podržati na predsedničkim izborima, što deo javnosti nestrpljivo očekuje već nedeljama, razgovor smo počeli o razlozima zbog kojih je u jednom danu poslanički klub DJB napustilo 20 odsto poslanika. Tek kasnije će se ispostaviti da je čekanje javnosti bilo uzaludno: DJB neće podržati – nikoga.

“VREME”: Zbog čega vam je otišlo troje poslanika?

SAŠA RADULOVIĆ: To je pitanje za njih, ne za nas. Ono što vidimo jeste da je njihovo srce na nekom drugom mestu, ne u pokretu Dosta je bilo, i treba da idu tamo gde su sa ljudima koji se zalažu za ono u šta veruju. Ostati u pokretu, trovati iz pokreta, a to je ono što su radili u poslednjih mesec dana, nije dobro ni za pokret, niti za bilo koga.

Na koji način su trovali?

Nećemo govoriti o unutrašnjim stvarima koje su se dešavale u pokretu. Na njima je da odu tamo gde veruju, i da se tamo bave kampanjom.

Znam, ali kad kažete da su trovali, onda ste već rekli nešto, i to negativno o njima. Kad već govorite negativno, recite šta je bilo.

Cela kampanja se vodila protiv pokreta DJB u poslednjih mesec dana. Izgleda da smo mi mnogo veći problem od SNS-a. Pritisak da podržimo jednog ili drugog je išao i spolja i iznutra, kroz rovarenje pokreta – iz kampanje Saše Jankovića, a i nekih članova pokreta, sa kojima su zajedno radili na tome. Naši članovi su to slušali i bili pod pritiskom, međutim, izdržali smo to. Oni koji žele da odu, otići će, odnosno glavni su već otišli. Mi smo se fokusirali na ono što treba da radimo, želimo im sve najbolje i zaista ne želimo više da se bavimo tim problemom.

Dakle, ljudi iz pokreta su stupili u kontakt sa ljudima iz kampanje Saše Jankovića.

I obratno – ljudi iz kampanje stupili su u kontakt sa našim članovima, koordinatorima, sa celom organizacijom, u pokušaju da na neki način dođu do podrške. Imamo poruke koje su slali neki čelni ljudi iz kampanje, i govorićemo o tim stvarima. Pokušali su, nisu uspeli, uspeli su samo da dobiju nekoliko članova, i što se nas tiče, time je taj deo završen. Mi takve stvari nikada nećemo raditi, a na njima je da objasne zbog čega se bave tim stvarima, i zašto im je DJB toliko važan, a ne bave se samom kampanjom i borbom protiv vlasti.

A čime se vi zapravo sada bavite, da bi ti vaši bivši poslanici znali kako da se opredele?

Vrlo je jasno šta je naš cilj na ovim izborima, i rekli smo koje ćemo korake preduzeti da bismo postigli taj cilj. Cilj je pobeda

izborima

Fotografije: Milovan Milenković

na izborima, a ne učešće, niti svrstavanje sa bilo kim. Za pobedu nam je potrebna strategija, i radili smo na tome – promovisali ono što pokret radi, ono što ne valja kod vlasti, i govorili o ključnim stvarima potrebnim za pobedu. To je većina članova shvatila. Neki su pomislili da treba nešto drugo da se uradi, što je njihovo legitimno pravo. Ako imaju taj pristup izborima, treba to i u kampanji da rade, ali ne kroz pokret.

U izjavi televiziji N1 rekli ste da su poslanici "preleteli". Kod koga?

Postaće veoma jasno da kampanje prave svoje poslaničke klubove, i ne samo to, nego prave i stranke, to je deo njihove strategije.

Još nije napravljena nijedna stranka.

Znam, ali to je ono što se dešava.

U redu, iz vašeg odgovora shvatam da vi nećete podržati Sašu Jankovića.

Mi ne podržavamo nijednu kampanju, mi se bavimo našim programom i ciljem i strategijom pobede nad lošim režimom, a ne pojedinačnim kampanjama. Mislim da je greška svake kampanje ako se okrene protiv drugih opozicionih grupacija i dođe do međusobnog napadanja. Time svi gube na strani opozicije, a padaju entuzijazam i zainteresovanost birača.

Dakle, vi nikog ne podržavate, ni Vuka Jeremića, ni Sašu Jankovića?

Mi vodimo politiku pokreta Dosta je bilo. Cilj je pobeda na izborima. Razgovarali smo i sa Sašom Jankovićem i sa Vukom Jeremićem – sa Sašom Jankovićem od leta, sa Vukom Jeremićem od novembra. Govorili smo o potrebi stvaranja nove političke scene, sa čime se svi slažu. Ako se setite prošle godine, govorili smo da su potrebni nova levica, nova desnica i novi centar. Mi smo stranka centra, a prostor levice i desnice je još bio upražnjen – nije bilo ni stranaka ni lidera koji bi popunili taj prostor. Prirodno mesto Saše Jankovića je levi centar, kome on naginje. Kada je ušao u politiku, Saša Janković je izrastao u lidera levog centra, a Vuk Jeremić desnog centra. Naš predlog je bio da se napravi zajednička strategija, za sve izbore koji nam dolaze – za predsedničke, parlamentarne i beogradske. Da imamo jednu kampanju i jedan pristup, ne bismo li tako uspeli da animiramo biračko telo za pobedu na izborima. Činjenica je da i jedan i drugi prave stranke, ali oko ove strategije nije došlo do dogovora, nego su kampanje odlučile da samostalno krenu na izbore. To je njihovo pravo, ali smo mi mislili da je to pogrešan korak. Imamo svog kandidata, ali nismo mislili da je korisno u ovoj situaciji da svako izlazi sa svojim kandidatom, zato što to deli biračko telo i šalje poruku da pobeda nije moguća. To je glavni problem sa biračima danas – nezainteresovanost za izbore na strani opozicije, jer ne veruju da je pobeda moguća.

Vi već neko vreme govorite da ćete objaviti koga podržavate tek kada vlast izađe sa svojim kandidatom. I onda sad izađete i kažete, mi ne podržavamo nikog.

Mi to tako nikada nismo kazali, pogledajte sva naša saopštenja. Rekli smo da ćemo sačekati Vučića da kaže da li će biti parlamentarnih izbora i ko je njegov kandidat za predsednika, a onda ćemo kazati koja je naša strategija za pobedu. A to o opredeljivanju, to je nešto što pokušavaju da nam nametnu, a na to ne pristajemo. Saša Janković i Vuk Jeremić nisu naši kandidati. Oni su daleko bolji od vladajuće koalicije, ali se naš kandidat zalaže za naš program, i stoji iza naše strategije. Za ove izbore je potreban dogovor o jednom kandidatu.

Ali, toga nema, čemu priča o tome uopšte?

Moramo da pogledamo šta nam se događa, i šta je u društvenom interesu. Istraživanja nam pokazuju da Vučić u ukupnom biračkom telu ima 30 odsto podrške. Pola biračkog tela ili neće izaći ili ne znaju za koga će glasati. Dakle, očekuje se izlaznost od oko 50 odsto. Podrška Saši Jankoviću i Vuku Jeremiću je negde između šest i deset odsto u ukupnom biračkom telu. Dakle, ni jedan ni drugi kandidat ne samo da ne mogu da pobede samostalno, nego neće ući ni u drugi krug. Vučić će pobediti u prvom krugu. Ljudi se pitaju samo jedno – da li je moguće pobediti na izborima. Ako je odgovor "ne", onda nisu zainteresovani da izađu. Kada bismo se dogovorili oko strategije i jednog kandidata, to je potpuno druga poruka za biračko telo, i to je jedini način da uopšte dođe do drugog kruga. Ako dođe do dogovora...

Neće doći.

To ne znate.

Znam, jer su uložene neke pare, resursi, ljudi, vreme u dve kampanje. Do toga prosto neće doći.

Ako je društveni interes važan kampanjama, onda će se suočiti sa činjenicama i biti spremni da urade ono što je potrebno »

za pobedu na izborima. Jer, ako pobeda na izborima nije moguća, a to je očigledno iz onog što sada vidimo, onda ovo trčanje u stvari nije trčanje za predsednika, nego da se naprave svoje političke opcije, što je sasvim legitiman cilj, ali onda ne može da postane cilj svih.

Sad vi na neki način napadate opoziciju, govoreći da prave stranke, a ne da idu za predsednika. Zašto mislite da nijedan od njih ne može da uđe u drugi krug?

Kad pogledate istraživanja javnog mnjenja i raspoloženje među biračima, više nego očigledno je to ova situacija.

Koja istraživanja?

Razna, uključujući i naše direktno terensko istraživanje koje smo upravo završili, na uzorku od 2000 ispitanika. Takođe, puštene su dezinformacije koje zbunjuju glasače. Na primer, dezinformacija je da oni koji glasaju za Sašu Jankovića u prvom krugu, ne bi u drugom krugu podržali Vuka Jeremića. To je apsolutno netačno. Istraživanja jasno pokazuju da, statistički, svi oni koji glasaju za Vuka Jeremića, u drugom krugu bi glasali za Sašu Jankovića, i obratno. Takođe, iz istraživanja se vidi da birači traže dogovor, odnosno jednog kandidata. Ako nema jednog kandidata, interesovanje za izbore pada, izlaznost će biti mala, i Vučić pobeđuje u prvom krugu.

To je suprotno nekim drugim podacima, koji govore da su Janković i Jeremić različiti kandidati, da imaju različito biračko telo, i da će njihove kandidature povećati izlaznost, a ne smanjiti. Drugo, kažete da obojica imaju između šest i deset odsto, i kažete da vi imate 15 odsto u opredeljenom biračkom telu. I onda kažete da vi sa tih 15 odsto ne želite da podržite bilo koga od njih i tako pomognete dolazak do drugog kruga?

Kada je reč o našim biračima, situacija je sledeća: 37 odsto podržava Vuka Jeremića, 37 odsto podržava Sašu Jankovića, a 26 odsto naših glasača ne podržava nijednog, ne bi ni izašli na izbore, ili su neodlučni. To što bi pokret DJB zauzeo neki stav, to ne znači da će glasači tako i glasati, ili da će zbog toga izaći na izbore. Taj pristup da svako ima svoj program i svoj pogled na stvari je u redu za parlamentarne izbore. Na predsedničkim izborima morate da osvojite 50 odsto plus jedan glas. Tu mora da dođe do nekog dogovora, a izbegavati dogovor suštinski znači da nemate cilj da pobedite, nego neke druge ciljeve. Naš je zadatak da nateramo ova dva kandidata na dogovor oko jednog kandidata, ili da plate političku cenu nedogovaranja. Ako ne dođe do dogovora i jednog kandidata, Vučić će pobediti u prvom krugu.

Ako kažete da bi skoro tri četvrtine vaših birača podržalo Jankovića ili Jeremića, vi ovim nepodržavanjem bilo koga od njih zapravo čuvate svoju stranku, koja još ne postoji, doduše. Jer, ako biste se opredelili za nekog, veoma veliki broj vaših birača i ljudi iz stranke bi bio za onog drugog.

Ne. Mi smo postupili odgovorno. Pošto imamo svog kandidata, odlučili smo da ne istrčavamo samostalno, da damo prostora kampanjama i da vidimo da li su u stanju da generišu neko uzbuđenje u biračkom telu. Očigledno je da to nisu u stanju, i da neće postići cilj, koji je, ponavljam, pobeda na izborima. Nama zaista nije bitno da li je pobedu nad Vučićem ostvario naš kandidat, kao deo dogovora, ili su to Jeremić i Janković. Nama su bitne crvene linije politike koje smo mi povukli još pre godinu dana, i u njih spadaju vladavina prava, nezavisne institucije sistema, slobodni mediji, potpuna transparentnost i ukidanje burazersko-partijske ekonomije.

Imate savršenog kandidata za to, Sašu Jankovića.

Sve ove stvari deklarativno podržava i Vuk Jeremić, isto kao i Saša Janković, a mi imamo našeg kandidata, koji ove stvari najbolje podržava. Ali ove crvene linije su samo preduslov za saradnju u politici, nakon toga ide ceo program, koji je svima različit, što je potpuno normalno. Naš kandidat zastupa i naš program i ove crvene linije politike.

Ko je vaš kandidat?

Sutra ćemo na konferenciji za medije (utorak, prim. aut.) objaviti da, ako ne dođe do dogovora između kampanja, i ne dobijemo jednog kandidata sa jednom kampanjom, mi ćemo na skupštini stranke 4. marta saopštiti ime svog kandidata. Za tog kandidata mislimo da je bolji i od jednog i od drugog, ne samo po pitanju ovih crvenih linija, već i po pitanju čitave politike i programa koji pokret zastupa. Međutim, bez obzira na sve to, mi hoćemo dalje da forsiramo da dođe do jednog kandidata. Ovo je i deo pritiska na druge kandidate, a sa druge strane, hoćemo da isforsiramo da kampanje budu pozitivne, da se svako bavi svojim biračima i podizanjem izlaznosti, i da onda, deset dana pred izbore, ponovo sednemo i pokušamo da dođemo do jednog kandidata. Onaj ko je odradio najbolju kampanju, tog kandidata treba podržati.

Mislim da je ovo potpuno utopistički, i potpuno nerealno. Imate realnost da su dva čoveka već u kampanji.

Imate i realnost da je ovo strategija pokreta Dosta je bilo, i kampanje će morati da vode računa o tome. Imamo indicije da bi neke kampanje mogle da podrže strategiju, jer, ako je zaista cilj pobeda na izborima, onda to treba da bude polazna tačka od koje gradimo strategiju, a ne jalovi pokušaji da se izgrade kampanje koje nemaju nikakve šanse na izborima.

“Ljudi se pitaju samo jedno – da li je moguće pobediti na izborima. Ako je odgovor ‘ne’, onda nisu zainteresovani da izađu”

Znači, ako postojeći kandidati ne usvoje tu vašu strategiju, vi ćete 4. marta da im napakostite i izbacite još jednog kandidata.

To je potpuno pogrešna reč...

Čemu onda treći kandidat?

Da ponovim još jednom. Ideja je da se podigne celo biračko telo. Rekao sam vam kako naši glasači podržavaju kandidate, a ima i 26 odsto naših glasača, koji neće da izađu i nisu zainteresovani za izbore. Barem taj deo, plus svi ostali koji podržavaju DJB, podići će ukupnu izlaznost. To nije dovoljno, zato što nam treba i veliki broj neopredeljenih birača, koji nisu naši glasači. To može da se postigne samo dogovorom i jednim kandidatom.

Upravo to, vi u igru uvodite trećeg kandidata, koji takođe nema šanse da prođe u drugi krug.

S tim što smo kazali da ćemo deset dana pred izbore stati i pogledati ko ima najviše šansi, ne bismo li se nakon toga svi

zajedno opredelili za jednog kandidata, i to u tih deset dana, kada se i prelamaju i neodlučni i oni koji ne žele da izađu na izbore. Tako bismo mogli da dođemo do toga da izlaznost poraste i time spustimo Vučića ispod 50 odsto u prvom krugu i stvorimo preduslove da u drugom krugu dođe do pobede. Ta mala izlaznost jeste najveći problem. Takođe, naša podrška bilo kom kandidatu ne bi dovela do ovog cilja. Ovo bi bilo nešto poput primarnih izbora u SAD (*primaries*), nakon čega bi kandidat, koji je napravio najbolji posao sa biračkim telom, ostao zajednički kandidat, a ostali treba da ga podrže. Procena ko ima podršku, osim istraživanja javnog mnjenja, pokazaće se tačnom ili netačnom na dan izbora. Oni koji budu išli kontra strategiji, i budu pobegli od zajed-

ničkog kandidata, moraće da plate političku cenu. To je taj pritisak koji hoćemo da kreiramo da bi se došlo do onoga što je svim građanima intuitivno jasno, a to je da mora da bude jedan kandidat. Mi takođe kažemo da, ako dođe do dogovora sada, pre raspisivanja izbora, mi našeg kandidata nećemo ni isticati, jer nas ne interesuje taj uski stranački interes, nego nas interesuje pobeda. Ako neko ima drugu strategiju, koja je jača od ove, mi bismo voleli da je čujemo, i do naše skupštine ćemo moći da uzmemo tu strategiju u obzir. Jedino što čujem do sada, od ovih malih grupa koje jako podržavaju svoje kandidate, jeste da je njihov kandidat najbolji. Jedini problem je što biračko telo u to očigledno ne veruje.

Dobro, ima još mesec i po dana do izbora.

Mi mislimo da smo dali dovoljno prostora kampanjama. Čitav ovaj mesec trpeli smo napade, ćutali smo, i ništa nismo govorili da bi postigli ono što misle da mogu da postignu. Ovo je rezultat, mi smo naše istraživanje upravo završili, i kristalno je jasno o čemu je reč. Odgovori na pitanja koja smo takođe postavljali – zbog čega niste zainteresovanosti za izbore, zašto ne biste glasali za nekog od kandidata – jasno pokazuju da Vučić pobeđuje u prvom krugu, ne zato što ima ogromnu podršku, nego zato što je apstinencija opozicionih birača toliko velika da nisu zainteresovani za kandidate koji postoje, i ne veruju da iko može da pobedi.

Ako propadne ta vaša strategija, ako svi trče svoju trku i neko od njih dvojice uđe u drugi krug, koja je vaša politička posledica?

Ako je naša procena pogrešna, mi ćemo deset dana pred izbore kazati za koga mislimo da je najjači kandidat, mislimo da je

"Saša Janković i Vuk Jeremić nisu naši kandidati. Oni su daleko bolji od vladajuće koalicije, ali se naš kandidat zalaže za naš program, i stoji iza naše strategije. Za ove izbore je potreban dogovor o jednom kandidatu"

tad potrebno sesti zajedno i napraviti dogovor. Ako je naša procena pogrešna, mi ćemo platiti političku cenu. Ako su tuđe procene bile loše – oni će.

Hoćete li vi lično podneti političku cenu?

Ceo pokret će snositi političku cenu, i skupština stranke koja je u osnivanju to jasno zna.

Po vašem mišljenju, hoće li biti parlamentarnih izbora?

To se ne zna, ali Aleksandru Vučiću to nije u interesu, pošto hoće malu izlaznost. Ono što tražimo od oba kandidata za predsednika jeste da i oni izađu i zahtevaju parlamentarne izbore, pošto je ova situacija potpuno nenormalna, da predsednik vlade sa te pozicije vodi celu kampanju, a ne raspisuje parlamentarne izbore.

Zašto bi to Jeremić i Janković tražili, kad nemaju svoje stranke?

Da li im je politički interes pobeda na ovim izborima, ili ne? A stranke prave. Recimo, u razgovoru sa Sašom Jankovićem, onog dana kada je Šutanovac izašao sa podrškom, razgovarali smo o strategiji za izbore, po ko zna koji put sam mu izložio sve ove stvari. On je tada, a i sada, ostao na tome da samo on treba da dobije podršku, i da je to dovoljno. Praktično, pričao je većinu vremena o DS-u, kako taj brend treba sačuvati, jeste da su pali, ali da tamo ima dobrih ljudi... I, tada je izneo strategiju da bi, ako bude parlamentarnih izbora, bilo najbolje da on, Saša Janković bude nosilac te parlamentarne liste, a da svi mi zajedno, i DS, i DJB, i sve ostale stranke budu na toj jednoj listi.

Šta je Šutanovac na to rekao?

To je ideja Šutanovca i Saše Jankovića. Prvo, mi sa DS-om nećemo nikada zajedno izlaziti na izbore, mi imamo politiku koja je različita od svega što je DS do sada radio. U ovoj konstelaciji vrlo je jasno da je strana za koju se parlamentarno opredelio Saša Janković taj levi centar ka kome on ide. Sad, pitanje je da li mu je strategija da napravi svoju stranku, ili da dođe na čelo DS-a, što je vrlo verovatno nakon ovih izbora. I jedna i druga je u redu, što se nas tiče, ali DJB neće u tome učestvovati, mi smo stranka centra.

Da li se bojite da će vam ovakva odluka naškoditi? Sami kažete da se oko 75 odsto vaših birača već opredelilo?

Mislimo da neće. Kad smo razgovarali sa odborima, njihovo opredeljenje je vrlo mekano. Ljudi imaju afinitete prema ličnostima, ali ne tvrde, mada postoje i oni. Jedino Vuk Jeremić može da utiče na njegove tvrđe glasače da u prvom krugu glasaju za Sašu Jankovića, ako se on tome posveti, i obratno.

Ali zašto mislite da ljudi tek tako menjaju mišljenje? Da će tih šest do deset odsto reći, ehej, rekao mi sad Janković da glasam za Jeremića, odoh?

Ljudi ne menjaju tek tako mišljenje, ali ako imate obrazloženje za to što radite, i ako je to obrazloženje jasno, onda ljudi shvataju racionalna objašnjenja. Ako je cilj pobeda na izborima i ako ste nesebično spremni da uradite ono što je u društvenom interesu, ljudi će to razumeti. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

Politička moć i majčinski očaj

Šta se dogodilo, pa je sporazumni razvod Siniše i Marije Mali prerastao u bitku za starateljstvo? Kako je ta bitka dovela do toga da u javnost izađu informacije o rušenju Savamale i drugim poslovima zbog kojih bi Marija Mali mogla da dobije status uzbunjivača? Na koncu, da li su osnovane sumnje dela javnosti koji smatra da je borba za starateljstvo zapravo zloupotreba političkog uticaja koji Siniša Mali nesumnjivo ima

Kada se Marija Mali, bivša supruga gradonačelnika Beograda Siniše Malog, obratila novinarima istraživačke mreže KRIK i ispričala šta zna o poslovima bivšeg muža, kao glavni motiv navela je da joj je to "poslednja linija odbrane". Ispričala je kako je Mali i posle razvoda ucenjuje i preti joj. U toku je i sudski postupak u kom je starateljstvo nad njihovo troje dece (10, 8 i 6 godina starosti) privremenom merom dodeljeno Malom. Iako se prvostepena presuda još čeka (pretres je završen), Marija Mali odlučila je da izađe u javnost i ispriča sve detalje o sumnjivim poslovima, neprijavljenoj imovini, rušenju Savamale, ali i o borbi za starateljstvo. Uz to se izložila riziku, jer je u ispovesti za KRIK inkriminisala i samu sebe, priznanjem da je pod muževljevim pritiskom potpisala lažnu izjavu o prihodima namenjenu Agenciji za borbu protiv korupcije. Na taj način Mali je prikrio 95.000 evra, čije poreklo nije mogao da objasni. Iskoristivši činjenicu da je Mariji neposredno pre toga preminuo otac, Siniša i njegov advokat nagovorili su je da potpiše izjavu u kojoj tvrdi da je novac našla u očevom stanu.

Iako nijedan medij sa nacionalnom pokrivenošću nije ni pipnuo navode Marije Mali, zanimljivo je da niko nije primetio kako je ova vest zapravo – stara. KRIK je, naime, još u avgustu prošle godine objavio krivičnu prijavu koju je bivša žena podnela protiv gradonačelnika Beograda 14. jula 2016. godine zbog verbalnog i fizičkog nasilja. Istog dana je i Siniša Mali policiji podneo prijavu protiv nje optužujući je za lažno prijavljivanje i ucenu. U krivičnoj prijavi nije naveden iznos za koji sada znamo da iznosi 95.000 evra, ali stoji da je sporna izjava Agenciji za borbu protiv korupcije data 14. juna 2016, mesec dana pre nego što je Marija podnela krivičnu prijavu. U toj prijavi stoji još i sledeće: "(Siniša Mali) je, iskoristivši njen strah, obećao da će se pismeno obavezati da prema (Mariji Mali) neće ispoljavati fizičko, ni psihičko nasilje, ali ju je uslovio da će tu izjavu potpisati samo ako ona potpiše lažnu izjavu o prihodima koje je navodno ostvarila nasledstvom iza pokojnog oca." Marija Mali u krivičnoj prijavi tvrdi i da je gradonačelnik na nju vršio pritisak da "zbog potrebe njegove političke karijere ne otkriva da su se razveli" još u novembru 2015. godine.

Optužbe o umešanosti Siniše Malog za rušenje Savamale i druga potencijalna krivična dela nikako ne treba ostaviti po strani. Da su tužioci dužni da reaguju po službenoj dužnosti, pisali smo u prošlom broju (videti tekst "Bagerisanje pravde i zakona"). Ali, pored svih već postojećih afera i sumnji koje postoje u vezi sa Sinišom Malim, na svetlo dana izašla je i sumnja da je gradonačelnik Beograda dobio privremeno starateljstvo nad troje maloletne dece zahvaljujući pretnjama, ucenama i pritiscima koje vrši nad bivšom ženom. Pojavile su se sumnje da koristi i još neka sredstva (videti okvir "Medijsko zaletanje"). Za sada ćemo se zadržati na tome da maltene celokupna javnost raspravlja o tome kome treba da pripadne starateljstvo nad decom Marije i Siniše Malog.

IZLAGANJE JAVNOSTI

Logično se nameće pitanje zašto je Marija Mali odlučila da ceo slučaj iznese u javnost i natovari sebi na vrat optužbe da izlaže decu javnosti. U razgovoru za "Vreme" advokat Marije Mali, Slobodan Ružić kaže da ga je klijentkinja konsultovala pre nego što je razgovarala sa novinarkom KRIK-a Draganom Pećo: "Marija Mali je izašla u javnost iz čistog očaja. Bivši muž joj je rekao kako je bolje da ni ne pokušava ništa preko suda, pa je izašla u javnost."

Već sam izbor Marije Mali da za braniоca uzme advokata Ružića govori u prilog tome da ova žena nema poverenja u pravosuđe, zbog velike političke moći koju ima Siniša Mali. Ružić je, naime, krivičar, koji se ne bavi ni slučajevima porodičnog nasilja ni starateljstvima. Javnosti je poznat kao advokat porodice Brisa Tatona, ali i kao zastupnik dece Slavka Ćuruvije na suđenju za njegovo ubistvo. Marija Mali je do njega došla, kako saznajemo, tražeći advokata "koji se ne boji vlasti". Razumno je zapitati se šta će ženi koja se suočava sa tužbom u kojoj je bivši muž optužuje za nasilje u porodici advokat koji važi za neustrašivog, osim ako nije – zastrašena?

Mediji koji su se uopšte usudili da se bave ovom temom poneli su se manje-više korektno: prenosili su tvrdnje i navode Marije Mali, te dokumenta do kojih su uspeli da dođu, uglavnom se suzdržavajući od komentara. Ruku na srce, zabrana komentarisanja sudskih procesa dekriminalizovana je još 2012. godine, a ni Etički kodeks novinara Srbije, osim

VREME BRAKA: Marija i Siniša Mali
Fotografije: M. Milenković

dužnosti novinara da poštuje pretpostavku nevinosti i da nikoga ne sme proglasiti krivim pre izricanja sudske presude, ne kaže ništa po ovom pitanju. Jedino ozbiljno proklizavanje dogodilo se u vezi sa neproverenim, a vrlo moguće i neproverljivim navodima o povezanosti sudije u sporu, advokata i veštaka (vidi okvir "Medijsko zaletanje").

KADIJE I SUDIJE

Neki drugi akteri javnog života, međutim, zaleteli su se da presude kome treba ili ne treba da pripadne starateljstvo nad decom. Prvi je to učinio premijer Aleksandar Vučić. U utorak, 14. februara, dan nakon što je KRIK objavio intervju sa Marijom Mali, Vučić je gostovao u emisiji "Upitnik" Radio-televizije Srbije. Ukratko, sve njene navode, on je sveo na konflikt dvoje bivših supružnika, ali citiraćemo od reči do reči šta je rekao povodom "slučaja Mali": "Za mog druga Sinišu moram da kažem, ja sam uvek na ženskoj strani, i ono što, iako ne smem u to da se mešam, iako sudije to znaju bolje nego ja, reći ću nešto što je protiv njega – ja uvek mislim da deca treba da budu uz majku, eto to je sve što mogu da mu kažem."

Zašto Vučić u ovo ne bi smeo da se meša? Zato što je 23. januara 2016. godine, Vlada Srbije, koju upravo on vodi, usvojila Kodeks ponašanja članova Vlade o granicama dozvoljenosti komentarisanja sudskih odluka i postupaka. Kodeks je usvojen na osnovu Akcionog plana za poglavlje 23 u pregovorima o pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Kodeks izričito kaže da član Vlade ne sme u javnim izjavama i nastupima u javnosti u toku trajanja krivičnog postupka da iznosi ideje, informacije i mišljenja kojima se predviđa ishod tog postupka. Isto se odnosi i na prekršaje i privredne prestupe, ne samo na krivična dela.

Premijer je, dakle, "dodelio" starateljstvo Mariji Mali. No, "presuda" Suzane Paunović, direktorke Kancelarije za ljudska i manjinska prava Vlade Srbije, glasi drugačije. Gostujući 17. februara u emisiji "Novi dan" Televizije N1, Paunović je sebi dopustila da se javno zapita "koliko je funkcionalan roditelj koji u ovoj meri svoju decu eksponira javnosti", izrazila sumnju u to »

da je "Marija Mali toliko očajna", pa obraćanje medijima vidi kao jedini način da zaštiti svoja prava. "I drugi roditelji su ostali bez starateljstva nad decom, ali se nisu obraćali na ovakav način i tražili zaštitu javnosti", izjavila je i dodala: "Mislim da ne postoji građanin koji se obratio Centru za socijalni rad, a koji nije saslušan, posebno kada je u pitanju nasilje u porodici. Sud daje odluku o starateljstvu nad decom na osnovu mišljenja Centra za socijalni rad. A Centar to ne radi, a da ne vidi roditelje i ne razgovara sa njima."

Prvo, nije tačno da se nikada nijedan roditelj nije obratio javnosti zbog gubitka starateljstva. Javnosti je dobro poznat slučaj Nataše Naletine, koja je govorila za medije o tome kako je ostala bez starateljstva nad dvema maloletnim ćerkama. Bivša članica grupe „Models", Ivana Stamenković, takođe je javno govorila o borbi za starateljstvo nad ćerkom, koju je vodila sa bogatim i moćnim bivšim mužem. Osim njih dve, još četiri majke koje smatraju da su im je starateljstvo oduzeto zbog uticaja i moći bivših supružnika javno govore na ovu temu.

Drugo, Suzana Paunović se dohvatila komentarisanja slučaja u koji nije nimalo upućena. Tokom brakorazvodne parnice bračnog para Mali bio je uključen Centar za socijalni rad Zvezdara, koji je u izveštaju naveo sledeće: "Procenom potreba maloletne dece konstatuje se da je u najboljem interesu maloletnih Mali da se privremenom merom povere majci na neposredno staranje." Deca su nastavila da žive sa Marijom Mali, a brak je, sudeći po sudskim zapisnicima koji su dospeli u javnost, razveden 9. novembra 2015. godine.

U POTRAZI ZA PRAVDOM: Kakvo je stanje pravosuđa u Srbiji

Status uzbunjivača

Biro za društvena istraživanja BIRODI oglasio se povodom izjave direktorke Kancelarije za ljudska i manjinska prava Suzane Paunović da Marija Mali svojim tvrdnjama "više stavlja jedan politički kontekst, nego interes dece". BIRODI je naveo da je Paunović ovom izjavom osudila čin uzbunjivanja javnosti koji je izvršila Marija Mali, kako je definisano u Zakonu o zaštiti uzbunjivača. "Zakon kaže da je 'uzbunjivač' fizičko lice koje izvrši uzbunjivanje u vezi sa svojim radnim angažovanjem, postupkom zapošljavanja, korišćenjem usluga državnih i drugih organa, nosilaca javnih ovlašćenja ili javnih službi, poslovnom saradnjom i pravom vlasništva na privrednom društvu", piše u saopštenju.

BEZOSEĆAJNOST

Rasim Ljajić, šef Socijaldemokratske partije kojoj Suzana Paunović pripada, oglasio se čitavih pet dana nakon njenog istupa, da saopšti javnosti kako ona jeste pogrešila, ali nema razloga da bude smenjena sa mesta direktorke Kancelarije za ljudska i manjinska prava. Verovatno ni to ne bi rekao da se nisu oglasile brojne organizacije koje su zahtevale smenu Suzane Paunović.

Autonomni ženski centar upozorio je na to da ovu kancelariju ne može da vodi neko ko nema elementarno saosećanje i razumevanje za očaj žene koja je ostala bez starateljstva nad decom. Direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava Suzana Paunović pokazala je da ne razume da je onaj ko ima političku moć spreman i da je zloupotrebi: "Podsećamo je da je disbalans moći osnova svake diskriminacije i kršenja ljudskih prava i upozoravamo da bi zbog nepoznavanja ovih problema Paunović možda trebalo da se bavi nekim drugim poslom." AŽC podseća i na to da Suzana Paunović sigurno zna da je otac dece već dovoljno javno eksponiran u vezi sa brojnim sumnjama i optužbama za koruptivne i nezakonite radnje, mnogo pre nego što se njegova bivša supruga obratila medijima: "Činjenica da su mu deca poverena na brigu i vaspitanje potvrđuje da to nije bila osnova procene njegove roditeljske funkcionalnosti. Ili da krenemo korak dalje i zapitamo ko je ovde nefunkcionalan – roditelj ili država?"

Reagovala je i Ženska platforma za razvoj Srbije: "Sila je moć bez kontrole, napisala je Hana Arent u 'Izvorima totalitarizma'. Istupanje direktorke Kancelarije za ljudska i manjinska prava Suzane Paunović na Televiziji N1 povodom privremene sudske mere kojom se starateljstvo nad decom Siniše i Marije Mali dodeljuje gradonačelniku Beograda, upravo to pokazuje. Suzana Paunović je javno presudila u korist svog političkog saborca", stoji u njihovom saopštenju, uz napomenu da se, Suzana Paunović ogrešila o pravila struke, umešala se u sudski proces koji je u toku i okrnjila prava onih koje kao predstavnica važne institucije treba da štiti.

SLED DOGAĐAJA

Šta se dogodilo, pa je sporazumni razvod dvoje supružnika prerastao u bitku za starateljstvo? Kako je bitka za starateljstvo dovela do toga da u javnost izađu informacije o rušenju Savamale i drugim poslovima, zbog kojih bi Marija Mali čak mogla da dobije i status uzbunjivača? Krenimo redom.

Marija i Siniša Mali sporazumno su se razveli u novembru 2015. Od tada, pa do 9. aprila 2016, kada je Siniša Mali fizički nasrnuo na Mariju Mali (sudeći po njenoj krivičnoj prijavi), razvod je strogo čuvana tajna, na Sinišino insistiranje. Ako je tačno da je Marija Mali bila prisiljena da krije razvod, onda ima osnova za sumnju da je ovde bilo i psihičkog zlostavljanja.

Dva meseca nakon navodnog fizičkog napada, 14. juna 2016, Marija Mali daje Agenciji za borbu protiv korupcije,

kako sada kaže, lažnu izjavu o poreklu 95.000 evra. U julu podnosi prijavu za nasilje, na koju Mali odgovara prijavom protiv nje, takođe za nasilje u porodici. Otprilike u isto vreme dobija otkaz u koncernu "Bambi" gde je bila zaposlena, ali na osnovu nekakvog ugovora koji je podrazumevao rad od kuće.

Agencija za borbu protiv korupcije demantuje da ih je Marija Mali kontaktirala, ali kaže da je 4. avgusta Višem javnom tužilaštvu prosledila izveštaj o kontroli zbog sumnje da je Mali počinio krivično delo neprijavljivanje imovine i davanje lažnih podataka o imovini.

Tužbe za nasilje u porodici bivaju okončane u rekordnom roku, na osnovu iskaza dadilje dece, koja na sudu izjavljuje da je 9. aprila 2015. odvela najmlađe dete u spavaću sobu i da nije čula svađu, pretnje i tuču. Marija Mali i dalje tvrdi da je dadilja bila prisutna kada se napad dogodio. Dadilja je iskaz sudu dala 7. septembra 2016, a tri nedelje ranije, 15. avgusta, zaposlena je u Gradskoj čistoći.

Ubrzo nakon toga, Siniša Mali podnosi tužbu kojom traži izmenu odluke o starateljstvu. I tu dolazimo do najčudnijeg dela ove priče. Prema svim navodima, izjavama i dokumentima do kojih je "Vreme" uspelo da dođe, sud nalaže psihijatrijsko-psihološko veštačenje roditelja. Sud nalaže tužilačkoj strani, tj. Siniši Malom da uplati predujam od 90.000 dinara za veštačenje, te da sudu dostavi dokaz o uplati, kako bi bila formirana komisija za veštačenje. Obično sud izdaje ovakve naloge kada jedna od strana u postupku traži veštačenje. Za medicinska veštačenja važi posebno pravilo – moraju da budu obavljena u nekoj od nadležnih ustanova i to po vrlo jasnoj proceduri kojom se obezbeđuje nepristrasnost veštaka. Naime, sud se obraća direktoru neke od nadležnih ustanova i traži da se formira komisija veštaka koja bi trebalo, u ovakvim slučajevima, da se sastoji od dva dečja psihologa i jednog dečjeg psihijatra koji rade u toj ustanovi. Prema navodima do kojih je "Vreme" uspelo da dođe, veštačenje u slučaju starateljstva nad decom bračnog para Mali jeste obavljeno na Klinici za psihijatriju Kliničkog centra Srbije, ali su tročlanu komisiju činili jedan radnik PIO fonda, jedan penzionisani radnik PIO fonda i psiholog koji je takođe – u penziji. Ova komisija navodno je procenila je da su i Siniša i Marija Mali podobni roditelji, s tom razlikom što "Marija Mali stvara konfuziju kod dece" kada je reč o odnosu prema ocu. Na osnovu te procene, sud je privremenom merom dodelio starateljstvo Siniši Malom.

Zbog svega ovoga, Marija Mali procenjuje da sud više nema na osnovu čega da presudi u njenu korist, sumnja u nezavisnost sudije koja vodi spor i odlučuje da izađe u javnost. Javnost, bar onaj deo do kog su njene izjave doprle, ostaje zbunjena. Sa jedne strane o Mariji Mali znamo da je završila studije u inostranstvu, ali je nakon udaje donela odluku da odustane od karijere, ostane kod kuće i stara se o deci, ali i da je bila fiktivno zaposlena u Bambiju. Sa druge strane, o Siniši Malom znamo bar da radi posao koji zahteva njegovo celodnevno odsustvo iz kuće. Pouzdano znamo da je Agencija za borbu protiv korupcije njegov slučaj predala tužilaštvu. Osim toga, postoji i jedan intervju koji su Siniša i Marija Mali zajedno dali za magazin "Lepa i srećna" u januaru 2014. godine. U tom intervjuu, Siniša se žali da, otkako je gradonačelnik Beograda, zbog posla ne stiže da viđa decu: "Sada jedino uspevam da ih ujutru odvezem u školu i da stignem pre nego što zaspu da ih poljubim." ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Medijsko zaletanje

Jedina sporna stvar u vezi sa načinom na koji su mediji izveštavali o slučaju "Mali" odnosi se na indicije da postoji sprega između sudije koja je Siniši Malom dodelila starateljstvo nad decom, njegovog advokata i veštaka i još nekih aktera. Ta mogućnost nikako ne može da bude isključena, ali osim tvrdnji sagovornika da je reč o razrađenoj šemi po kojoj se deca oduzimaju majkama i dodeljuju na staranje bogatim i moćnim očevima, mediji nisu došli ni do kakvih dokaza, ali su objavili imena sudije, advokata i veštaka. Prvi put, ova tri imena našla su se u medijima 2014. kad je advokatica bivše članice grupe "Models" Ivane Stamenković Sindi izjavila za "Blic" da pomenuti advokat uvek zastupa očeve, da uvek sudi isti sudija i veštači isti veštak, te da na kraju deca pripadnu ocu. I ona je navela njihova imena, a u redovnom monitoringu koji radi Savet za štampu, ovaj slučaj je svrstan u prekršaje Etičkog kodeksa novinara Srbije.

Delta Agrar na najvećem sajmu voća i povrća u Evropi

Kompanija Delta Agrar učestvovala je na 25. međunarodnom sajmu voća i povrća Fruit Logistica u Berlinu, gde je predstavila četiri klupske sorte jabuka: KIKU, Modi, Pink Lady i Evelina, za koje ima ekskluzivno pravo proizvodnje i distribucije u zemlji i regionu. Takođe je predstavljena i sorta Isaaq, koja će se od sledeće godine naći u portfoliju kompanije, uz Rubens, Red Moon i Sweet Tango.

Posebno interesovanje posetilaca na štandu Delta Agrara izazvala je mogućnost da uz pomoć virtuelne stvarnosti posete Hi-Tech voćnjak u Čelarevu, upoznaju tehnologiju proizvodnje i takmiče se u branju jabuka. Na interaktivnim panelima prikazane su osnovne informacije o svakoj sorti.

Fruit Logistica je najveći međunarodni sajam voća u Evropi koji se održava u Berlinu. Više od 2800 izlagača i 70.000 posetilaca iz celog sveta razmenjivali su iskustva i ideje sa ciljem da povećaju potencijale biznisa primarne proizvodnje voća i povrća u svojim zemljama. Delta Agrar je deo poslovnog sistema Delta Holding od 1993. godine i danas predstavlja jednog od lidera u svim aspektima agrarnih delatnosti.

Skrivanje na čistini, zaš

Novi sud se suočava sa starim problemom zaštite svedoka mračnog poglavlja u borbi Kosova za slobodu

Piše: **Serbeze Hadžiaj**

Halil je otvorio metalna vrata i mahinalno spustio desnu ruku na glok, pištolj austrijske proizvodnje koji mu stoji u futroli za pojasom. Kamere nadgledaju prilaz do kuće koja je odmaknuta od puta. Mere predostrožnosti su postale svakodnevni ritual.

Prošlo je sedamnaest godina otkako su Halila (što nije njegovo pravo ime) uhapsili i mučili pripadnici Oslobodilačke vojske Kosova u tajnom zatvoru u planinama na severu Albanije zato što je u borbi za vlast posle rata podržao političke rivale bivših gerilaca.

BIRN ne može da predstavi Halila njegovim pravim imenom. Takođe, radi bezbednosti ne sme da opisuje njegov izgled niti da kaže gde se nalazi, osim da živi na rodnom Kosovu, među ljudima koji bi ga rado zauvek ućutkali.

Novoosnovani sud sa sedištem u Holandiji treba da objavi prve optužnice u narednim sedmicama ili mesecima, a on treba da svedoči u sudskom postupku protiv ljudi koji su ga mučili. Izgledi za uspeh ovog suda zavise od spremnosti Halila i drugih kosovskih Albanaca da svedoče protiv političkih moćnika iz redova OVK koje mnogi na Kosovu vide kao heroje.

Drugi svedoci pre njih su taj rizik platili glavom, kao žrtve sistematskog zastrašivanja kojim je onemogućeno da pripadnici OVK osumnjičeni za ratne zločine budu izvedeni pred lice pravde.

"Mučili su nas i ubijali", kaže Halil. "Ja sam živi svedok."

Sud koji finansira Evropska unija odbio je da za potrebe ovog članka otkrije detalje mera koje se preduzimaju da bi se osigurala bezbednost svedoka, uz napomenu da se na tome radi i da su "svi angažovani na osiguravanju adekvatnih mera za zaštitu svedoka pre, tokom i posle suđenja".

Klint Vilijamson, američki istražitelj čije su pripremne istražne radnje obezbedile dovoljno materijala za pokretanje postupka, upozorio je 2014. na "konstantne" pokušaje da mu se rad onemogući vršenjem uticaja na svedoke. Ali optužnice će svakako biti podignute, izjavio je.

Zbog vremena koje je proteklo i nedovoljnih materijalnih dokaza, tužioci se u velikoj meri oslanjaju na svedoke. Za mnoge se veruje da su već preseljeni sa Kosova, a neki su verovatno dobili nove identitete. Ipak, ima i onih koji, kao Halil, odbijaju da odu.

"Nije lako sakriti se na Kosovu", kaže Robert Din, bivši viši tužilac pri misiji Ujedinjenih nacija koja je upravljala Kosovom posle rata 1998–1999.

Ipak, "ne verujem da bi pristali da sarađuju sa ovim sudom da ne postoje uspostavljeni mehanizmi (za zaštitu svedoka)", dodaje on.

"TAMNI OBLAK NAD ZEMLJOM"

Novi sud – koji čine Specijalno sudsko veće i Specijalno tužilaštvo – osnovan je radi suđenja bivšim borcima OVK odgovornim za ono što Vilijamson opisuje kao "kampanju proganjanja" Srba i Roma na Kosovu u ratu 1998–1999. i "egzekucije bez suđenja, nezakonita pritvaranja i nehumani tretman" kosovskih Albanaca koji su smatrani za političke rivale.

EU je Vilijamsonu dala mandat da ispita optužbe iznete u izveštaju Dika Martija, istražitelja Saveta Evrope, 2010. godine, uključujući tvrdnje da su pripadnici OVK uzimali organe srpskih zarobljenika na severu Albanije radi prodaje u inostranstvu. Takođe, EU je najavila i osnivanje specijalnog suda koji će postupati na osnovu Vilijamsonovih nalaza. Posle velikih pritisaka i burnih reakcija, Kosovo je prihvatilo tu inicijativu skupštinskom odlukom izglasanom u avgustu 2015.

Ipak, Vilijamson upozorava da se inicijativa već uveliko sabotira.

"Dokle god mali broj moćnih ljudi nastavlja da ometa istragu sopstvene kriminalne prošlosti, narod Kosova u celini će plaćati visoku cenu, jer to je veliki tamni oblak iznad čitave zemlje", kaže on.

Halil je već dva puta svedočio u lokalnim sudskim postupcima protiv bivših pripadnika OVK u organizaciji EULEX-a, misije Evropske unije koja je preuzela vođenje delikatnih slučajeva ratnih zločina i korupcije na Kosovu nakon proglašenja nezavisnosti od Srbije 2008. godine.

On nema iluzija o tome da je njegov identitet i dalje tajna.

"Obećali su da niko neće saznati ko smo", rekao je, misleći na evropske tužioce koji su vodili prve postupke. "Ali mislim da oni (bivši pripadnici OVK) odlično znaju ko smo."

Halilova zaštita se svodi na glok pištolj, neprobojni prsluk i ograničenja u kretanju koja je sam sebi nametnuo. Kaže da mu je bilo ponuđeno da se preseli van Kosova, ali on je to odbio.

"Nisam više mlad. Ovde su mi deca i njihove porodice. Imam veliku porodicu i ne mogu da odem odavde", rekao je.

ISTRAGA POD VELOM TAJNOSTI

Halilova porodica se našla na meti OVK zbog povezanosti sa partijom Ibrahima Rugove, lidera pokreta pasivnog otpora srpskoj upravi. Politička ubistva, privatni zatvori i talas osvetničkih napada na Srbe i Rome posle rata ostavili su mrlju na ovoj organizaciji, koja je imala podršku zapadnih zemalja u zajedničkom pokušaju da zaustave progon i likvidacije kosovskih Albanaca od strane snaga pod komandom Slobodana Miloševića.

Do sada je samo mali broj pripadnika OVK osuđen u nekoliko sudskih postupaka, ali procese je dugo usporavao visok stepen društvene povezanosti 1,8 miliona stanovnika Kosova, gde svedočenje protiv boraca OVK za mnoge i dalje predstavlja čin izdaje.

Svedoci protiv OVK su "izloženi riziku i nalaze se u ozbiljnoj opasnosti", izjavila je Nataša Kandić iz beogradskog Centra za humanitarno pravo.

"Postoje očekivanja da će ovog puta biti drugačije", rekla je o novom sudu.

tićeni svedoci na Kosovu

MAJKA ILIRA SELIMAJA, UBIJENOG 2003. NAKON ŠTO JE SVEDOČIO PROTIV BIVŠIH KOMANDANATA OVK: Fatime Selimaj

Foto: Serbeze Hadžiaj

Kandić kaže da su istražne radnje novog suda uspešno sačuvane "u potpunoj tajnosti do samog kraja".

"Niko nije uspeo da otkrije ko će biti optužen, ko su tuženici, a ko svedoci; važno je da ljudi budu bezbedni", nastavlja Kandić. "Ako svedoci nisu bezbedni, to će proizvesti utisak da niko na Kosovu nema slobodu da govori."

Stefan Treksel, švajcarski sudija koji je učestvovao u postupku protiv Miloševića u Hagu, izjavio je da je veoma važno da imena svedoka ostanu tajna.

"To je, naravno, pre svega nadležnost istražnih organa. Oni rade na terenu i razgovaraju sa velikim brojem ljudi, što moraju činiti tako da ne bude očigledno koga smatraju za potencijalnog svedoka, a koga ne."

GODINE SKRIVANJA

Prošlost nudi brojne korisne lekcije.

U martu 2011, ova novinarka je intervjuisala bivšeg čuvara zatvora OVK koji je trebalo da kasnije iste godine svedoči u postupku protiv deset bivših boraca OVK, uključujući Fatmira Limaja, bivšeg komandanta, ministra i bliskog saradnika Hašima Tačija, sadašnjeg predsednika Kosova.

Njih desetorica (Limaj, Nedžmi Krasnići, Naser Krasnići, Naser Šalja, Behlul Limaj, Refki Mazreku, Sabit Šaba, Šaban Šalja, Arben Krasnići i Besim Šurdaj) optuženi su za ratne zločine protiv civila i ratnih zarobljenika počinjene u logoru OVK u selu Klečki u središnjem delu Kosova 1999. godine.

Identitet svedoka Agima Zogaja evropski tužioci su proglasili za tajnu i on je bio poznat samo kao Svedok X. Ipak, šest meseci posle našeg intervjua, Zogaj je pronađen obešen u jednom parku u nemačkom gradu Duizburgu, samo mesec dana pre planiranog početka postupka za zločine počinjene u selu Klečki. Nemačke vlasti su objavile da je u pitanju samoubistvo, ali Zogajeva porodica veruje da je on ubijen.

Navodi iz tog intervjua, prvi put objavljeni u ovom članku, govore o pritiscima kojima su svedoci izloženi, o tome kako se odvijaju pregovori i šta znači "čast" u albanskom društvu.

Zogaj je govorio o godinama koje je proveo skrivajući se, o pokušajima podmićivanja i pritiscima koje su na njega vršili Limajevi saradnici da odustane od svedočenja. Rekao je da su mu ljudi bliski Limaju nudili 50.000–60.000 evra da odustane. Ali, da je rešenje bilo u novcu, tražio bi 600.000 kao naknadu za godine patnje njegove porodice. Drugom prilikom su mu ponudili da mu uplaćuju 500 evra mesečno na račun koji bi otvorio na ženino ime, što je i učinio.

Međutim, ni u jednom ni u drugom slučaju ništa nije dobio. I otac njegovog zeta je vršio pritisak da odustane, ispričao je Zogaj. "Koristili su njega kao posrednika, da bi on bio odgovoran umesto njih", rekao je.

Konačno, ispričao je Zogaj, zatražio je da se sretne sa Limajem u prisustvu bliskih rođaka, da bi se "pomirili" i rešili problem. Susret se odigrao u selu Ladrovcu u blizini Klečke, 2. marta 2011, dva dana pre intervjua. Limaj je, međutim, odbio da ustane i rukuje se, priča Zogaj, tvrdeći da nije učinio ništa nažao Zogajevoj porodici.

U vreme intervjua Zogaj nije bio sasvim siguran da li će svedočiti i nije mogao jasno da opiše kakvu zaštitu je dobio od EULEX-a. Razmišljao je o odlasku sa Kosova, ali odbio je ponudu da ga EULEX preseli u Bugarsku.

"Ni naša policija ni EULEX ne mogu da garantuju za mene. Samo bog mi je ostao, samo bog", rekao je. "Nadam se da će moja prolivena krv biti poslednja." »

Zogaj je vodio dnevnik u periodu kada je bio u zatvoreničkom logoru i taj dnevnik je bio ključni dokaz tužilaštva. Ipak, posle njegove smrti, odlukom sudija je proglašeno da dnevnik ne može biti prihvaćen na sudu kao dokaz, pa su Limaj i ostali optuženici oslobođeni. Krajem 2012, takva odluka o dnevniku je poništena i naloženo je novo suđenje. U septembru 2013, svih deset optuženika ponovo je oslobođeno, uz obrazloženje predsedavajućeg sudije da su Zogajevi dokazi nekonzistentni, protivrečni i "potpuno nepouzdani".

Limaj, koji je u to vreme bio jedan od vodećih članova vladajuće Demokratske partije Kosova (PDK) Hašima Tačija, oslobođen je i 2005. od optužbi za zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja rata pred sudom Ujedinjenih nacija za ratne zločine u Hagu zbog zlostavljanja, mučenja i ubijanja Srba i Albanaca u još jednom zatvoreničkom logoru OVK. Drugooptuženi Isak Musliu takođe je oslobođen, dok je treći optuženik, Haradin Bala, proglašen krivim i osuđen na 13 godina zatvora.

Zogaj je rekao da su haški istražitelji prvi kontaktirali s njim u vezi sa postupkom protiv Limaja i da su tada počele njegove muke. Na kraju ipak nije pozvan da svedoči.

Limaj je dočekan na Kosovu kao heroj, ali u oktobru prošle godine ponovo je optužen za ratne zločine. Ovog puta optužnicu je podiglo kosovsko Specijalno tužilaštvo zbog ubistva dvojice kosovskih Albanaca 1998. godine. Rođaci jedne od žrtava javno su govorili o onome što znaju o tom ubistvu. Njegov advokat je odgovorio da su optužbe neosnovane. Suđenje je počelo u januaru ove godine.

BIRN je dostavio Limaju pitanja o Zogajevom slučaju preko kabineta njegove partije.

Endrit Šalja, šev Limajevog kabineta, odgovorio je: "Kao što vam je poznato, budući da ste (za BIRN) pratili čitav postupak, sud je ispitao i prihvatio sve predočene dokaze tužilaštva, kao i ostale dokaze u ovom slučaju (uključujući svedočenje Svedoka X), te na osnovu svih raspoloživih materijala i nakon izvođenja dokaza doneo odluku da gospodin Limaj nije kriv."

"Želim da vas podsetim da su u postupku za Klečku sudije EULEX-a iz osnovnog suda i apelacionog suda Limaja dva puta proglasili nevinim."

"Takođe želim da naglasim da tokom postupka nije bilo optužbi za eventualno mešanje ili pokušaje vršenja uticaja na svedoke, jer bi u slučaju iznošenja takvih optužbi sud i tužilaštvo bili prinuđeni da na to reaguju."

EULEX je u više navrata odbijao razgovor o Zogajevoj smrti i odgovor na pitanje da li je u to vreme on bio pod zaštitom. Portparolka je odbila da razgovara o problemu zaštite svedoka: "Ova misija ne može govoriti o funkcijama i pitanjima bezbednosti u vezi sa zaštitom svedoka", odgovorila je.

PROMENA IDENTITETA

Zogaj i Halil ilustruju sve teškoće u zaštiti svedoka na Kosovu, gde identitet retko ostaje zaštićen, a porodične i rođačke veze su tako čvrste da zahtevi programa pune zaštite, koji može uključivati i promenu identiteta, mnogima nisu prihvatljivi.

Treksel, švajcarski sudija u postupku protiv Miloševića, uporedio je promenu identiteta sa "građanskom smrću".

"Praktično sve veze se prekidaju, a bezbednost nije garantovana, jer oni koji traže takva lica često ih na kraju i pronađu, uprkos svim merama predostrožnosti", kaže on.

Kamudoni Njasulu, bivši tužilac UN-a, izjavio je da je tokom boravka na Kosovu od 2001. do 2003. imao samo jedan slučaj svedoka Kosovara koji je prihvatio uslove pune zaštite.

"Jedini svedok koji je ušao u program zaštite prekršio je pravila posle nekoliko meseci", izjavio je Njasulu za BIRN iz svog rodnog Malavija. "Porodične veze su za etničke Albance previše snažne da bi se trajno odrekli komunikacije sa porodicom tokom dužeg perioda."

BIRN je intervjuisao članove porodica dvojice svedoka koji su pre početka rada novog suda preseljeni sa Kosova. Izjavili su da je promena identiteta jedna od opcija u ponudi. Veruje se da se mnogi od svedoka novog suda već nalaze van Kosova, bilo da su emigrirali ili su privremeno premešteni po nalogu suda.

Svi će imati na raspolaganju mogućnost da im glasovi i lica budu izmenjeni prilikom svedočenja na sudu. Ali niko od njih neće uživati potpunu anonimnost, budući da optuženi imaju pravo da znaju ko svedoči protiv njih i da pripreme unakrsno ispitivanje zajedno sa svojim advokatima.

ITALIJANSKI MODEL

I u drugim zemljama Evrope svedoci se žale na cenu koju su prinuđeni da plate u obliku ograničenja koja im nameće program zaštite.

"Često ne znamo ko je veći neprijatelj – mafija ili državna birokratija", izjavio je Sicilijanac Ignacio Kutro, koji je svedočio protiv italijanske mafije i sada predsedava udruženju zaštićenih svedoka. "Izabrao sam da ostanem u svojoj zemlji jer smatram da iz zemlje treba da beže mafijaši, a ne ja. Ali jedna stvar je izvesna – pre ili kasnije država će nas zaboraviti... za razliku od mafijaša koji nikada ne zaboravljaju."

ČOVEK KOJI JE SVEDOČIO PROTIV SICILIJANSKE MAFIJE I PREDSEDNIK UDRUŽENJA ZAŠTIĆENIH SVEDOKA: Ignacio Kutro
Foto: Arhiva Ignacija Kutra

Ipak, italijanski visoki tužilac Mauricio de Lučija ponosan je na postignuća u oblasti zaštite svedoka i uspehe u borbi protiv sicilijanske Koza nostre: "Za dvadeset pet godina nijedan svedok nam nije ubijen".

Kao jedan od zvaničnika uključenih u izbor svedoka za program zaštite, De Lučija smatra da bi organi na Kosovu učinili dobro ako bi primenili italijanski model u kojem su rad na zaštiti i uzimanje izjava od svedoka podeljeni između dva zasebna administrativna odeljenja.

"Bezbednost svedoka treba da bude u nadležnosti organa upravne vlasti i, ako je moguće, to treba da bude neutralan i zaseban organ", kaže de Lučija. Zaštita uključuje preseljenje, novi identitet, fizičku i finansijsku bezbednost. Godišnji budžet ovog programa iznosi 40 miliona evra.

Savet Evrope je u junu 2016. odobrio budžet od 29,1 milion evra za novi sud na Kosovu za period do juna 2017.

PROCEDURALNA PITANJA

U intervjuu za BIRN koji je dao u novembru, novi glavni tužilac suda, Amerikanac Dejvid Švendiman, izjavio je da zaštita svedoka predstavlja "veliki izazov".

"Zaštita onih za koje procenimo da su

izloženi riziku ili mogu biti izloženi riziku zbog učešća u ovom postupku veoma je važna", kaže Švendiman. "Ja raspolažem potrebnim ovlašćenjima da to obezbedim i imam garancije da ću dobiti svu potrebnu pomoć da to sprovedem."

Jedan od problema koje će morati da reši, smatraju eksperti, jeste pravna pometnja koja je opterećivala dosadašnje pokušaje.

U lokalnim postupcima za ratne zločine koje je prvo pokretala misija Ujedinjenih nacija UNMIK, a kasnije EULEX, veliki problem je bilo zastrašivanje.

Postupke su zajedno vodili domaći i strani tužioci i sudije, koristeći zakonski okvir koji je bio mešavina ostataka prava iz bivše Jugoslavije i prava koja su nametale Ujedinjene nacije. Pravila o radu suda nisu bila dosledno primenjivana, što je svedoke dovodilo u opasnost, a strani učesnici u postupcima često nisu ostajali dovoljno dugo da bi shvatili osobenosti lokalnog okruženja na Kosovu i opasnosti sa kojima se svedoci suočavaju.

Jednom prilikom, prenosi Njasuli, bivši tužilac UN-a na Kosovu, postupak u kojem je učestvovao podeljen je na dva dela, što je značilo da će se prvo suditi jednoj, a potom drugoj grupi osumnjičenih. Svedoci su u oba slučaja bili isti.

"Očigledno, to je povećalo opasnost za svedoke i mene kao tužioca", rekao je. "Ja sam živeo u kasarni okružen vojnicima i imao sam obezbeđenje 24 sata dnevno. Svedoci su živeli u svojim kućama."

U jednom drugom slučaju, koji je vodio EULEX, identitet zaštićenog svedoka je otkriven. Zaštićeni svedok je izjavio za BIRN da veruje da je to učinio optuženi ili njegov advokat. Preseljen je van Kosova, ali onda su se na meti zastrašivanja našli njegovi rođaci koji su ostali na Kosovu. Jedan od rođaka je konačno osporio navode ovog svedoka. "Učinio sam to zbog onih koji su živi", izjavio je za BIRN ovaj rođak čiji identitet ne možemo otkriti.

Din, bivši tužilac koji je od 2005. do 2009. radio i za UNMIK i za EULEX i bio šef uprave za pravosuđe u administraciji UNMIK-a, izjavio je: "Veliki problem za sve nas bila je konzistentna primena zakona."

Govoreći o novom sudu, rekao je: "Siguran sam da će se voditi računa o ovim problemima i verujem da će u procesno pravo koje razvijaju za specijalno sudsko veće biti uključena adekvatna rešenja."

"Mislili smo da ide u Ameriku"

Fatima Selimaj se seća sunčanog februarskog dana 2003. kada je njen dvadesettrogodišnji sin Ilir spakovao torbe i otišao od kuće da bi svedočio protiv bivših pripadnika OVK.

"Mislili smo da ide u Ameriku", rekla je. Ali dve sedmice kasnije vratio se kući. U misiji UN-a na Kosovu su mu rekli da mogu da ga pošalju jedino u Crnu Goru, ali on nije hteo tamo da ide, verovatno zato što je Crna Gora veoma blizu i što tamo živi velika albanska zajednica.

Dva meseca kasnije, u aprilu 2003, Ilir je ubijen za volanom svog automobila u blizini porodične kuće u Peći na Kosovu. Njegova tetka, koja je bila u petom mesecu trudnoće i nosila je blizance, takođe je nastradala u napadu. Kosovska policija je pokrenula istragu, ali niko nije optužen za Selimajevo ubistvo.

"To je bio proces sa visokim političkim ulozima", izjavio je za BIRN Kamudoni Njasulu, tužilac UN-a koji je vodio slučaj.

Njasulu kaže da su neki od svedoka u tom postupku imali policijsku zaštitu, ali "nisu bili u pravom programu zaštite svedoka". Selimaj je bio jedan od njih.

"To je uključivalo različite bezbednosne radnje koje su preduzimane u različitim fazama procesa", rekao je. "Ali to nije garantovalo zaštitu 24 sata dnevno i nije nužno uključivalo ograničenja... u kretanju i komunikaciji."

Selimajeva porodica nikada nije uložila zvaničnu pritužbu UN-u zbog ubistva, a portparol misije kaže da taj slučaj kod njih nije dokumentovan.

Njasulu se seća kako je jednom prilikom, u povratku iz suda gde je vodio postupak kao istražni sudija, za vreme ručka, dok je bio okružen svojim telohraniteljima, jedan od osumnjičenih, za koga Njasulu kaže da se u to vreme kandidovao za političku funkciju, prišao, seo za njegov sto i rekao: "Da li shvataš da mogu da te ubijem, sada i ovde, i da mi se zbog toga ništa neće dogoditi?" Njasulu nije želeo da imenuje čoveka koji je izgovorio te reči.

Ipak, sud koji je osnovan na osnovu kosovskih zakona moraće u velikoj meri da se oslanja na podršku vlade Kosova u kojoj se nalazi i PDK, glavna partija koju su formirali bivši pripadnici OVK.

"Uzajamno poverenje i dobra volja između kosovskih institucija i Specijalnog sudskog veća ovde se nužno podrazumeva kao ključni element", kaže Din.

Hopfel je izjavio da novi sud mora jasno staviti do znanja predstavnicima vlade da će "svaki pokušaj mešanja u sprovođenje pravde biti sankcionisan".

HRABROST

Kosovo je preuzelo odgovornost za vođenje postupaka za ratne zločine krajem 2014. godine i sada je u procesu razvoja programa zaštite svedoka. Ipak, poverenje je na veoma niskom nivou, kaže Besim Keljmendi, tužilac iz kosovskog Specijalnog tužilaštva.

"Zbog političkog i istorijskog konteksta i tradicionalnog nepoverenja u pravosudni sistem, svedoci i dalje ne veruju kosovskim sudovima", izjavio je Keljmendi za BIRN. "U radu Haškog tribunala, UNMIK-a i EULEX-a bilo je sistemskih propusta u zaštiti svedoka."

BIRN je kontaktirao i sa Helenom Vranov Šorl, koja se nalazi na čelu odeljenja za podršku svedocima u Haškom tribunalu, i ona je potvrdila da je istraživanje iskustava svedoka pokazalo da treba učiniti više u cilju razvoja i standardizacije mehanizama podrške.

Hopfel, sudija tribunala UN-a, izjavio je da su mogućnosti novog suda ograničene i da mnogo toga zavisi od uspeha u sticanju poverenja: "To je jedini način da se podstakne hrabrost svedoka".

Halil, svedok sa kojim je BIRN razgovarao, izjavio je da su mu evropski istražitelji rekli da ih odmah pozove ako bilo šta posumnja. "Živim od danas do sutra", rekao je. "Nije lako živeti s takvim ograničenjima."

U dolini su se čuli pucnji. Verovatno je bila u toku neka porodična proslava. Halil je rekao da se oseća sve ugroženijim. "Bojim se za svoju porodicu, a ne za sebe", rekao je.

"Trebalo bi da su već pod zemljom", rekao je za svoje mučitelje. "Tek tada će računi biti namireni." ¶

(Serbeze Hadžiaj je urednica javnog servisa Radio-televizije Kosova. Ovaj članak je nastao u okviru projekta "Balkanske stipendije za izvrsnost u novinarstvu", uz podršku Fondacije ERSTE i Fondacija za otvoreno društvo, u saradnji sa Balkanskom istraživačkom mrežom)

Informacije
o programu
na sajtu festivala

www.fest.rs

Beograd
www.beograd.rs

CEBEF
CENTAR BEOGRADSKIH FESTIVALA

45.

MEĐUNARODNI
FILMSKI FESTIVAL

INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL

24.II - 05.III
2017.

GLEDAJ

OPEN YOUR EYES

Prodaja ulaznica na blagajnama dvorana: Centar Sava, Dom omladine Beograda, Kulturni centrar Beograd, Cineplexx-Ušće šoping centar, bioskop Fontana (Novi Beograd), Jugoslovenska Kinoteka, Muzej YU Kinoteke, CZK „Vlada Divljan“, Arena (Novi Sad), CZK Sopot.

GENERALNI SPONZOR

LUKOIL

PARTNERI

mts

MEDIJSKI SPONZORI

PRIJATELJI FESTIVALA

LJUBOMIR ŽIVKOV

Zakon o satovima II

Nakon propasti bezmalo svih mojih reformatorskih predloga usredotočio sam se na mala ljudska prava, gde spada i pravo na tačno vreme

"Telekomu" sam javno zamerio što nas je lišio uličnih poštanskih sandučića i kome sam savetovao da ih ponovo okači na svakih ne znam sad više koliko stanovnika, do odlaska ovog broja u štampu nije me udostojio odgovora! Tvrdio sam da na dvadesetak kvadratnih kilometara kojima ja pešačim (oko Kalenića) nema nijednog jedinog sandučeta, jedino na samim fasadama pošta visi po jedno sanduče – poruga ideji pošte kao organizovane mreže sandučića koji se s merom pune i s merom prazne.

Jedne se večeri vraćam se iz bioskopa (u Akademiji gledao "Ja, Danijel Blejk", preporučujem), kad, nešto se žuti na Slaviji, kao pače u blatnjavom sokaku, a to poštansko sanduče, bogo moj, da nije "Mekdonalds" otvorio i poštanski šalter, shvativši da je poseta poštama jedna od životnih preokupacija današnjeg gradskog življa?

Bilo kako bilo, čovek ima gde da pusti pismo, čestitku ili dopisnicu/karticku te shodno Zakonu o jav. informisanju objavljujem ispravku: izvinjavam se "Telekomu", adresantima koje sam doveo u zabludu i adresatima koji su možda i usled mog obeshrabrujućeg teksta ostali uskraćeni za pismo od drage osobe.

Šta bi bio *Zakon o satovima*? Čl. 1. Svi satovi izloženi na javnim mestima moraju biti ispravni, a vreme koje neprekidno pokazuju mora biti tačno.

Sozercanije: sat ima jednu jedinu namenu, i ako ne radi to je gore nego da ga nema. Crkveni satovi su ako se tako može reći povukli nogu, oni su prvi prestajali da rade (nekad su na četiri divna ciferblata okrenuta na četiri divne strane sveta pokazivali koliko je sati u toj časovnoj zoni), ali ima i državnih ustanova gde vrlo lepi satovi ne rade, skazaljke vele da je vreme stalo. Ručni satovi u radnjama koje ih samo prodaju mogu biti (kao što i jesu) nenaštelovani i neaktivni, ali i uz njih mora stajati cedulja: "Izloženi primerci zapravo ne rade i proradiće tek ako ih neko kupi: za vremena koja tobože pokazuju uprava ne snosi nikakvu odgovornost." Pitao sam svoga bivšeg paroha kad misli da opravi crkveni sat, ne misli nikad, nije tako rekao, ali na to je izašlo njegovo objašnjenje da sada svaka šuša tj. parohijan ima po nekoliko satova, nekoliko mobilnih, da sat mnogi imaju u kolima, na kompjuteru, da se i temperatura i tačno vreme vide na Studiju B... – "Ne slažem se sa vama, velečasni", rekao sam: "Idite samo u Beč, ne morate dalje da se izlažete trošku: ako mi na crkvi, ili na uglu, ili u pročelju neke zgrade pokažete sat koji ne radi, ja ću se obesiti, tako se kaže, znam da Crkva to i ne odobrava, daću vam dvadeset evra, mada ni klađenje nije bogougodno...

Zakon o autoputu: "Država koja je bila kadra da napravi autoput mora i svaki bogovetni prilaz toj svojoj kapital. investiciji ljudski da obeleži." A ne ovako, vraćam se Tošinim bunarom iz Surčina, razaznajem već i prozore na Studentskom gradu, a table za autoput još nema, skrenem ja desno, jer znam da je to skretanje za autoput, ali tu nema nikakvog belega, nikakvog uputstva: "Braćo, namernici sa sviju meridijana, ali i vi, koji ste naše gore list, obratite vašu cenj. pažnju: ovde se skreće za Niš, Skoplje, Sofiju, Solun, Atinu, Leskovac, Aleksandrupolis, Požegu, Carigrad, zemlje Magreba: promašite li ovo skretanje odoste u Zemun umesto ka Mediteranu!"

Pa *Zakon o tišini*: "Na svakom javnom mestu gde se službeno pušta muzika, klijenti imaju pravo na razdoblja tišine: u toku svakog sata, muzika mora biti isključena najmanje deset minuta. Sanitarni zahtev da se muzika dugoročnije utiša ili ugasi može podneti grupa od tri člana, ili pojedinac koji je stalni klijent toga kafića, autobusa, teretane etc."

Biće mesta za barem još jedan zakon i jednu uredbu. Evo. *Uredba o svojatanju*: "Državni službenici ne smeju koristiti metafore u kojima će država izgledati kao njihova prćija (na pr.: 'Ne dam im Srbiju, nisu je ničim zaslužili.' Ili: 'Ne dam Batu i Lončara makar se vi na trepavice postavili'. Uredbom se strogo preporučuje i takoreći nalaže upotreba reči 'stanovništvo' umesto reči 'narod', jer građani ne pripadaju svi istom narodu, makar ovaj bio većinski.'

Da.

Zakon o meri: "Državni funkcioneri dužni su da brinu prvenstveno o građanima koji su ih izabrali i koji ih izdržavaju. Iako su na čelu države skoro sami Srbi, njihova prva briga ne sme da bude Srbadija u rasejanju, nego se imaju starati o mešovitom stanovništvu unutar granica Srbije.

Kao što pojedinac misli da mu pripada rodbina kvalitetnija od ove koju ima, tako i vlastela smatra da zaslužuje bolje podanike, ali tako je kako je, i nijedan vlastelin nikada ne bi smeo da kaže kako su mu sebri svi do jednog lenji i nedostojni da budu u vlasništvu tako radišnog feudalca.

Izdržavana lica iz alineje 1. ne smeju gaziti propise u susednim državama, ne mogu preko državne granice odvoditi policajce prerušene u snimatelje, iako u tom delu susedne države Srbi imaju većinu. Licima se takođe preporučuje da izbegavaju reč 'Crkva' ako njome označavaju njima najdražu od ravnopravnih crkava i veroispovesti, jer time dovode vernike i kler drugih crkava u neravnopravan položaj. Uostalom, religija je hobi, i država ne bi trebalo da na crkvu troši ijedan dinar."

Ah, koliko bi život (moj, u najmanju ruku) bio prijatniji uz nove propise, mada, i ovako neregulisan, prijatan je, zar ne? ¶

Izvitopereni univer

KADROVI IZ FILMOVA: *Ubica iz kolica...*

Noćni život

Toplotni udar

Pet filmova ovogodišnjeg Festa koje vam još niko nije preporučio

Bezrazložno i, čini se, nepomirljivo udaljen od dragocene i mudre maksime *Manje je više*, i ovogodišnji Fest – poput nekoliko prethodnih – tobožnjim repertoarskim bogatstvom i raznovrsnošću zapravo samo proizvodi i/ili uvećava konfuziju kod potencijalnih gledalaca, stavljajući ih pred dileme i izbore koji to u suštini i nisu. Uobičajno sadržinski okrnjen festivalima i manifestacijama koje mu prethode u lokalu, ali i ekspeditivnošću kolotečine regularnog bioskopskog repertoara, a koncepcijski poprilično obesmišljen preduzimljivošću, preciznošću i prodornošću nekolicine mlađih regionalnih rivala, Fest pred nama ponovo gluvom igrom brojki (filmovi, takmičarski, revijalni i prateći programi, sale, projekcije, nagrade, žiriji, gosti, gledaoci itd.) zabašuruje sve druge kreativne probleme kojih nikako ne može da se otarasi, dok objektivni utisak kako su tradicija i inercija njegovi poslednji preostali aduti neumitno raste.

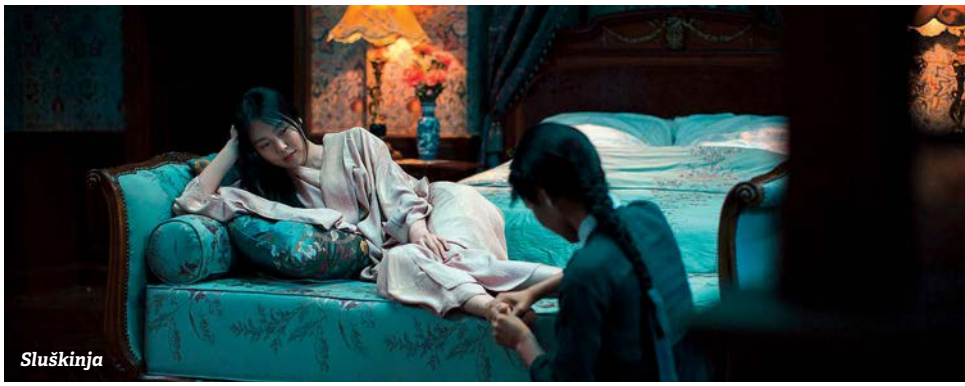
U sredini koja godišnje ima mnogo više filmskih festivala nego proizvedenih ozbiljnih filmova, ovakva i slična pitanja i muke imaju nedvosmislen politički ili bar kulturno-politički karakter, pa dakle i iziskuju ozbiljan, sistemski i stručno potpuno kompetentan tretman da bi jednom eventualno i bila uspešno razrešena, a iskustvo nas uči da sve to biva hitro gurnuto pod tepih onog momenta kada se bioskopska svetla pogase i kada se lavina projekcija najzad zakotrlja. U očitom odsustvu dobre volje i jasne vizije, Fest je takav kakav jeste (a možda i baš onakav kakvog i zaslužujemo?), pa je umesto jalovog polemisanja svakako uputnije da se prepustimo magiji pokretnih sličica i da vidimo ima li u njegovoj aktuelnoj ponudi ostvarenja koja ne bi trebalo olako propustiti. Razume se, kako su preporuke koje se daju unapred i na neviđeno potpuno spekulativna disciplina u kojoj mediji unisono i grešno uživaju, prednost će dobiti oni filmovi koji minulih dana nisu već preeksponirani, odnosno naslovi koje ne prati bilo kakva marketinška fama o belosvetskim priznanjima i borbama za kartu viška.

UBICA IZ KOLICA

Kao i svi dobri susedi, krenućemo od dela i autora koja nam stižu iz najbližeg okruženja. Prvo među njima je mali mađarski film velikog srca *Ubica iz kolica* (*Tiszta szivvel*, 2015) scenariste i reditelja Atile Tila, koji je, doduše, proteklog leta već prikazan na festivalima u Motovunu i na Paliću. Ovo ostvarenje u velikoj meri odudara od uobičajnih predstava o kinematografiji naših severnih suseda, jer je reč o originalnom i pitkom miksu krimića, komedije i fantazije koji je i te kako kadar da vas sve vreme drži čvrsto prikovane za sedišta. Međutim, ta spretna i skladna žanrovska formula nikako nije i glavni kvalitet ovog filma, jer su – kako to i sam naslov sugeriše – njegovi glavni junaci dečaci invalidi koje Til neverovatnom lakoćom izbavlja sa tematske margine i pretvara u istinske heroje. Pravo na život dostojan čoveka i pravo na zabavu i uzbuđenje tako postaju jedno u ovom nepretencioznom ostvarenju, a gotovo besprekoran način na koji su u tu istu priču uključena i maštovita iskakanja iz realnosti oličena u stripovima kojima su opsednuti njeni protagonisti

zum i druge priče

Sluškinja

Po cenu života

svedoči o iskrenosti inspiracije iz koje je ona nikla. Dodajte na to i fino plasirane socijalne komentare s jedne, pa i neočekivan susret sa srpskim negativcima na drugoj strani, i predstava o neodoljivosti *Ubica iz kolica* će tek tada biti potpuna.

NOĆNI ŽIVOT

Iako je dotični film donekle ipak festivalski skrajnut svrstavanjem u bizaran program *Thrills and Kills*, to se nikako ne može reći i za novo ostvarenje nekada jugoslovenskog, a danas slovenačkog reditelja Damjana Kozolea *Noćni život* (*Nočno življenje*, 2016), koji će na Festu 2017 biti predstavljen u *Glavnom takmičarskom programu*. Ovaj iskusni i renomirani stvaralac je opravdano skrenuo pažnju na sebe još kasnih osamdesetih godina prošlog veka sa dva produkciono skromna, a vrlo originalna naslova (*Uslužni telefon* i *Remington*), da bi punu autorsku zrelost definitivno demonstrirao tek u novom milenijumu nizom zanimljivih ostvarenja (*Porno film*, *Rezervni delovi*, *Slovenka*) koja efektno balansiraju na granici između žestokog društvenog angažmana i inventivnih žanrovskih eksperimenata. Upakovan kao uverljiva simbioza trilera i drame, *Noćni život* bez sumnje obećava vrlo sličan gledalački provod, a samu preporuku dodatno produbljuje ne samo okolnost da je ovde Kozoleov koscenarista jedan od verovatno najzanimljivijih savremenih hrvatskih reditelja Ognjen Sviličić, već i skoro utopijska produkciona pripadnost samog filma kinematografijama Slovenije, Makedonije i Bosne i Hercegovine.

TOPLOTNI UDAR

Ovenčan nagradama sa nekoliko prošlogodišnjih evropskih festivala i ovde na Festu takođe deo *Glavnog takmičarskog programa*, film *Toplotni udar* (*Suntan*, 2016) stiže nam iz Grčke sa potpisom Argirisa Papadimitropulosa, reditelja koji je pre skoro deceniju svojim debijem *Bank Bang* (2008) postigao ogroman komercijalni i kritički uspeh. Za razliku od tadašnjeg, instantno prijemčljivog i eksplozivnog koktela komedije i krimića, Papadimitropulos svojim novim ostvarenjem kreće u sasvim drugom pravcu, intimistički slojevito i strpljivo se upuštajući u analizu iskušenja pred koja čovek stiže propadanjem u depresivni ponor sredovečnosti. Hotimično smeštajući svoju tragikomičnu pripovest u rajski ambijent ostrva Antiparos tokom pune turističke sezone, koristeći ga kao scenografiju koja je u apsolutnoj koliziji sa duševnim stanjem glavnog junaka, on lako i bolno sprovodi karakterno spajanje nespojivog i na takvim, višedimenzionalnim tenzijama traži i nalazi materijal za delo čija zapitanost nad neuhvatljivošću smisla ljudske egzistencije traje i daleko iza idiličnog mediteranskog horizonta koji je poprište *Toplotnog udara*.

SLUŠKINJA

Korejskoj kinematografiji koja već duže od dve decenije dominira svetskim filmom, baš kao ni Čan-Vuk Parku kao jednom od nesumnjivih modernih prvaka te nacionalne škole, naročite preporuke gotovo da i nisu potrebne. Ipak, kako se dotični reditelj upravo ostvarenjem *Sluškinja* (*Ah-aa-ssi*, 2016), nakon poluuspelog holivudskog izleta (*Stoker*), vraća na svoj domaći teren, i kako ta spektakularna produkcija po svemu deluje kao punopravan »

nastavak njegovog ionako grandioznog autorskog opusa (*Zajednička bezbednosna zona*, *Simpatije za gospodina Osvetu*, *Stari momak*, *Gospođa Osveta*, *Ja sam kiborg i to je OK*, *Žeđ*), prisustvo ovog dela na programu *Granice* Festa 2017 je filmofilska poslastica prvorazrednog značaja. *Sluškinja* se odvija u Koreji tridesetih godina XX veka pod japanskom okupacijom, predstavlja slobodnu adaptaciju engleskog romana transponovanu u drastično drugačiji geografsko-istorijski milje i maksimalno je natopljena opsesivnim Parkovim temama kakve su seks, nasilje i zamena identiteta. Međutim, kao i u svim najboljim radovima ovog autora, iza provokativnog i onespokojavajućeg voajerizma lebde minuciozne studije karaktera i zgusnuto sugestivna atmosfera, kao i napetost najvišeg, hičkokovskog reda, što na kraju rezultira filmom donekle iščašene i veoma ubedljive lepote.

PO CENU ŽIVOTA

Konačno, red je da se bar jedna preporuka posveti i nekom od američkih dela iz ponude dolazećeg Festa, makar i samo zbog toga što je ta nacionalna kinematografija oduvek bila ključno repertoarsko uporište ovog festivala. U nešto izmenjenim okolnostima – koliko tamo, toliko i ovde – američki film nema više tako presudnu ulogu, ali bi uprkos svemu bila prava šteta da birajući ne date šansu jednom od izvesno najboljih ostvarenja minule godine: kriminalističkoj drami *Po cenu života (Hell or High Water)* reditelja Dejvida Makenzija. Nastao prema izvanrednom predlošku Tejlora Šeridana (*Sikario*), ovaj film deluje kao nekakav gordi relikt iz boljih, prohujalih, novoholivudskih vremena i vodi nas u prašnjavu odiseju drumovima ruralnog Teksasa, gde dva brata pokušavaju da serijalnim pljačkanjem seoskih banaka izbave od propasti svoju porodicu, porodično imanje i sebe same. Praktično vestern zaogrnut u današnje ruho, *Po cenu života* logično treće vitalno težište dobija u liku provincijskog šerifa/rendžera pred penzijom (maestralni Džef Bridžis), s tim što ova igra lopova i žandarma nikako ne vodi srećnom ili tragičnom završetku kakav bi se po svemu mogao očekivati, nego nas moralno ambivalentnim, a opet savršeno prihvatljivim finalom gura pravo u etički izvitopereni univerzum novog milenijuma, u svet u kojem crni i beli šeširi više nemaju ama baš nikakvo značenje i smisao. ¶

ALEKSANDAR D. KOSTIĆ

Velika filmska gozba

Ulaznice za sutrašnje otvaranje 45. Festa, odnosno za priliku da se uživo vidi i čuje glumica raskošne lepote Monika Beluči, koja će proglasiti Fest otvorenim, i film Emira Kusturice *Na mlečnom putu*, koji će tom prilikom imati srpsku premijeru, rasprodate su za samo dva dana nakon otvaranja blagajni. U rekordnom roku – javili su iz Cebefa, organizatora Festa, da bi nekoliko dana kasnije, pozivajući se na broj prodatih ulaznica, potvrdili očekivanje da će ovogodišnji Fest zabeležiti još jedan rekord – 100.000 gledalaca.

Istini za volju, pre ovog sutrašnjeg, Fest je već imao još dva neformalna otvaranja. Tačno mesec dana pre svečanih fanfara, u Beogradu je počelo prikazivanje mjuzikla *La La Land* sa 7 Zlatnih globusa i 14 nominacija za Oskara, koje bi sasvim sigurno sačekalo Fest, da njegovom distributeru nije odgovaralo da ga pokaže ranije. To dalje nameće pitanje o uticaju distributera na selekciju najvećeg regionalnog filmskog festivala, ali nećemo sad o tome. Drugo neformalno otvaranje odigralo se u medijima i u kulturnoj javnosti, a zbog odluke selekcione komisije Festa da *Stado*, najgledaniji srpski film u bioskopima prošle godine, ne pozove na Fest smatrajući da gledanost nekog filma ne može da bude kriterijum izbora filmova za festivale. Naime, ta informacija je bila povod brojnim napisima i izjavama što je, nehotice, postala javna priča o Festu pre Festa.

Tišina

Nakon Kusturičinog filma *Na mlečnom putu*, koji će biti prikazan van konkurencije (postoji nekoliko nezvaničnih verzija zašto se Kusturica ne takmiči na Festu i nijedna zvanična), do poslednjeg dana ovogodišnjeg Festa 5. marta biće prikazano 95 filmova. Najavljujući ih, umetnički direktor Festa Jugoslav Pantelić konstatovao je da se za proteklih 45 godina mnogo toga promenilo, ali da Fest ostaje velika filmska gozba koja nudi i autorske filmove i hitove, i ostvarenja manjih nacionalnih kinematografija, i kandidate za Oskara. Zato, za sve njih važi poruka iz naslova ovogodišnjeg Festa – *Gledaj*.

Za nagrade se takmiči 15 filmova *Internacionalnog programa*, osam filmova programa *Granice* i sedam filmova programa *Srpski film*. Među tih sedam domaćih, osim filma *Stado*, nema ni filma Gorana Paskaljevića *Zemlja bogova*, prikazanog na nekoliko svetskih festivala, zato što Jugoslav Pantelić, kako je objasnio, nije mogao da nađe termin za taj film. Nakon toga, Goran Paskaljević, koji *Zemlju bogova* opisuje kao svoj "možda najintimniji film" pa ga zato treba prikazati van festivala, najavio je premijeru za 9. mart u okviru Svetske nedelje pod pokroviteljstvom UN, koja se simultano održava u Njujorku, Parizu i Bangkoku.

Publici najatraktivniji su, i na tome im ne treba zameriti, filmovi svrstani u netakmičarske programe, zato što su ili nominovani za nagradu Oskar ili su već nagrađeni na prestižnim festivalima, ili ih potpisuju poznati reditelji, a u njima učestvuju svetske glumačke zvezde. O njima, kao i o filmovima glavnih programa, postoje iscrpne informacije na Festovom sajtu pa ih je nepotrebno ponavljati, uz jedan izuzetak: program *Plazma Festić*. Nastao kao posledica činjenice da je Fest škola filmskog ukusa mnogim generacijama, najmlađoj publici će pokazati četiri filma: *Nika* Slobodana Maksimovića, slovenački film o gimnazijalki koja sanja da vozi Formulu 1, animirani film oskarovca Mihaela Dudoka *Crvena kornjača* nagrađen u Kanu, francusko-švajcarski kandidat za Oskara animirani film *Moj život kao tikvica* Kloda Barasa, i francusko-kanadski igrani film *Torba puna sećanja* Kristijana Dugaja o dva brata Jevrejina u okupiranoj Francuskoj.

Fest zatvara film *Tišina* Martina Skorsezea, 5. marta. S. Ć.

Kiš naš sagovornik

Trideset priča ex-YU autora o Danilu Kišu i njegovom delu, napisane na tragu njegove poetike, objavljene su u zbirci *Priče o Danilu Kišu*

Dvadeset drugog februara bilo je 82 godine od rođenja Danila Kiša. Izdavačka kuća Arhipelag, koja objavljuje Izabrana dela ovog velikog pisca, promovisala je tim povodom *Priče o Danilu Kišu*, zbirku priča po izboru Milenka Stojičića, pisca, književnog kritičara i antologičara.

Autori priča su bliski prijatelji Danila Kiša, njegovi savremenici, pa i naslednici njegove poetike, pisci neuporedivih biografija i poetika, spojenih poštovanjem prema Kišu i njegovim knjigama. Milenko Stojičić se odlučio za trideset najboljih od mnogih priča i eseja o Kišu, isključivo autora eks-YU prostora i nastalih poslednjih tridesetak godina, zato što su to prostor i vreme koji su odredili književnost i sudbinu Danila Kiša. Među autorima je nekoliko generacija savremene književnosti, od Tvrtka Kulenovića, Mirka Kovača, Vide Ognjenović i Judite Šalgo, preko Milisava Savića, Irfana Horozovića, Davida Albaharija, Radoslava Bratića, Dragana Velikića, Aleksandra Prokopieva, Mihajla Pantića, Petera Božika, Sibile Petlevski, Josipa Mlakića i Predraga Lucića, do Lasla Blaškovića, Faruka Šehića, Srđana V. Tešina, Olje Savičević Ivančević i Muharema Bazdulja.

Priče su fikcionalne, ali sa elementima biografije ili memoara. U sećanjima dragocenih prijatelja Danila Kiša može se naslutiti ko je on bio i zašto ih je inspirisao. Vida Ognjenović u priči *Put u Novi Sad* govori o jednom običnom danu sa Danilom Kišom: o njihovim velikim pričama i malim avanturama, kao i o peštanskom šlageru *Tužna je nedelja* koji je tridesetih godina prošlog veka osvojio svet. Istovremeno, u detaljima priče učitavaju se velike teme Kišove književnosti: melanholija, progoni u Drugom svetskom ratu, logoraška književnost. Kratke priče Judite Šalgo *Srneća leđa* i Katalin Ladik *Eros i tanatos* na istom tragu opisuju anegdote o Danilu Kišu. Iz priče druge spisateljice ostaju u sećanju "njegove trepavice neobične dužine i njegove oči boje dima". U priči *San o učitelju* Davida Albaharija stvarni susreti sa Danilom Kišom mešaju se sa snovima o njemu. Albahari preispituje i trag koji je stvaralaštvo Danila Kiša ostavilo u njegovom pisanju. Jedna rečenica otkriva mnogo: "Šta sam dakle naučio od Kiša? Lepotu forme, sklonost promeni, tananu porodičnu tugu?" »

Priče o Danilu Kišu su takođe i svojevrsno novo čitanje dela Danila Kiša, tumačenje njegovog književnog postupka, tema ili velikih ideja njegovog stvaralaštva. Mihajlo Pantić, na primer, koristi red vožnje jugoslovenske železnice, a junak Petera Božika tvrdi da je pronašao poslednju priču Danila Kiša. Obe mistifikacije vrlo su kišovske, i stvaraju utisak da čitamo nekog novog Kiša.

Mlađi autori ove zbirke, kojima Kiš nije bio savremenik, pokušavaju da svoju savremenost razumeju kroz njegovo književno nasleđe stavljajući kišovske teme u kontekst savremenih događaja. Srđan Tešin u priči *Moje majke* traži etičko utemeljenje sopstvene biografije – na čemu je insistirao Danilo Kiš – pripovedajući o svom životu i elementima Kišove poetike u njemu. Faruk Šehić u priči *Kiš, Una i Bosna* piše da je najznačajnije što je naučio od Kiša osećaj odgovornosti prema sopstvenom vremenu i društvu u kojem živi, i posebno izdvaja pišćevu etičnost i moralnu nepotkupljivost. U priči *Grobnica za Seada Memagića* Muharema Bazdulja lekar iz Tuzle piše pisma Danilu Kišu kao obožavalac njegove književnosti, ali sa vrlo britkim zapažanjima koja otkrivaju intelektualca. Samo desetak godina kasnije, tokom rata devedesetih, on će poginuti potpuno besmislenom smrću negde u Hrvatskoj. Nije teško prepoznati opsesivnu Kišovu temu: čovek naspram istorije, intelektualac žrtvovan interesima vremena. Ta priča je još jedna *Grobnica za Borisa Davidoviča* o životima ljudi koji stradaju u velikom mehanizmu istorije.

Priče o Danilu Kišu dokazuju da je svaka nova generacija pisaca posle Danila Kiša imala potrebu da se odredi prema njegovom delu. Ako modernog klasika definišemo kao onog pisca koji i u novim generacijama nalazi sagovornike, onda ova antologija još jednom potvrđuje da Kiš to jeste. Kao i da je savremenom čitaocu, ali i savremenom stvaraocu, Danilo Kiš i dalje potreban, pa i neophodan, da bi mogli da razumeju svoje vreme i svoju književnost. ¶

NEVENA MILOJEVIĆ

Kreativni podsticaji

Pravo na grad

Evropski projekat SCCM nudi upravi Beograda da se promeni, da se ponaša po smernicama Nove urbane agende UN i da prihvati da grad pripada njegovim stanovnicima a ne komercijalnim interesima

Grad je zajedničko dobro koje pripada svim njegovim građanima, i svi građani treba da dele odgovornost za njegov razvoj – osnovna je ideja evropskog projekta "Gradovi deljenja: kreativni podsticaji (SCCM)" čiji je jedan od učesnika Beograd. SCCM je četvorogodišnji program koji finansijski podržava Fond za kulturu EU Creative Europe, a koji je inicirala arhitektonska organizacija iz Praga ReSITE. U programu učestvuje desetak arhitektonsko-urbanističkih organizacija iz Berlina, Budimpešte, Bratislave, Varšave, Katovica, Praga i Beograda. Planirano je da se kroz više od 150 akcija, neposrednom aktivnošću, građanima približi stav da su participacija i međusobna saradnja neophodni za stvaranje ugodnog i kvalitetnog gradskog okruženja.

Ovih dana počela je realizacija beogradskog dela projekta. Bio je to povod za razgovor sa arhitektom Ivanom Kucinom, programskim direktorom SCCM Beograd, profesorom na Dessau International Architecture Graduate School, Nemačka, i koosnivačem Beogradske internacionalne nedelje arhitekture (BINA) koja je učesnik ovog projekta.

SARADNJA

"Cilj je da se utiče na promenu aktuelne paradigme urbanog razvoja u gradovima. Konkretno, da se umesto aktuelnog modela razvoja grada koji je podređen komercijalnim interesima privatnih investitora podržanih od strane gradskih uprava, afirmiše održivi model razvoja u kome će se ostvarivati pravo građana na grad. Saradnja građana, stručnjaka, gradske uprave i investitora u planiranju, izgradnji i održavanju grada postaje nužnost. SCCM upravo želi da doprinese podizanju nivoa svesti o nužnosti te saradnje", kaže profesor Ivan Kucina.

Konkretno za Beograd, planirani program je usklađen "sa kapacitetom naše organizacije BINA, koja je najmanja od svih koje učestvuju u SCCM i jedina zasnovana na volonterskom radu i

NISMO MI OPOZICIJA: Ivan Kucina

Fotografije: Milovan Milenković

URBANO ČVORIŠTE:
Blok kod Mileševske 42

besplatnim programima. Takvi, nekomercijalni, uspeli smo da opstanemo već dvanaest godina i da ostvarimo mnoge značajne internacionalne programe na profesionalnom nivou. Planirane su tri međunarodne konferencije na kojima će svoje radove predstaviti svi partneri SCCM, tri radionice koje će pojedini partneri održati u Beogradu i dve jednogodišnje studije slučaja pod nazivom Urbano čvorište (*Urban Hub*), koje će voditi lokalni saradnici." Urbana čvorištu su, objašnjava profesor Kucina, "mesta na kojima se odvija saradnja stručnjaka i građana koji zajedno rade na unapređenju određenog gradskog prostora koji ti građani svakodnevno koriste, mesta gde se intenzivira socijalna razmena i koja omogućavaju da se društvena energija koja iz te razmene nastaje usmeri ka održivom razvoju grada. Iako nam ograničena finansijska sredstva ne daju mogućnosti da započnemo više od dva pilot-projekta, razmišljamo o razvijanju mreže Urbanih čvorišta koja bi delovala u celom gradu. Gradska uprava koja vodi računa o održivom razvoju grada bi ovakve naše aktivnosti sa zahvalnošću podržala."

Prvo takvo mesto je upravo izabrano – blok kod Mileševske ulice 42 na Vračaru. Profesor Kucina kaže da je upravo izabran tamošnji tim "Čuvari parka", koji će svoj projekat unapređenja zajedničkog prostora unutrašnjosti bloka započeti u maju tokom BINA festivala. "Pomoći ćemo im da formiraju Urbano čvorište u svom susedstvu i da osmisle proces participativnog projektovanja. Rezultat zajedničkog rada treba da budu predlog uređenja platoa u bloku i neka manja prostorna intervencija. U ovom trenutku nam se čini da je uspostavljanje mesta i saradnje stručnjaka i građana važnije od fizičke promene. I u prošlosti, kao i danas, smatralo se da gradske prostore (ulice, trgove, parkove, fasade) treba da grade i održavaju samo nadležne institucije, a ne sami građani. Ovakav opšti stav je u velikoj meri uticao na pasivnost građana i odsustvo građanskih inicijativa koje bi za cilj imale uređivanje prostora. Na te loše navike nadovezala se dugotrajna ekonomska i politička kriza, pa nam se čini da, zbog opravdane razočaranosti i nepoverljivosti, nije moguće započeti bilo kakav zajednički poduhvat. Projektima, kao što je Urbano čvorište, želimo da probudimo nadu u dostojanstveniji život. Kroz zajednički rad na unapređenju životnog okruženja, osim grada razvijamo i međusobno poverenje, a time svakako unapređujemo i sopstvene živote."

Ivan Kucina negira utisak da ovakva aktivnost deluje kao opozicija važećem načinu uređivanja grada, po kome grad izgleda onako kako oni koji imaju novac misle da treba da izgleda. "Nismo mi opozicija, već je aktuelni način razvoja grada opozicija održivom načinu razvoja za koji se zalažemo. Smernice za održivi razvoj grada definisane su u Novoj urbanoj agendi Ujedinjenih nacija izglasanoj na konferenciji Habitat III u Kitu (Ekvador) u oktobru 2016. godine. Taj dokument je nastao u dugotrajnom procesu usaglašavanja između različitih vladinih institucija, nevladinih organizacija, univerzitetâ i istraživačkih instituta iz celog sveta i važiće sledećih dvadeset godina. Svi su se složili da razvoj gradova zasnovan isključivo na finansijskim interesima bogatih pojedinaca dovodi do deregulacije i disfunkcionalnosti gradova. Nova urbana agenda, nasuprot tome, ističe značaj ujednačenog razvitka i ravnopravnost građana."

ZAKON

Protesti Beograđana "Ne da(vi)mo Beograd" jasno su definisali stav o projektu "Beograd na vodi", ali to ga nije, niti će ga zaustaviti. Da li, osim javne rasprave, koja je institucija pro forme, građani uopšte imaju zakonsku moć da odlučuju o sredini u kojoj žive? "Javna rasprava je oduvek bila samo formalna mogućnost, ali druga zakonska mogućnost kod nas ne postoji, niti je ikada postojala. Moguće je, međutim, sastaviti, predložiti i usvojiti nove zakone, naročito na gradskom nivou. Prateći smernice Nove urbane agende, ti zakoni bi regulisali odnos građanskih inicijativa i gradske uprave u stvaranju i održavanju zajedničkog dobra i omogućili permanentno učešće građana i stručnjaka u planiranju i održavanju razvoja grada."

Projekat "Beograd na vodi" otkrio je da vlast osim što ne poštuje stanovnike, ne poštuje ni struku. "Građenje grada je uvek bilo politički čin, samo što nekada političari slušaju stručnjake, a nekada ne. U vreme socijalizma stručnjaci su bili deo privilegovane tehnokratske elite, pa se činilo da razvoj Beograda zavisi od planiranja, iako se planovi zbog nepredvidivih političkih turbulencija gotovo nikada do kraja nisu realizovali. Aktuelne gradske uprave privileguju investitore dozvoljavajući im da rade šta hoće. O gradnji Beograda danas odlučuju oni koji su došli da na brzinu ostvare profit. Ako je za utehu, to se ne dešava samo kod nas. Zapravo, mali je broj zemalja u svetu gde se planovi poštuju. Takođe, ni sve prethodne gradske uprave nisu poštovale građane, niti su se bavile njihovim željama i potrebama. Mi gradskoj upravi nudimo mogućnost da se promeni. Ne očekujemo da ta promena nastupi uskoro, ali da bi se dogodila, mora neprekidno da se radi na njoj. U ovom trenutku neophodno je razvijati svest o mogućnostima zajedničkog rada građana i stručnjaka i sticati praktična iskustva. Podrška gradske uprave može da se dogodi i u budućnosti." ¶

SONJA ĆIRIĆ

Bluz margine i snova

Foto: Milovan Milenković

"Za mene je svet – svet. Gledam ljude, pojedince. Ne znam. Suština problema je uvek ista, bili ovde ili onde. Bude trenutaka, naravno, kada pomislim da je možda trebalo otići iz Srbije ili da ću otići. Bude iskušenja. Sa druge strane, ne znam gde bih otišao"

Nenad Marić je kantautor rođen u Čačku 1979. godine. Diplomirao je slikarstvo u Beogradu i duže od decenije pod imenom Kralj Čačka svira svoj bluz po beogradskim mestima skrivenim široj javnosti. Možda ste čuli neke od njegovih pesama: *Moj Avatar*, *Deda Mraz je švorc*, *Zemlja snova*, *Dobro jutro, ljudi!*, *Želeo sam kao mali*, *U tvom malom mestu*...

Nije brojao, ali kaže da otprilike ima sedamdesetak pesama "u muzici", a ko zna koliko ih je još u četiri, pet ispisanih svezaka. Planovi za budućnost su mu planovi "za trenutak". "Ne može ovde mnogo da se planira", kaže. Svakako se nada da će u narednom periodu više svirati: u Novom Sadu, možda Rijeka, Ljubljana, Split. Nada se i da će do kraja godine ući u studio radi drugog albuma. Sredinom februara svirao je u punom beogradskom Rexu. Krajem prošle godine konačno je objavio prvi album *Zemlja snova* u zajedničkom izdanju Pop depresije i Odličnog hrčka koji je predstavio u takođe punom Domu omladine. U decembru 2016. izašla je i njegova prva zbirku poezije *Na margini* u izdanju kuće LOM.

Iako ga kritika i rasprodate svirke dižu baš visoko, osobeni Kralj Čačka je skroman, tih, koncizan i prisutan u razgovoru. Mota cigare, nema pametni telefon. Nazivaju ga "srpskim Tomom Vejtsom" što mu ne smeta, ali kaže: "Neka se stvari razvijaju svojim putem, ne treba ih ograničavati takvim poređenjima."

"VREME": Kako ide prodaja albuma i knjige?

KRALJ ČAČKA: Mislim da je prvi tiraž knjige rasprodat. Drugi je odštampan i uskoro će u prodaju, čini mi se. Što se tiče albuma, ostalo je nešto malo primeraka i verovatno će biti pravljen i drugi tiraž.

U nekom od starijih intervjua ste rekli: "Ovo je sve krpljenje što mi radimo." Da li i dalje mislite isto?

Jeste krpljenje, samo malo kvalitetnije. Bolji je konac. Do snimanja ploče ne bi došlo da nije bilo Miloša Gojkovića, izvršnog producenta; knjige ne bi bilo da nije bilo izdavačke kuće Lom i Flavija Rigonata. Dosta ljudi tu pomaže iz čistog entuzijazma. Krpimo se, borimo se za bolje uslove, za bolji kvalitet onog što stvaramo.

Da li je teško biti umetnik u Beogradu?

Ja nekako ne volim te reči "umetnik" i "umetnost". Malo su zloupotrebljene. Bliža mi je reč "stvaralaštvo".

Jeste teško, ali to je teško bilo gde. Kod

Naći ću izlaz

(*Na margini*, LOM, 2016)

naći ću izlaz iz ovog limba
naći ću tvoju toplu ruku
i proći sa tobom ispod duge
za novi život vodim ovu borbu
za novu radost napuštam
staru muku

i to baš sada kad grmi bezizlaz
baš sad kad besmisao vlada
baš sad kad ludak je u svemu
znam da sve je laž
ali moram da se nadam
jer suviše dugo oči su gledale
samo u mrak

hvatam tanku liniju svetla
nevidljivu, iz drugog sveta
gledam kako ruši se sve
napuštam truli svet laži i želja,
napuštam besmisleno sve
i odlazim tamo, tamo gde

gde postoji izlaz iz ovog limba
tamo gde samo smisao vlada
i to baš sada kad prazno je u svemu
znam da sve je laž
ali moram da se nadam
jer suviše dugo oči su
gledale u mrak.

nas je malo tržište, kulture nema osim u pojedincima, muzika koja nije rokenrol nije institucija, bluz nije institucija... Kao da radiš posao koji nije prihvaćen, koji ne postoji, iako zapravo postoji.

Sa druge strane, dobre strane toga su sloboda i čistiji vazduh. Nema uslovljavanja, primoravanja, nema negativnih autoriteta. Ono što je loše je egzistencija, odnosno borba sa pitanjem kako preživeti.

Imate li cilj svog stvaralaštva?

Najbitniji mi je proces stvaranja kroz koji se prolazi na putu do nekakvog rešenja, leka... I često je od tog samog rešenja bitniji sam proces. Nije umetnost, ili stvaralaštvo, tu da nudi rešenja; lakše joj ide postavljanje pitanja ili pomaganje u traganju za odgovorima i rešenjima. Lakše joj ide da sugeriše, razrešava. Cilj mi je i napraviti nešto dobro. Ostvariti prijateljsku komunikaciju na nekom dubljem nivou.

Ne bih ja to vezivao samo za umetnost. U svakoj profesiji postoji lični put, lični način koji svako od nas mora da izabere i reši u potrazi za odgovorima. I nije isto tuda ići sa 25, 30 ili 40 godina. U umetnosti se taj put možda bolje vidi, ali verujem da isti principi važe i u novinarstvu.

Da li se bavite publikom, time kako će vas razumeti?

Bitno mi je da moja muzika dođe do slušaoca, da komunicira. Nemoguće je da se sa svima razumeš. Bitna mi je činjenica da smo svi povezani kao bića. Što činimo sami sebi, radimo i drugom. Uvek se tu setim scene iz *Nostalgije* Tarkovskog, kad uđe kod onog jurodivog kod koga na zidu piše "1+1=1". Pa ga ovaj pita šta je to, nije mi jasno, a on stavi dlan ispod neke vode koja kaplje sa zidova: padne jedna kap, pa još jedna, a u dlanu mu stoji – jedna kap. To je stara ideja, naravno.

Koliko slikate u poslednje vreme?

Ne mnogo, kad stignem. Više crtam.

Koliko vam je likovno stvaralaštvo drugačije od pisanja poezije i muzike?

Slikarstvo ume da smiri i ume da pročisti čakre, percepciju. Značajno mi je to, veoma. Ne bi mi pesme bile ovakve da nisam bio u kontaktu sa slikarstvom. Iako je reč o različitim stvarima, mislim da je povezano na neki čudan način.

Nekad mi se čini da se vaše pesme vide.

To mi i jeste bila ideja. Naravno, to je poetično rečeno: da se muzika vidi, a slike da se čuju. To držim kao nekakav zadatak.

Pratite li kritike?

Pročitam, da. Iz zdrave kritike se dosta nauči, ali ne opterećujem se previše. Žikica Simić, na primer, odlično piše kritike. Ima i ova "ruska škola" koja je bazirana na sudu, to me ne zanima.

Da li pratite politiku?

Ne, a to svima želim i savetujem.

Ranije sam, sećam se, svako jutro po sat vremena čitao novine uz kafu. Kad to redovno radiš, brzo počneš da osećaš prvo – strah, uplašiš se svega što piše da se napolju dešava. Onda osetiš gnev i bes prema nekome, nečemu. Kasnije, kad sretneš čoveka, a to treba da bude najvažnije, susret je slava, ti si besan i želiš iz sebe da izbaciš nakupljen gnev koji si upio iz medija. Ako je i taj drugi čovek u istom stanju, tu sigurno dolazi do bespotrebnog konflikta i sukoba. Sada kad neko počne da priča o politici, samo ustanem od stola i odem.

Šta mislite o Vučiću?

Ne mislim ništa dobro. Nisam pratio, kažem, ni njega ni druge. Svi su oni vrlo srozani ljudi sa površnim i lažnim idejama.

O Trampu, Putinu?

Isto. Ne zanima me.

Beograd na vodi?

To je promašaj čist. To je strašno. Beograd jeste arhitektonski nadrealan, možda bi trebalo još više da ode u tu estetiku nadrealizma. Ništa dobro ne mislim ni o tome.

Svirali ste skoro u vračarskom klubu Čilton humanitarni koncert za izbeglice. Pogađa li vas njihova situacija?

Apsolutno. Svakog čoveka to mora da dotakne. Fascinantno je kako se sve ponavlja, vrti ukrug, bez ikakve pouke, bez rešenja pred istim problemima i pitanjima.

Mislite li da je počeo Treći svetski rat?

Zaista mi nekakav nemir unosi razmišljanje o tome... Mislim da rat konstantno traje. Možda je to drugačije u nekim zajednicama koje su dosegle nivo prosvećenosti pa se ponašaju kao ljudi, imaju dovoljno ljudskosti, humanosti. Savremeni čovek van takvih zajednica je, čini mi se, regradirao i involuirao. Rat je konstanta i samo je pitanje gde će bomba da pukne i od kog datuma će sad nešto zvati ovaj ili onaj rat.

Zašto niste otišli iz Srbije?

Verovatno zbog nedostatka ambicija i inertnosti. Ja sam povučen. Nisam se kretao mnogo, komunicirao. Jedno vreme sam oko sebe imao samo dvoje, troje ljudi. Kako da ti kažem, za mene je svet – svet. Gledam ljude, pojedince. Ne znam. Suština problema je uvek ista, bili ovde ili onde. Bude trenutaka, naravno, kada pomislim da je možda trebalo otići iz Srbije ili da ću otići. Bude iskušenja. Sa druge strane, ne znam gde bih otišao.

Šta biste poručili mladima?

Što dalje od politike! Što bliže čoveku, knjigama, filmovima, smislu... ¶

MIRKO RUDIĆ

Pravljene da traju

Nemojte čitati laku literaturu! Dolazi vreme teških izbora

Da li ste primetili da su popularne knjige lake? Ne samo u smislu onoga što nude već bukvalno. Uzmete knjigu u ruke, a ona – laka. Korice meke, tanke, a papir najjeftiniji – reciklirani – lak papir za laku literaturu. Lako stane u torbicu, slova krupna da se lako čita. Stranice lete same od sebe. Nekoliko tura malo dužom gradskom linijom, i? Knjiga pročitana! Takve knjige se ne drže, ni na policama, a ni u glavi... A šta biva sa glavom koja se hrani lakom knjigom?

Izdavačka kuća Clio u ediciji "Ars" posvećenoj umetnosti objavljuje netipične knjige – na solidnom papiru i tvrdim koricama. To su knjige koje su pravljene da traju i na polici i u glavama onih koji ih čitaju. Čitaju se kako su pisane i štampane, polako, na miru, posvećeno. U ediciji "Ars" ima knjiga iz različitih oblasti, no kako je moja uža oblast pozorište predstaviću vam knjige koje se bave teatrom. Preporučujem da čitanje počnete od *Aristotela ili vampira zapadnog pozorišta* Florans Dipon u prevodu Mirjane Miočinović. Ova briljantna knjiga govori o ogromnom uticaju Aristotela na savremeno evropsko pozorište i kako se dugotrajnih i temeljnih uticaja teško možemo osloboditi, čak i kada radimo na tome. Stari uticaji izlaze na površinu u novom obliku čak i kod onih koji odlučno odbacuju svaku vezu sa Aristotelom. Kada pročitate ovu knjigu i razmislite o tome ko i kako utiče na vas u pozorištu (a i šire), preporučujem vam da pročitate *Poetiku moderne drame* Žan-Pjera Sarazaka, takođe u prevodu Mirjane Miočinović. Sarazak razbija (i kod nas!) uvreženi stereotip da je savremena drama u krizi i otkriva bogatstvo formi savremenog pisanja i njegovu duboku ukorenjenost u način modernog mišljenja koje izlazi iz okvira linearne naracije i zadatih obrazaca. Ko pročita i tu knjigu neće oboleti od malovaroške bolesti da novo odbacuje sa glupavim prezirom ili ga nekritički obožava. Jednostavno, razumeće šta iz čega proizlazi u savremenom dramskom teatru i šta su istinski pomaci, a šta je čorbine-čorbe-čorba.

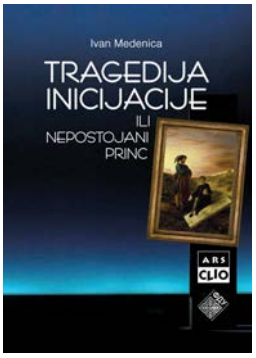

E kad i to pročitate, onda morate da uzmete u ruke knjigu Dragana Klaića *Početi iznova*. Dragan Klaić je izvanredan teatrolog koji nas je prerano napustio, a ova knjiga je zbirka njegovih promišljanja o problemu organizovanja savremenog pozorišta. Iz ove knjige ćete saznati, ako već odranije niste znali, kako je nastao koncept evropskog institucionalnog pozorišta, zašto se on u doba neoliberalnog kapitalizma našao u krizi, zašto se sve manje novca izdvaja za umetnost (to nije samo srpski trend!), koje su umetničke i organizacione opcije u ponudi, šta je realno, a šta je poželjno. Morate da pročitate i knjigu *Balet i moderna igra* Suzan Au. Prva trećina knjige posvećena je razvoju klasičnog baleta od dvorske igre do *Labudovog jezera*. Poslednje poglavlje posvećeno je brzinskom pregledu ključnih umetnika s kraja XX veka. Glavni deo knjige govori o onome što mnogi od nas ne razumeju, a to je kako je od klasičnog baleta nastao moderan ples, zašto je on važan za razvoj moderne misli i kako se ukrštao i sa drugim umetnostima. U našoj široj kulturnoj javnosti u poslednje tri decenije se izgubila nit sa tradicijom moderne, a s tim u vezi i novim tokovima savremene evropske misli, i to nam se višestruko obilo (i obija) o glavu. Zato se stalno mora isticati da je modernost logičan odgovor na vrednosti uspostavljene u XIX veku, te da je svaki pokušaj vraćanja na stare obrasce ne samo infantilan nego i potencijalno opasan.

Ovaj brzi prikaz Cliovih izdanja, završavam osvrtom na najnovije izdanje – *Tragedija inicijacije ili nepostojani princ* Ivana Medenice. Autor je u ovoj knjizi sabrao svoje eseje o šest drama (Euripidov *Hipolit*, Šekspirov *Hamlet*, Molijerov *Mizantrop*, Miseov *Lorencaćo*, Šilerov *Don Karlos* i Bihnerov *Leons i Lena*), povezujući ih tezom da one govore o princu (junaku) koji se nalazi u situaciji inicijacije tj. hoće li stupiti u svet odraslih ili će odabrati smrt, bekstvo... Nekome se može učiniti da je ovo apartna tema, ali pomislite, nije li to naša kapitalna tema – nespremnost da se suočimo sa izborom? Ova knjiga daće vam ideju o tome kako možete čitati (i gledati) poznate komade i stvoriće u vama želju da gledate u pozorištu neke manje poznate komade. Takođe, suočiće vas sa činjenicom koliko je dostupnost kvalitetne literature apsolutno neophodna za razvoj savremenog, odgovornog i kreativnog mišljenja, te zašto nedostatak iste pozorište, mišljenje i sam život čini trivijalnim i opasno lakim za svakovrsnu manipulaciju.

Zato nemojte čitati laku literaturu! Dolazi vreme teških izbora. ¶

MARINA MILIVOJEVIĆ-MAĐAREV

Fotografije: Milica Kosanović

Pogled stranca

"Razumljivo mi je samo po sebi da su takozvane izbeglice dobitak za jednu zemlju, jer susret sa stranim nas vodi dalje. Ali izgleda da društvo još nije spremno da razmišlja iz ugla građanina sveta umesto da se drži svog nacionalnog identiteta"

Krajem januara, posle 25 godina, posetila sam "Gordanino pozorište", kako u sebi krišom zovem Teatar na Ruru (Theater an der Ruhr), pozorište u čijem je osnivanju pre 37 godina zajedno sa Robertom Čulijem i Helmutom Šeferom učestvovala i naša Gordana Kosanović (8. 8. 1953. – 8. 8. 1986). Prvi povod za ovu posetu bila je dodela Nagrade "Gordana Kosanović" glumcu Mihaelu Martensu, članu bečkog Burgteatra. Ova međunarodna glumačka nagrada postoji od 1987. i dodeljuje se svake tri godine 19. novembra, na dan kada je Gordana 1981. prvi put zaigrala na "daskama koje život znače" pred nemačkom publikom. Od naših glumaca tu prestižnu nagradu dobili su Predrag Miki Manojlović i Slobodan Beštić, a Društvo Teatra na Ruru ovim priznanjem podržava glumce koji, kako kaže Roberto Čuli, "igraju na onaj drugi način, kojim se usuđuju da prekorače granicu poznatog i prepoznatljivog, jer samo tako gluma postaje umetnost". Drugi povod za moju posetu TnR bila je premijera Ibzenovog *Per Ginta* u kome umesto 50 glumaca igraju samo dva, Roberto Čuli i Marija Nojman, a i režiraju ga zajedno. Pozorište od dvesta mesta u Rafelberg parku je bilo prepuno, jer se predstave u kojima igra ovaj pozorišni mag ne propuštaju.

I konačno, treći povod i možda najvažniji je ovaj intervju sa jednim od najprovokativnijih reditelja našeg vremena, koji je kao niko do sad dao prostor improvizaciji na sceni jer, kako kaže, "niko od nas ne može zasigurno znati šta će se dogoditi u sledeća tri minuta. Koliko god se trudili da nešto odigramo na isti način, uvek postoji mogućnost iznenađenja." Ili, kako je to jednom rekla Gordana: "Glumac umire u fragmentima i rađa se ponovo u fragmentima, i negovanje kontinuiteta vlastite sudbine je nešto najlažnije što sebi može priuštiti. Svi članci i fotografije samo su veštački pokušaji ovekovečivanja nečega što je odavno umrlo jer ja nisam pisac i ne ostavljam literaturu koju treba slaviti. Ja samo u jednom jedinom trenutku javno prinosim žrtvu i to se više nikada neće ponoviti."

"VREME": Teatar na Ruru ove godine slavi 37 godina postojanja. Kako opstaje jedno pozorište u današnjem svetu interneta, Holivuda i globalne produkcije? Koja je tajna vašeg uspeha?

ROBERTO ČULI: Mi smo počeli da putujemo po svetu i da internacionalizujemo teatar u vreme pre globalizacije. Imali smo jednu drugačiju ideju o globalizaciji, a to je globalizacija odozdo. Izgradili smo pozorišnu globalnu mrežu od pozorišnih »

grupa i predstava koje nikada nisu bile na festivalima i bile su svetu potpuno nepoznate. Mi smo ih otkrili, međusobno povezali teatarske ljude koji se možda nikada ne bi upoznali niti ušli u pisanu istoriju teatra. Možda je razlog što Teatar na Ruru još uvek postoji jer imamo potpuno drugačiju ideju internacionalizacije od one koja je do sada vladala u pozorištima. Bili smo u Iranu posle Islamske revolucije, kada nijedno pozorište nije smelo niti moglo putovati u Iran. Bili smo u Turskoj kada se ništa nije znalo o turskom teatru. Da ne pominjem Uzbekistan, Kazahstan, Kirgistan, Turkmenistan, Irak... niko ništa nije znao o tamošnjim pozorištima niti je iko ikad tamo bio. Mi smo tamo prvi bili, pre globalizacije.

Da li se nešto promenilo u modelu Teatra na Ruru od njegovog osnivanja do danas?

Ja imam 82 godine. Nisam više direktor pozorišne firme. Sad sam umetnički direktor. Ja moram omogućiti TnR tu slobodu da može da se kreće i u drugom umetničkom pravcu. Iz Milhajma se takmičiti sa gradovima kao što su Hamburg, Minhen, Berlin, Pariz ili London, nije baš lako. A i dovesti štampu u Milhajm je sve teže. Mi smo bili prvo pozorište koje je putovalo. Drugim pozorištima u Berlinu, Hamburgu ili Kelnu, to nije bilo potrebno. Imali su dovoljno subvencija i bili su pozorišta svoga grada. Danas je situacija drugačija, sva velika pozorišta pokušavaju prodati svoje predstave van sedišta. Ta konkurencija nas, nažalost, primorava da postanemo pozorište grada Milhajma, jer ipak nam najviše novaca dolazi od grada. Na taj način gubimo jedan deo svoje slobode. To je najveća strukturalna promena i razlog što ćemo u budućnosti imati sve više novih reditelja jer mora se povećati produkcija, moje dve-tri režije godišnje svakako nisu dovoljne.

Kako je Gordanin odlazak uticao na Pozorište?

Paradoksalno, najveći uspeh je došao tek posle Gordanine smrti. Iza nje je ostala ogromna praznina, a ja lično sam bio strašno ljut! Bio sam ljut zbog nepravde da jedna tako mlada žena i tako velika umetnica umre! Bio sam ogorčen i zbog zbivanja koja su imala veze sa Gordaninim radom, besan što je nemačka štampa nije dovoljno prihvatila. Besan zbog nasilja koje je preko mene bilo upućeno Gordani, jer je ona imala jedan jedinstven izraz i stil na sceni, ali pošto je bila strankinja taj izraz nije bio dovoljno prihvaćen. U tom besu su nastale predstave iz mržnje koje su, opet paradoksalno, postigle veliki uspeh. Sartrov *Mrtvi bez pogreba* je jedan primer. Ta predstava je bila jedina u istoriji TnR koja je bila pozvana na Teatarske susrete u Berlinu.

Kritičari često pominju Čulijev svet slika. Koji je specifikum vaše režije? Šta je najvažnije? Gde je centar vaše scene?

To je teško pitanje na koje bi morao neko drugi da odgovori. Slobodan Šnajder je, na primer, pošto je video moju predstavu, rekao: "Roberto Čuli režira kako ja pišem." Kad radim na predstavi, želim da oživim autora. Bavim se čitavim životom i delom pisca, bilo da je u pitanju Pirandelo ili Lorka, Lenc, Bihner, Čehov ili Šekspir. Želim da vratim piscu nešto na šta mislim da ima pravo. On mora dobiti šansu kojom će se napraviti most između prošlosti i sadašnjosti. Na taj način prenosim klasične tekstove u današnje vreme. Voleo bih da Šekspir ima mogućnost da se sretne sa Beketom, a na isti način bi se mogao Beket baviti Šekspirom. Hoću da omogućim takav jedan susret jer osećam da će na taj način pravda biti zadovoljena. S druge strane, koristim slike iz svog života, sve što ima veze s mojim sećanjima, s mojim detinjstvom. Noću, dok spavam, moj mozak radi i u snovima često nalazim rešenja za svoje slike. U snu se rađaju. Taj noćni posao sanjara je važan za čitav moj rad, otuda Čulijev svet slika. To su rekonstrukcije mojih snova.

Dragan Klajić, dramaturg i pozorišni istoričar, Gordanin i vaš lični prijatelj, izjavio je jednom da je Teatar na Ruru nemoguće imitirati. Da li je to tako i zašto?

Verovatno je primetio da mi radimo veoma lično, privatno, i da glumci imaju priliku da sami budu autori svoje uloge. Gordana je bila autor svoje uloge i bilo je nemoguće da neko od drugih glumaca preuzme njenu ulogu. Taj princip važi i za sam Teatar na Ruru, za moju režiju takođe, to je video Dragan, da je moj način režije teško imitirati.

Poslednjih godina i sami sve češće glumite. Sa Marijom Nojman ste prvo napravili *Malog Princa*, koga još uvek imate na repertoaru, a sada i Ibzenovog *Per Ginta*. Zašto *Per Gint*?

Uvek sam želeo bit glumac. Nakon mature, imao sam 19 godina, mama je rekla "ne" jer moram studirati nešto ozbiljno! Tako sam odlučio da studiram filozofiju, ali sam odlučio i da se oprostim od pozorišta jednom izuzetnom predstavom. Moja porodica je bila bogata, imao sam novaca. Napisao sam komad koji je bio inspirisan Čehovljevim novelama, Lorkinim *Don Kri-*

stobalom i antologijom *Spoon River* Lija Mastera. Iznajmio sam salu, angažovao tri profesionalna glumca, režirao sam i igrao glavnu ulogu sa glasom evnuha. Prodao sam ulaznice unapred za tri večeri bogatim prijateljima mojih roditelja. Predstave su bile uspešne i donele mi gomilu para. Onda sam rekao "gotovo" i počeo da studiram filozofiju. Nakon diplome, osnovao sam Il Globo, teatar u šatoru, po uzoru na Šekspira, na periferiji Milana. Ali da kažem o *Per Gintu*: desilo se da sam uočio jedan italijanski prevod *Per Ginta* napisan u prozi. Ibzen je *Per Ginta* napisao u egzilu u Italiji i to kao dramsku pesmu sa preko 50 uloga i mesta. Ibzen je bio emigrant, njegova porodica je bila siromašna, otac pijanac. To me je sve jako inspirisalo, a onda je Marija Nojman napisala verziju tog komada za dva glumca. Dva klovna,

koji u jednoj sirotinjskoj sobici bez milosti jedan prema drugom postavljaju eshatološka pitanja o životu, o ljubavi i smrti i istražuju bez ikakve iluzije da će naći odgovore.

Da se setimo Bitefa. Zašto vas nema na Bitefu?

Na Bitefu sam bio prvi put 1978/79. sa *Kiklopom* i posle sa *Alkestidom*. To je bilo pre osnivanja Teatra na Ruru. Posle Gordaninog ulaska u pozorište bili smo svake godine na Bitefu, sve dok nije izbio rat i

SIMBOL POZORIŠTA:
Plakat za poslednju predstavu Gordane Kosanović

tog takvog Bitefa više nije bilo. Kad sam ja upoznao Bitef, bile su to godine Mire Trailović i Jovana Ćirilova. Bitef je bio apsolutno najbolji pozorišni festival na svetu, a Ćirilov njegov ambasador. On je putovao po celom svetu u potrazi za produkcijama koje u Evropi do tada nisu bile poznate i koje je predstavljao beogradskoj publici. On je bio izuzetan čovek. Takvih ljudi nije bilo mnogo u Evropi. Strasno je voleo pozorište. Zatim, tu je bila tadašnja beogradska inteligencija. Ljudi koji su znali da pišu o pozorištu i o glumcima. Ljudi kao što su Dragan Klajić, Dalibor Foretić, Borka Pavićević, Mani Gotovac ili Vladimir Stamenković stvarali su jedan deo te pozorišne atmosfere u Jugoslaviji, koja je stizala do svakog. Možemo slobodno reći da TnR još uvek postoji zahvaljujući Jugoslaviji koje više nema. Šta smo tamo upoznali i doživeli, te susrete i razgovore, kako smo bili primljeni, kako su o nama pisali, sve to nam je dalo snagu da nastavimo da radimo. Bili smo pozvani da gostujemo na Bitefu prošle godine, nismo mogli zbog bolesti, ali možda ćemo ove!

Teatar na Ruru je bilo jedno od najangažovanijih evropskih pozorišta. *Hrvatski Faust* Slobodana Šnajdera bio je predstava o kojoj se mnogo diskutovalo...

Igrali smo i *Zmijsku kožu* Slobodana Šnajdera. Šnajder je jedan od najvažnijih dramskih pisaca našeg vremena. Ponosni smo što smo igrali njegovog *Hrvatskog Fausta* u zagrebačkom Narodnom kazalištu, tamo gde se radnja i dešava. Odigrali smo ga i u Beogradu, ali ne u Ljubljani. Taj komad se bavi masakrima hrvatskih fašista za vreme Drugog svetskog rata. Činjenica da je to bilo moguće govori nam nešto o Jugoslaviji tog doba, o tom društvu i njegovom razumevanju politike. Politika je još uvek dozvoljavala jednu otvorenu kritiku prema sebi, dozvolila je radikalni i kritički pogled na sebe i društvo.

Kako Teatar na Ruru reaguje na trenutnu političku situaciju u svetu, na pojavu izbeglica i istovremeno sve jaču ultradesnicu u društvu?

Kad je počeo rat u Jugoslaviji, mi smo rekli ajde bar da spasimo deset ljudi, Roma, da im pomognemo da izađu iz Jugoslavije, iz Srbije, da ne idu u rat. S njima smo osnovali teatar Pralipe, koji je dugo uspešno radio. Teme kao što su bekstvo i emigracija direktno su povezane sa Teatrom na Ruru. Ja sam lično jedan privilegovani emigrant. Doduše, nisam bežao od rata, jer šezdesetih nije bilo rata, nisam ni patio od gladi, a i klima je u Italiji bila mnogo bolja nego u Nemačkoj. Ali ja sam se kao umetnik u Italiji osećao strancem i zato sam je napustio. Gordana je takođe bila umetnički emigrant. Meni je samo po sebi razumljivo da su takozvane izbeglice dobitak za jednu zemlju, jer susret sa stranim nas vodi dalje. Pogled stranca na nas vodi nas dalje. Ali izgleda da društvo još nije spremno da razmišlja iz ugla građanina sveta umesto da se drži svog nacionalnog identiteta. Za teatar je ta univerzalna ideja jednog svetskog građanina očigledna i jasna. Na njoj se temelji kultura! Čehov ne pripada samo Rusima, Šekspir ne pripada samo Englezima, Lorka, koga su ubili fašisti u Španiji, ne pripada samo Špancima. Dante, koji je morao da pobegne iz Italije, ne pripada Italijanima. Gete ne pripada Nemcima, a ni Ibzen uostalom, koji je sve svoje komade napisao u emigraciji, u Italiji i Nemačkoj, ne pripada Norvežanima. Nažalost, ta misao o univerzalnosti umetnosti još uvek nije stigla u naše društvo. To je očigledno pogotovo sad s Trampom, ali i sa Orbanom. Moramo shvatiti da smo mi uvek produkt onoga što čitamo, ljudi koje srećemo. Kulturni identitet ne postoji. Veliki kulturni događaji jedne zemlje nastali su upravo onda kad je došlo do otpora, iz jednog opozicionog stava. Zemlja koja sebi može priuštiti kulturnu opoziciju, to je jedna blagoslovena zemlja.

Koliko ste danas prinuđeni na kompromise?

Struktura koju smo uspostavili dala nam je mogućnost da naš rad i sve umetničke odluke branimo i politički. Kad je 1989. godine pao Berlinski zid a Sovjetski Savez se raspao i dva sveta se međusobno konfrontirala, bilo je lako politički se pozicionirati. To se radikalno promenilo sa navalom industrijske zabave, sa dolaskom RTL grupe – privatnom televizijom. Ta takozvana kulturna kriza medija, taj rak je promenio strukturu kulture, uticao na školu i obrazovanje. Zato danas imamo posla sa generacijom koja je pronalaskom interneta, bez obzira na sve njegove prednosti, izgubila istorijsku svest. Kultura je postala Vikipedija. Sve je dostupno na sajtu, na sve se može naći odgovor. Sokrat bi se morao opet roditi da proveri svo to naše znanje i da nas podseti da je kultura započela jednom zagonetkom. Društvo bez pitanja i zagonetki je mrtvo društvo. Nažalost, to važi i za pozorište, ali svakako više za mase. Rezultat te apolitičnosti i intelektualne obamrlosti ljudi je i povratak fašizma i izbor Trampa u Americi. Jedino dobro u tom izboru je da će i to proći. Pre neki dan je preko 200.000 žena demonstriralo protiv Trampa. Ta polarizacija daje nadu da će se nešto pokrenuti, kao i onda za vreme rata u Vijetnamu. To je vreme kad teatar ponovo kreće! Mi opet dolazimo! Nadam se da ću to doživeti, da ću biti tu. ¶

MILICA KOSANOVIĆ

Večni ljudski karakteri

"Empatija je važna, ali se svet ne menja emocijama. Svet se menja akcijom, delovanjem socijalnih pokreta"

Tomas Ostermajer je jedan od najcenjenijih evropskih reditelja, naročito zbog osavremenjivanja klasičnih dramskih tekstova. Ovdašnjoj publici poznat je zahvaljujući Bitefu, podsetimo da je 2003. godine dobio Politikinu nagradu za režiju Ibzenove *Nore*. Prošlog leta, na konferenciji za medije u Berlinu, predstavio je nemačkoj javnosti program 50. Bitefa.

Poslednjih 18 godina Tomas Ostermajer je umetnički direktor berlinskog Šaubine am Leniner Placa (*Schaubühne am Lehniner Platz*). Njegova najnovija predstava, *Profesor Bernardi* Artura Šniclera, premijerno odigrana prošlog decembra na sceni tog teatra, problematizuje aktuelno pitanje antisemitizma.

"VREME": U vreme premijere *Profesora Bernardija* desio se teroristički napad na Božićnom sajmu na Brajtšajdplacu. Kako ocenjujete situaciju u Berlinu nakon tog napada?

TOMAS OSTERMAJER: Partije desnog krila su nakon tog napada ohrabrene da nastave sa rasističkom i ksenofobičnom politikom. Glasovi razuma u Nemačkoj čuju se mnogo teže. To je moja najveća briga.

Šniclerov *Profesor Bernardi* je pisan pre sto godina, a mogao je biti napisan i danas. Šta je to u čoveku što čini da stalno ponavlja iste obrasce?

Ono što je meni važno, zato što se može promeniti, jeste društvo u kojem se ovi večni ljudski karakteri pojavljuju i postaju manje ili više važni. Ono što se dešava u komadu, dešava se danas u takmičarski orijentisanom društvu, a danas je društvo sve kompetitivnije. Morate da uspete, da se takmičite sa prijateljima, ljudima na poslu, ali i u privatnom životu. To takmičenje vas dovodi do tačke u kojoj više ne vidite puno nade. Kada kapitalizam dospe u krizu, takmičarski aspekti društva postaju sve jači i jači. To znači, u ovoj situaciji, da društva označavaju manjinske grupe kao žrtve odgovorne za bedu u kojoj se živi. To provocira antisemitizam, rasizam, ksenofobiju... To je deo strukture kapitalističkih i neoliberalnih društava, iako mi verujemo da smo društvo razuma. Ponovo se suočavamo sa situacijom u kojoj se neracionalni argumenti navode kao problem: izbeglice su naš problem, ljudi koji su došli sa Balkana su naš problem, rumunski Romi su naš problem, Jevreji u Americi su naš problem, muslimani su naš problem... Nećemo da govorimo o pravom problemu koji imamo i dobro je skrenuti pažnju ljudi sa istinskog problema. Istinski problem našeg društva jeste rastuća razlika između bogatih i siromašnih i ekonomije koja isključuje polovinu ljudi u zapadnim društvima i 90 odsto ljudi ako govorimo o ostatku sveta. To je ozbiljan problem.

Da li danas postoji empatija?

Empatija je važna, ali se svet ne menja emocijama. Svet se menja akcijom, delovanjem socijalnih pokreta. Jedino kada je puno ljudi na ulicama, stvari se mogu promeniti, vi ste iskusili to u Srbiji, mi smo to iskusili u istočnoj Nemačkoj. Ljudima u lošoj socijalnoj situaciji ne treba empatija. Oni nemaju empatiju za izbeglice zato što je niko nema za njih. Postoje društva u kojima je trećina građana potpuno isključena, i to generacijama, iz tog društva, a to je ozbiljan problem. Partije desnog krila govore o ovom problemu i tvrde da imaju rešenje. Sasvim sigurno ga nemaju, jer kada pročitate njihove programe vidite da su ultraneoliberalni. Oni ni na jedan način neće pomoći ugroženom delu društva. Ono što nam je potrebno je levo orijentisana partija koja bi razumela ovu vrstu problema.

U radu sa glumcima koristite *storytelling* metod u čijoj osnovi je povratak naraciji. Kada se vraćamo naraciji, čemu se zapravo vraćamo?

Vraćamo se onome što smo iskusili u našim životima. Najvažnija ideja koja stoji iza ove metode jeste – ne ponavljati klišee na sceni. Postoji mnogo veći raspon ponašanja u stvarnom životu nego u životu na pozorišnoj sceni. To je ono o čemu govori taj metod – kako na sceni ponovo posetiti stvarni život kao izvor inspiracije. Svrha pozorišta u tom kontekstu je pokretanje narativa koji rasplićemo u sebi, kada izađemo iz pozorišta sami sa sobom.

Da li verujete da pozorište može biti mesto dijaloga?

Naravno. Mnogo ljudi želi da vidi predstavu *Profesor Bernardi*, i jasno im je da ona ne govori kako promeniti partije desnice. Predstava govori o tome gde ćemo završiti kao intelektualci i umetnici ako se ne ujedinimo u koaliciji solidarnosti. Završićemo kao Bernardi, ako situaciju u kojoj se nalazimo ne doživimo kao političku situaciju savremenog trenutka koji živimo ovde i sada. Ne možemo nastaviti da se branimo ironijom, sarkazmom i smišljanjem šala koje govore o kraju istorije. Živimo u jednom istorijskom trenutku i moramo shvatiti da svako kretanje koje činimo jeste političko. Biti izvan politike je najpolitičnije od svega. To je poruka predstave. Drago mi je što je mnogo ljudi u publici to razumelo. ¶

NATAŠA GVOZDENOVIĆ

TV lapot

Paradoksalno, na RTS-u se uprkos vanrednim okolnostima mogao osetiti mali dašak slobode medija, mala promaja, jer su, zamislite, na javnom servisu mogli da govore o dva centra moći u Srbiji

Gotovo da nema političke patrije u Srbiji u kojoj se nije desio svojevrsni lapot. Priča je univerzalna, mladi naslednik smenjuje osnivača stranke, svog političkog oca, nizom vanrednih sednica izvršnog ili glavnog odbora, posle kojeg sledi partijski kongres na kojem naslednik dobija plebiscitarnu podršku "sa lokala". Ovaj surovi darvinizam ponekad dovodi do podele u stranci, kod nas nije neobičan jer je malo koja stranka stekla demokratski kapacitet ili kulturu dijaloga koja bi omogućavala sučeljavanje različitih mišljenja unutar iste političke organizacije.

Kod nas su sve partije i dalje liderskog tipa, tako da je sva moć koncentrisana i otelotvorena u liku predsednika stranke. Ovaj lapot morali su izvršiti gotovo svi akteri na političkoj sceni Srbije. Da vas podsetim, Ivica je tako preuzeo liderstvo od Slobe, Đinđić od Mićunovića, Toma je napustio Šešelja i odveo veliki deo njegove stranke, nastavak dopišite sami...

Međutim, prema nepisanom pravilu, ovakvi prevrati uvek su smatrani unutrašnjim pitanjem stranaka i odvijali su se iza zatvorenih vrata. Javnost je na kraju, manje ili više demokratskih izbora, bila obaveštena ko je novi vođa u nekoj stranci. Protekle nedelje, mogli smo uživo da gledamo političko oceubistvo Tomislava Nikolića u ovdašnjim medijima. Kada je na kraju svog mandata poželeo mesto premijera i svoju stranku nazad, suočio se sa medijskom ofanzivom koju ne pamtim. Nikolić je samo najavio mogućnost da se ponovo kandiduje na predsedničkim izborima za koje Vučić mesecima formalno nije bio zainteresovan.

Preko noći – Nikolić je postao izvor svekolike nestabilnosti na ovim prostorima i neko ko "ruši Vučića". Medijski napad je trajao tri puna dana, počelo je na Pinku u četvrtak, zatim je u petak igrala Prva celih 150 minuta i duže, da bi onesvešćenog protivnika na kraju veselo čerečio Happy u subotu.

Jutro sa Jovanom i Srđanom oteglo se do 14 časova i tu su prodefilovali viđeni članovi SNS-a, koalicioni partner i analitičari. Vučić je ćutao.

Sledećeg dana isti karavan preselio se na TV Prvu i tamo sam čuo kovanicu za to što smo gledali – "Sretenjska dešavanja"! Ista kolona produžila je sutradan ka Televiziji Happy.

Paradoksalno, na RTS-u se uprkos vanrednim okolnostima mogao osetiti mali dašak slobode medija, mala promaja, jer su, zamislite, na javnom servisu mogli da govore o dva centra moći u Srbiji. Kada se moć deli – nema monopola nad medijima i novinarima, gle čuda, mogu da prezentuju različita gledišta. Ovo je prvi put da RTS nije vođa medijskih ljudožderа u lovu na nekog oponenta. To sada radi privatni sektor.

Aferu oko kandidature možemo ograničiti sa dve emisije "Upitnika" na RTS-u, gde se prvo pojavio premijer, a nedelju dana kasnije Nikolić. Svojevrsni "spojler" bio je ministar Stefanović, koji je posle sednice Izvršnog odbora SNS-a novinarima samo dobacio "Vučić-jednoglasno", dakle to će biti njihov kandidat. Pred "Upitnik" sa Tomom ne mora ništa niko ne dobacuje. Sve je već i onako poznato.

Ipak, nemojmo se zavaravati, unisona paljba sa privatnih medija potpuno je zaglušila svaki glas razuma. Nikolić je postao deo "tajkunsko-mafijaške sprege" i preko noći se "svrstao uz Jankovića i Jeremića", izazvao je nesigurnost i nestabilnost, oglasio se preko "Sputnjika", pa je bio ruski čovek, a posle i na N1, pa je evidentno istovremeno i američki plaćenik.

Posebno je mučno bilo gledati niz "eksperata" koji su njegovu želju da se kandiduje objašnjavali – "psihološkim sindromom gospođe ministarke", Šešelj je govorio o njemu kao o "nuli", a pravljena je analiza "faktora Dragica" ili njegovog sina – koji se našao "razapet između ljubavi prema ocu i partijske discipline". Govorilo se o sujeti političara, koju je moguće videti gle čuda, endemski samo kod Nikolića i nigde više na našoj političkoj sceni. Toma je postao "politički trgovac" ili "ucenjivač" u najtežem istorijskom trenutku.

Ovaj degutantni hor je trajao sve do sednice Glavnog odbora SNS-a, kada se prvi put oglasio premijer i džentlmenski odbio da pljuje Nikolića. To je bio znak da je topli zec završen, a sledeća faza je nastupila već sutradan kada se pojavio pravo niotkuda, gotov predizborni spot – famozni vazduplohov sa Vučićem u glavnoj ulozi.

TV lapot imao je još jednu medijsku anomaliju, svojevrsnu metavest. Usred medijskog linča osećala se praznina, jer niko nije mogao da dobije izjavu premijera Vučića, a onda je kao bomba odjeknula Tanjugova ekskluziva – uspostavili su vezu sa Vučićem (javio se na telefonski poziv) i još važnije od toga – čovek je ćutao!!! Dobili smo vest koja to nije, sa mogućnošću da se učita vaša interpretacija po želji. Jedan analitičar je sada već na meta-metanivou mudro zaključio – "pa šta da kaže čovek"!? Možda je ta tišina u suštini oznaka velike moći, tišina koja je glasnija od tabloidne halabuke. Nikolić neće biti predsednik, izgubio je u ovoj igri nerava, jer mu je jasno stavljeno do znanja šta ga čeka.

Ovaj dramatični početak kampanje bio je poruka i za protivkandidate – jer ako ovako mlate svog ćaleta, kako li će nas da biju tokom kampanje?

Zato dragi gledaoci, udobno se zavalite, vaša noćna mora upravo počinje... ¶

Bezbednosna konferencija u Minhenu: Evropsko viđenje rizika u svetu

STREPNJA VEĆA OD NADE

Evropske ekspertize o kremljaskim proročanstvima, raketama u Kalinjingradu, zamrznutom ratu u Ukrajini, porastu strasti na Arktiku, haosu na Bliskom istoku i neizvesnosti na Pacifiku i o ulozi lažnih vesti u postzapadnom dobu

Evropska unija je pod pritiskom. Mora da se nosi sa bregzitom, populističkim talasom, izbegličkom krizom, potencijalnom krizom evra, džihadističkim napadima i revizionističkom Rusijom, a i s time što novi predsednik SAD Donald Tramp govori kako ne brine mnogo za njenu budućnost.

Takva dijagnoza je izneta u Minhenskom izveštaju o bezbednosti 2017. pod naslovom *Post-truth, post-west world order*, pripremljenom za međunarodni skup koji je u bavarskoj prestonici, od 17. do 19. februara, po tradiciji okupio mnoštvo diplomata, stručnjaka sa raznih univerziteta, konsultanata za strategiju, političara, generala, bezbednjaka, obaveštajaca, lobista i pripadnika think-tank agitpropa liberalnog poretka.

Ambasador Volfgang Išhinger, predsednik Minhenske konferencije o bezbednosti, u uvodnom tekstu izveštaja piše: "Možda smo na ivici postzapadnog doba." Sličnu ocenu je izneo i bivši predsednik Nemačke Joakim Gauk na kraju svog mandata 18. januara 2017: "Činjenica je da su liberalna demokratija i politički normativni projekt zapada izloženi vatri."

U tom dajdžestu dijagnoza raznih instituta i konsultantskih kuća od Mekinsija do Čatam hausa, Instituta za strateške studije ili Međunarodne krizne grupe, konstatuje se da su "u riziku" multilateralne institucije u srcu međunarodnog poretka, pa i NATO koji je opisan kao noseći stub zapadnog liberalnog pretka. Kaže se i da je ta kriza u izvesnom stepenu rezultat povećanog uticaja "nedemokratskih velikih sila koje su generalno imale korist od liberalnog međunarodnog poretka, ali nisu prigrlile njegove elemente". Kaže se i da su za to delimično krive i zapadne zemlje, zato što u tom poretku nisu ostavljale dovoljno prostora za nove sile koje se pojavljuju na sceni; a i zato što su jako pritiskale da se neke norme promene, što je dovelo do otpora čak i protiv "najprogresivnijih dostignuća kao što je odgovornost za zaštitu" (R2P, *the responsibility to protect*, na šta su se često pozivali humanitarni intervencionisti, prim. aut.)

UZROCI KRIZE

Uzrok te krize je više tražen u ruskoj propagandi, nego u sopstvenim slabostima, što je karakteristično ponašanje svake ugrožene vladajuće elite. Upozorava se na poplavu "lažnih vesti" (*fake news*, dežurni izraz koji objašnjava sve) i na krizu establiranih medija, u koje veruje samo 14 odsto američkih republikanaca, dok se širom Evrope pripadnici nove "populističke internacionale" oslanjaju na takozvane alternativne medije "koji šire poruke blagonaklone prema Kremlju". U Nemačkoj je istraživanje javnog mnjenja u avgustu 2016. pokazalo da 30 odsto pristalica populističke Alternative za Nemačku i 31 odsto levičarskih glasača više veruje Vladimiru Putinu nego Angeli Merkel.

Putinu se pripisuje i ono što Rusi, koji inače vole da se hvale svojim asimetričnim odgovorima, nisu mogli ni da zamisle: ne samo da je "izabrao američkog predsednika", već će namestiti izbore u

TIHO NAORUŽAVANJE: Ruski protivvazdušni sistem Gurza i američki i ruski predsednici, Tramp i Putin
Fotografije: AP

Francuskoj, a oslabiće čak Angelu Merkel, čije se jako vođstvo, prema piscima izveštaja, pokazalo neophodnim za Evropu, a koja će, zbog te propagande, iz narednih izbora izaći oslabljena, pa će se tako oslabljena sresti sa izazovima kao što su francuski izbori, grčke finansije, pregovori o "bregzitu", pregovori o odnosima sa Turskom i Rusijom.

"Sudeći prema onome što se u Minhenu govori, hladni rat kao da nije ni prestajao u glavama", odgovorio je na tu retoriku ruski ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov, koji tvrdi da je propao pokušaj prilagođavanja institucija hladnog rata novim realnostima. Lavrov je odbacio optužbe da Rusija ruši neoliberalni poredak, rekavši da je on "bio isprogramiran". Prema njegovoj oceni, svet nije postao ni zapadnocentričan, ni bezbedniji ni stabilan, o čemu govori stanje na Bliskom istoku i u Severnoj Africi, a i u Evropi, gde je proširenje NATO-a na istok dovelo do najveće napetosti u poslednjih trideset godina.

I on je ocenio da je etapa zvana posthladnoratovski poredak došla do kraja, te da se nada da će izbor biti načinjen u korist demokratskog postzapadnog poretka, u kome će svaka država da se oslanja na svoj suverenitet i, u okviru međunarodnog prava, da stremi uspostavljanju balansa između svojih nacionalnih interesa i interesa svojih partnera, uz uvažavanje kulturnih i istorijskih osobenosti svakoga od njih.

Nisu se u Minhenu toliko ljutili na Lavrova kao 2007. na Putina. Nestrpljiva pažnja je bila usmeren prema američkim predstavnicima, koji su umirivali evropske saveznike, ali izgleda ne sasvim uspešno.

Za novoizabranog američkog predsednika Donalda Trampa je u pomenutom minhenskom dajdžestu konstatovano da nije izolacionista, već unilateralista, da je deo talasa populizma, najvećeg posle Drugog svetskog rata, da je nepredvidljivost njegova najpredvidljivija karakteristika, da favorizuje autoritarne lidere, a da kritikuje američka savezništva, govoreći kako Amerika plaća za saveznike, a ne dobija dovoljno zauzvrat. (Nervoza je, zapravo, porasla zbog para: prosečno izdvajanje za odbranu članica EU iznosi 1,46 odsto BDP-a, a Amerikanci traže da troše dva odsto.)

Podseća se da su komentari Donalda Trampa da je NATO zastareo izazvali veliku nesigurnost među američkim saveznicima, posebno u Centralnoj i Istočnoj Evropi, odakle je grupa političara izražavala sumnju da će Tramp "falsifikovati detant" s Moskvom na njihov račun, i javno ga upozoravali: "Vladimir Putin nije američki prijatelj, niti pouzdani međunarodni partner..."

Poručivali su i da bi bila greška okončati sadašnje sankcije Rusiji i prihvatiti podelu i pokoravanje Ukrajine.

KREMLJ PODIŽE LESTVICU

Toj grupi su bile namenjene reči potpredsednika SAD Majka Pensa – da SAD smatraju Rusiju odgovornom za stanje u »

GDE ĆE PRVO DA PUKNE: Rusija, Bliski istok, Koreja
Fotografije: AP

Ukrajini; pa i izjava američkog državnog sekretara Reksa Tilersona, posle razgovora s ruskim kolegom Lavrovom u okviru samita G20 u Berlinu 16. februara – da je predsednik SAD Tramp spreman da rešava probleme u odnosima s Moskvom, ali da Rusija mora da poštuje dogovor o okončanju sukoba na istoku Ukrajine.

Više evropskih političara je izjavljivalo da ukidanje zapadnih sankcija Rusiji zavisi od ispunjenja Minskog dogovora o miru u Ukrajini. Na to je Lavrov u Minhenu saopštio da ni Rusija kao garant tog sporazuma, sa svoje strane, neće ukidati sankcije zapadnim državama dok ne bude ispunjen Minski dogovor, za šta Rusija smatra da je više odgovorna Ukrajina i oni koji na nju utiču.

Predsednik Rusije Vladimir Putin je, u međuvremenu, malo podigao lestvicu, potpisavši u subotu, 18. februara 2017, ukaz o privremenom priznanju putnih isprava, dokumenata o rođenju, obrazovanju, bračnom stanju, saobraćajnih dozvola, tablica i drugih dokumenata građanima Ukrajine koji žive u određenim rejonima Donjecke i Luganske oblasti u Ukrajini. Takva dokumenta, koja izdaju vlasti u Donbasu, Ukrajina ne priznaje, pa ljudi iz Donbasa zvanično nisu mogli da ulaze u Rusiju, kao što mogu ostali građani Ukrajine, ali su njihovo kretanje ruske pogranične vlasti do sada tolerisale. Sličnu praksu Rusija primenjuje na stanovnike nepriznate Južne Osetije, koja posle ruske intervencije 2008. egzistira u zamrznutom konfliktu s Gruzijom, koji traje od devedesetih godina.

Putin je u prvi plan ipak više isturio ono što Rusi smatraju najvećim problem – proširenje NATO-a ka ruskim granicama. U govoru na sastanku kolegijuma ruske službe bezbednosti FSB, 16. februara, podsetio je da je u julu prošle godine NATO u Varšavi, prvi put posle 1989, proglasio Rusiju za jednu od osnovnih opasnosti po Alijansu, a njeno zadržavanje je zvanično proglašeno za novu misiju NATO, te da se u tom cilju provodi dalje proširenje NATO-a i ubrzava razmeštanje strateškog i običnog naoružanja u okviru granica novih članica, čime NATO uvlači Rusiju u rat.

Američki sekretar za odbranu Džejms Matis je na sastanku ministara odbrane zemalja NATO tih dana rekao da SAD ostaju posvećene obnavljanju saradnje sa Rusijom, ali da nameravaju da sa Moskvom razgovaraju "sa pozicije sile". Odgovorio mu je ruski ministar odbrane Sergej Šojgu kontraporukom da se s Rusijom s pozicija sile ne može razgovarati.

Uz mapu na kojoj koncentrični krugovi sa centrom na raketi u Kalinjingradu pokrivaju veći deo Evrope, u minhenskom izveštaju se konstatuje da su Rusi tamo postavili nekoliko raketa zemlja-zemlja, dometa oko 200 km, a da je u nekim prilikama Rusija tokom vežbi postavljala i moćnije raketne sisteme "Iskander", i da ispituje rakete dometa 1500 kilometara. U dosijeu američke konzervativne revije "Atlantik" pod naslovom "Zaboravljeni Kalinjingrad" savetuje se da general Džejms Matis tamo oko Kaljinjingrada formira koaliciju zainteresovanih zemlja, primakne i teško i atomsko oružje, a da onda Tilerson s Rusima razgovara o – *win-win* zoni mira i međunarodne saradnje u Kalinjingradu.

STRASTI RASTU NA DALEKOM SEVERU

Pod podnaslovom "Arktik: strasti rastu?" u minhenski pregled bezbednosnih rizika uvrštena je i tvrdnja da Rusija preduzima agresivne korake u Arktiku, čiji ekonomski značaj, u eri alarmantnog globalnog otopljavanja, raste, zbog potencijalne eksploatacije ugljovodoničnih resursa i pomorskih puteva.

Kaže se da se oko 95 procenata procenjenih resursa u Arktiku nalazi u oblastima pod neprikosnovenom jurisdikcijom, tako da su neopravdana predviđanja da će doći do neprijateljske trke za naftu i gas na Dalekom severu, ali da potencijal za konflikt ipak postoji zbog toga što region postaje pogodniji za plovidbu.

Taj pomorski put, koji vodi duž obale Rusije, mogao bi da postane glavni pomorski prolaz i skrati vreme tranzita između Evrope i Azije i do petnaest dana u odnosu na sadašnje pomorske puteve. Putin je kao premijer 2011. rekao da očekuje da severna ruta dobije ekonomski značaj koji ima Suecki kanal.

Moskva pokušava da potvrdi pravnu vlast na tom morskom putu, koji druge zemlje, uključujući i SAD, smatraju međunarodnim vodama. EU je poručivala da želi da igra ključnu ulogu u arktičkim pitanjima, radi osiguranja zone mira prosperiteta i međunarodne saradnje, a i kineski zamenik ministra spoljnih poslova je izjavio da je Kina glavni akcionar na Arktiku.

Sudeći prema minhenskom pregledu, oko Arktika je načičkano više teškog vojnog hardvera nego što laička javnost misli: razaračima (SAD 34, Rusija 5), podmornicama koje nose balističke rakete (Rusi 6, SAD 5), podmornicama višestruke namene (SAD 23, Rusija 10), nosačima aviona, fregatama...

OPASNE IGRE NA DALEKOM ISTOKU

Zapadni stratezi upozoravaju da bi rizik velike bezbednosne krize veći nego ranije mogao da se pojavi u Istočnoj Aziji, na mnogim vrućim tačkama kao što su Južno kinesko more, Tajvan, a naročito Severna Koreja. Izražava se bojazan da Pjongjang svojim razvojem nuklearnog

i balističkog programa može da izazove haos u Pacifiku, dok se američki saveznici Južna Koreja i Japan pitaju šta znače kontradiktorne poruke iz Vašingtona. Da li SAD planiraju neki vojni odgovor? Da li će svojim sankcijama prema Pjonjangu zakačiti i kineske banke? Da li, iza ćoška, vreba veća kinesko-američka kriza?

Tokom saslušanja u Senatu u januaru 2017, državni sekretar SAD Reks Tilerson je najavio da će SAD poslati Kini jasan signal: prvo da zaustavi izgradnju veštačkih ostrva u Južnom kineskom moru, drugo, da joj pristup tim ostrvima neće biti dozvoljen (u Južnom kineskom moru se, potom, pojavio američki nosač aviona). Kina, koja dugo smatra delove tog mora svojom suverenom teritorijom, nastavila je gradnju, uprkos odluci Arbitražnog suda u korist Filipina.

Eksperti njujorško-londonske konsultantske kuće za procenu rizika *Eurasia Group* procenjuju da će kineski predsednik Si Điping biti ekstremno osetljiv na spoljne izazove kad su u pitanu kineski interesi, pa i da je više nego ikad ranije spreman da na njih odgovori i silom.

Neke zemlje u pacifičkom regionu se prilagođavaju rastućoj moći Kine i traže bliže veze s Pekingom, kao Australija, koja je u novembru 2016. nagovestila da će podržati trgovinske pregovore koje vodi Kina kao odgovor na američko poništavanje Trans-pacifičkog partnerstva (TPP), ili kao filipinski predsednik Duerte, koji preispituje vojni savez sa SAD.

EKSPLOZIVNI HAOS BLISKOG ISTOKA

Uz nejasna obećanja da će i Evropljani s Rusima sarađivati u zajedničkoj borbi protiv Islamske države, nije jasno predočeno kako će se ponašati u krizi koja im eksplodira u lice. Džihadistički "kalifat" na Bliskom istoku je fizički smanjen, ali potencijalna opasnost od terorističkih napada na Zapadu je značajno povećana, kako pokazuju napadi od Nice do Berlina. Sadašnji i budući militanti više nisu pozivani da se pridruže borbi za teritoriju Islamske države (neki za "kalifat, neki u Frontu Al Nusra). U Nemačkoj, na primer, broj džihadista koji su otišli u rat u Siriji i Iraku je vidljivo opao, a neki su se vratili sa Bliskog istoka, zbog čega je sada tamo više potencijalnih napadača. Nedavno je lider Islamske države Abu Bakr al Bagdadi poručio svojim pristalicama da deluju na Zapadu, u Iraku, Siriji, Nigeriji, Libiji, Avganistanu, Pakistanu, Bangladešu, Indoneziji, na Kavkazu, Filipinima, Jemenu, na Sinaju u Egiptu, Alžiru, Tunisu, Somaliji...

U minhenskim opisima potpunog haosa Bliskog istoka ima više strepnje nego nade. Konstatuje se da sektaški sukobi, građanski ratovi i propadanje država nastavljaju da menjaju ključne zemlje na Bliskom istoku, da, dok SAD i EU pokušavaju da redefinišu svoje uloge, druge zemlje preuzimaju inicijativu.

Nova realnost je Evropljanima najvidljivija u Siriji. Podržan od strane Rusije i Irana, predsednik Asad je nedavno ostvario najvažniju pobedu u Alepu. Snage umerene opozicije ozbiljno su oslabljene nakon što je Turska ukinula direktnu pomoć pobunjeničkim grupama u Alepu, u okviru otopljavanja odnosa sa Kremljom. Zapadne zemlje nastavile su da se opiru pozivima sirijskih opozicionara za veću vojnu podršku. Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati su skrenuli fokus i resurse sa sirijskih pobunjeničkih grupa dalje ka Jemenu, gde besni još jedan dugotrajni i smrtonosni građanski rat, u čijoj pozadini deluje rivalitet Saudijske Arabije i Irana, zemalja koje su angažovane u višestrukim konfliktima u borbi za regionalni uticaj.

ENIGMA NA BOSFORU

Rusija nastavlja da bude ozbiljno umešana u rat u Siriji, pokušavajući da povrati svoju ulogu u svetu i da razbije, kako je rekao ruski ministar odbrane Sergej Šojgu, "lanac obojenih revolucija" koje se šire Bliskim istokom i Severnom Afrikom.

Turska je intervenisala u Siriji i traži čvršću saradnju sa Rusijom, ali i sama je potresena neuspelim pokušajem puča tokom koga je ubijeno 265 ljudi i posledicama njegovog slamanja u koje spada i otpuštanje oko 100.000 ljudi iz policije, vojske, sudstva i prosvete, a i hapšenje oko 30.000 ljudi. Turski predsednik Erdogan, uz to, vodi bitke protiv Kurdistanske radničke partije u kojima je bilo 2400 mrtvih.

Tursko-ruski odnosi su bili na niskom nivou, zbog obaranja ruskog aviona u Siriji, i zbog različitog gledanja na sudbinu Asadovog režima, ali su se ti odnosi u poslednje vreme popravili, pa je čak došlo do pregovora o miru i zajedničkim vojnim akcijama u Siriji. Konstatuje se da je Turska pogoršala odnose sa Zapadom, a i da pokazuje razočaranje zbog paralizovanog procesa pregovaranja o priključenju EU. Kaže se da ipak Turska i Zapad međusobno zavise zbog značajne trgovinske razmene, partnerstva u okviru NATO-a, kao i zbog izbegličke krize.

Godine 1996. u svetu je bilo 37 miliona izbeglica, dvadeset godina kasnije 65 miliona, a njihov broj se povećao posle slabljenja državnih struktura na Severu Afrike u periodu Arapskog proleća i građanskog rata u Siriji. Zemlje u razvoju su primile najveći deo izbeglica, dok je broj izbeglica koje dolaze u Evropu opao: 2015. oko 1,8 miliona tražilaca azila, a u prve tri četvrtine 2016. samo 540.000. U minhenskoj ekspertizi se kaže da je glavni razlog za to sporazum između Turske i EU u martu 2016. posle koga je smanjen broj dolazaka izbeglica u Grčku sa 853.000 u 2015. na 174.000 u 2016.

Sporovi u EU oko izbeglica su donekle ublaženi, ali mehanizmi za prijem tih prognanika nisu utvrđeni, pa će unilateralne i *ad hoc* akcije najverovatnije ostati norma – što pogađa najranjiviju populaciju na svetu. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Ofanziva šarma

Američka diplomatska ofanziva nije razvejala strahove Evropljana da im Amerika radi o glavi. Šteta koju je do sada naneo predsednik SAD Donald Tramp je prevelika

Koliko god paradoksalno zvučalo, Evropa je tokom prvog meseca vladavine Donalda Trampa dobila više počasti od zvaničnog Vašingtona nego tokom dva četvorogodišnja mandata njegovog prethodnika Baraka Obame. Zauzet unutrašnjim političkim pitanjima, situacijom na Bliskom istoku i "naginjanjem ka Aziji", Obama jedva da je primećivao Stari kontinent – posete visokih američkih zvaničnika bile su retke i uglavnom rutinske prirode. Tramp je, međutim, ovog meseca u Evropu istovremeno poslao svog potpredsednika Majka Pensa i ministra odbrane Džejmsa Matisa. Obojica su učestvovali na Minhenskom bezbednosnom forumu na kome je, između ostalih, bila i nemačka kancelarka Angela Merkel, Matis se sastao sa kolegama iz zemalja članica NATO-a i sa šeficom evropske diplomatije Federikom Mogerini, a Pens je odsvirao završni tuš dvodnevnom posetom Briselu, gde je primljen na najvišem nivou.

Možda ne jedini, ali svakako glavni razlog ove "ofanzive šarma", kako su je neki mediji nazvali, jeste kontrola štete koju je Tramp napravio tokom kampanje i neposredno nakon preuzimanja mandata, kada je o Evropi i evropskim institucijama govorio sve najgore. Kao prvu zvaničnu gošću primio je britansku premijerku Terezu Mej, koju je pohvalio zbog napuštanja EU i izrazio nadu da će i druge zemlje pratiti njen primer; izjavio u više navrata da je NATO zastareo; nazvao je Brisel "septičkom jamom"; prepucavao se sa Merkel oko izbeglica i najavio carinski rat sa Nemačkom; plašio je Poljsku i baltičke zemlje sugestijom da ih SAD neće braniti od Rusije... Sve u svemu, dobro ih je protresao, do te mere da je predsednik Evropskog saveta Donald Tusk u pozivnom pismu šefovima država i vlada za nedavno održani evropski samit Trampa stavio na listu fundamentalnih pretnji za EU, rame uz rame sa ruskim predsednikom Vladimirom Putinom i džihadistima iz Islamske države.

PARE NA SUNCE

Matis je još pre odlaska na sastanak ministara odbrane NATO-a u Brisel, prilikom konformacije u američkom

DUBOKO NEPOVERENJE: Američki potpredsednik Majk Pens i predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker
Fotografije: AP

Kongresu, izrazio privrženost opstanku NATO-a i evroatlantskom sistemu bezbednosti. Na sastanku je, međutim, oštro kritikovao saveznike zbog toga što nedovoljno izdvajaju za vojsku i šlepuju se na račun SAD. "Ne možete očekivati da američki poreski obveznik podmiruje neproporcionalno veliki deo troškova za vašu odbranu", poručio je Matis kolegama iz NATO i zapretio da će SAD smanjiti sopstveno učešće u Alijansi ako Evropljani već do kraja ove godine ne odreše kesu.

Ovaj ultimatum je izazvao konsternaciju kod mnogih, ali više zbog brutalnog tona nego zbog suštine. Amerika, naime, troši na održavanje NATO dva puta više nego sve ostale članice zajedno, iako su te članice, uzete zajedno, bogatije od SAD. Još pre desetak godina je dogovoreno, a zatim ritualno ponavljano, da bi svaka članica za troškove odbrane trebalo da izdvoji najmanje dva odsto godišnjeg budžeta, ali velika većina to nije shvatila ozbiljno (samo Velika Britanija, Grčka, Poljska i Estonija poštuju dogovor). Članice su i tehnološki zavisne od Amerike, jer mnoge nemaju transportna sredstva i komunikacionu opremu, pa moraju da ih "zajme" od Amerikanaca da bi mogle da učestvuju u zajedničkim misijama. Slične poruke stizale su u Brisel i u vreme Obame i Džordža Buša mlađeg, mada su bile diplomatskije sročene, tako da su i najoštriji kritičari Trampa morali da priznaju da problem postoji i da je Matis u suštini u pravu.

Međutim, čim je američki ministar odbrane okrenuo leđa, počelo je izvrdavanje. Predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker rekao je da smatra da je američki zahtev neprihvatljiv, jer ne uzima u obzir znatne sume koje evropske članice izdvajaju za humanitarnu pomoć, zbrinjavanje izbeglica i ostale aktivnosti koje nisu vojne prirode, ali u velikoj meri doprinose globalnoj bezbednosti. Drugi su ukazali da nije sve u novcu. "Francuzi su neprevaziđeni kad je reč o razmeštanju trupa, Španci predvode snage za brzo reagovanje na Baltiku, Italijani su u Avganistanu... To se ne vidi u budžetskim stavkama", rekao je jedan visoki evropski diplomata pri NATO-u za agenciju Rojters. Ostaje da se vidi da li će Evropljani uspeti da odvoje potrebnu sumu do kraja godine i da li će Amerikanci, ukoliko to ne učine, ispuniti pretnju. U svakom slučaju, o raspuštanju NATO-a rano je govoriti – ono što Amerika s pravom traži su čisti računi.

ISPOD ŽITA

Na Minhenskoj konferenciji Pens i Matis su održali govore u kojima su istakli važnost evroatlantskih veza i odbacili mogućnost da Tramp jednostrano skine sankcije Rusiji i napravi dogovor sa Putinom na uštrb Ukrajine ili baltičkih zemalja. Ti govori su, međutim, uglavnom ocenjeni kao puni šupljih fraza, a mnogima se nije svidelo što nakon njih nije bilo rasprave, što odudara od ustaljene prakse na ovoj konferenciji. Mnogo više pažnje posvećeno je govoru Angele Merkel, koja je oštro kritikovala Trampovu zabranu ulaska u Ameriku za muslimane, kao i njegov neprijateljski odnos prema medijima koji ga kritikuju. Senator Džon Mekejn, koji je takođe bio u Minhenu, bio je još oštriji, i mada nije ni u jednom trenutku izgovorio Trampovo ime, osvrnuo se na pokušaje Bele kuće da suzbije slobodu govora. "Tako počinju diktatori", rekao je Mekejn, i svi su znali na koga je mislio. Zanimljivo je govorio i veliki guru nemačke politike Volfgang Išinger, ali o tome malo kasnije.

Pensova poseta Briselu i razgovori sa Tuskom i Junkerom protekli su u istom, formalnom ubeđivanju da Vašington nema nameru da kvari odnose sa EU. "Sjedinjene Američke Države celim srcem i nepokolebljivo, ponavljam, nepokolebljivo podržavaju ideju ujedinjene Evrope", rekao je. Izgleda da ih nije sasvim ubedio, sudeći prema izjavi Tuska nakon sastanka sa američkim potpredsednikom. "Razmenili smo ohrabrujuće reči, ali sad bi i Evropljani i Amerikanci trebalo da ih potkrepe delima", rekao je Tusk.

Evropske strahove svakako nije umirilo ni sveže otkriće agencije Rojters da se Stiv Banon, Trampov glavni strateg i jedan od glavnih savetnika za bezbednost, pre Pensove i Matisove turneje tajno sastao sa nemačkim ambasadorom u Vašingtonu i izneo mu sasvim drugačije viđenje odnosa Amerike i Evrope. EU je, prema njemu, "falična tvorevina" sa kojom SAD uopšte ne treba da imaju odnose, već samo sa pojedinačnim članicama, bilateralno. "Uopšte ne verujem u taj panevropski projekat, nego u Evropu jakih nacionalnih pokreta", prenosi Rojters Bannonove reči.

Ono što Evropljane brine je mogućnost da SAD politički i finansijski podrže "jake nacionalne pokrete" poput francuskog Nacionalnog fronta Marine le Pen, koja je ozbiljan kandidat na predstojećim predsedničkim izborima i zastupa ekstremno antievropske stavove. Le Pen je, usput budi rečeno, viđena kako ulazi u Trampovu kulu u Njujorku nekoliko dana pre inauguracije, a niko ne zna kojim je poslom dolazila i s kim se videla.

KO VODI AMERIČKU POLITIKU

A pre svega, postavlja se pitanje ko vodi američku politiku prema EU, potpredsednik Pens i ministar Matis, ili njegov duhovni vođa Banon, koga je američki "Tajm" nedavno stavio na naslovnu stranu i nazvao ga "Veliki Manipulator". Sve dok Banon, ekstremni nacionalista i zagovornik ideje o predstojećem velikom ratu između hrišćana i muslimana bude stajao uz Trampovo rame, ta sumnja će ostati.

Sad se vraćamo na Išingerov minhenski govor, pomenut ranije u ovom tekstu. Govor je naslovljen pitanjem "Kako EU treba da se odnosi prema Trampu" i predviđa mogućnost da će Vašington u doglednoj budućnosti voditi u najboljem slučaju indiferentnu, a u najgorem otvoreno neprijateljsku politiku prema EU. Aktivna podrška Nacionalnom frontu i sličnim desnim populistima bi, prema Išingeru, izazvala "masivnu transatlantsku krizu", neviđenu u poslednjih sedam decenija.

Sa druge strane, bugarski analitičar Ivan Krastev, jedan od najboljih političkih umova u Evropi, u Trampu vidi šansu da se EU osvesti i zbije redove oko svojih osnovnih vrednosti. "Istorija nas uči da je u doba velike krize preživljavanje glavni izvor legitimiteta", napisao je Krastev u autorskom tekstu za "Njujork tajms". "Možda će u 2017. sposobnost EU da preživi, a ne sposobnost da se reformiše, ubediti Evropljane da ona zaslužuje da ostane." ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Antiislamski fanatik

Najopskurniji pokreti svetske politike otvorili su Gertu Vildersu širom vrata, od ekstremnih izraelskih desnih partija do američkog evangelističkog andergraunda. Njih uglavnom povezuje ideološko-verskih fanatizam i nimalo im, čini se, ne smeta Vildersov izraženi sekularizam. Jer, njegova partija ima jednu stranicu programskog teksta koja se svodi na jednu reč – antiislamizam

Za "Vreme" iz Amsterdama

Unatoč tome što je ubrzano jačanje desno-populističkih političara trauma s kojom se suočava većina zapadnoeuropskih zemalja, moglo bi se gotovo sa sigurnošću reći da je šok koji je Holandiji prouzročio potres što se zove Gert Vilders, šef Partije za slobodu i alfa i omega desnog populizma, daleko najveći u odnosu na usporedive pojave u ostatku starih kontinentalnih demokracija. Sve što on govori i radi, naime, u apsolutnoj je suprotnosti sa svim duboko i, činilo se, nepromjenjivim običajima, navikama i socijalno-političkim praksama zemlje – u kulturi koja do rigidnosti insistira na kompromisu, konsenzusu i izbjegavanju konflikta pod svaku cijenu i u svim poljima života, tvrdoglavošću koja često dovodi upravo do kontraefekta. No u isto vrijeme radi se o vrijednostima i počelima kojima su Holanđani krajnje odani pošto su ih materijalno, empirijski mogli provjeriti kao pouzdana sredstva kojima je zemlja ostvarila četiristogodišnju liniju gotovo neprekinutog rasta, blagostanja, mira (kroz trajnu neutralnost u ratovima) i svih vrsta sloboda po kojima je svjetski poznata kao "najliberalnija".

Desni političar neobične pojave i još neobičnije frizure, naprotiv, nastavlja maršírati otvorenom i izazivajućom konfliktnošću, radikalnošću ideja, ispred svega nezapamćeno vulgarnim rječnikom. Potonje je naciljano iznad svega ka islamu kao temi-svih-tema, ali i šire ka "neautohtonima" – pogotovo prema "marokanskom đubretu", kako je doslovno rekao Vilders neki dan, što je u kontekstu holandske kulture, do karikature sklonoj eufemizmima i zaobilaženju uvreda, donedavno bilo nezamislivo. Sve to zajedno, s odbijanjem kompromisa i nesavitljivošću, nešto je što i kod političkog establišmenta i kod goleme srednje klase kao držača stabilnosti i pokretača napretka zemlje izaziva golemu konfuziju. S njom dosad ne samo da se ona nije znala izboriti, nego štoviše nije u stanju vlastitu zapanjenost ni priznati. Prostije rečeno, holandska "simbolička klasa" ne zna Vildersa uhvatiti ni za glavu ni za rep.

PRETHODNICA

Gert Vilders nije prvi političar koji je u srednju struju uveo diskurs i rječnik što su do devedesetih bili rezervirani isključivo za političko podzemlje, gdje su strukturama jake i bogate države držani dugo u karanteni, tamo gdje margina pripada. Na prvom, to će reći verbalnom nivou, Vildersov prethodnik Pim Fortuin prvi je skinuo kasnih devedesetih pečat s nedozvoljenih tema i, naročito, rječnika koje je, tipično za sjevernoeuropske zemlje, kroz više desetljeća cenzurirala duboko usađena politička korektnost lijevo-centrističke kaste Partije rada, lijevih liberala, Zelenih i demokršćana.

No, za razliku od Vildersa, Fortuin, homoseksualni profesor sociologije i publicista, bio je rođeni egzibicionist i provokator, čija je meta zapravo bila ideološki i kulturno samozadovoljna lijeva i bijela inteligencija, dok su mu ksenofobija i islam kao točke skupljanja nezadovoljnika u stvari bili sekundarni, savršen tabu kao sredstvo za provokaciju. Bez prave težine, Fortuinov angažman iscrpljivao se na razini stila i verbalne invektive, političke nekorektnosti i svađa u medijima. Otud je i atentat na njega, iako naravno šokantan kao precedent u zemlji gdje političari biciklima i javnim prevozom idu u Parlament i koja od 17. stoljeća ne poznaje političko ubojstvo, imao i nešto skoro tragikomično, do cinizma – Fortuina je ustrijelio mladi student, bijelac i pripadnik jedne od ekstremnih ekoloških grupacija.

AUTSAJDER INDONEŽANSKOG POREKLA

Vilders je mnogo kompleksniji slučaj, što je činjenica koja se zbog njegovog, na momente frapantnog političkog programa, u inostranstvu previđa. Rodom iz pograničnog Venla na jugu Holandije, daleko najsiromašnijeg dijela bogate zemlje, porijeklom katolik u dominantno protestantsko-kalvinističkoj kulturi, te – najproblematičnije – rasno zapravo "nečistog" porijekla (indonežanski korijeni, zbog kojih su Vildersa u mladosti, a danas krajnje ironično, znali po nadimku "*neger*" – "crnac", iz čega je vjerojatno proisteklo i smiješno šatiranje kose), Vilders je sebe uvijek (s pravom) doživljavao kao autsajdera.

Relativno slabo školovan među privilegiranom i obrazovanom holandskom političkom elitom, sporo se probijao na desnom krilu liberalnog VVD-a – partije, treba napomenuti, po definiciji sekularne, štoviše u početku i u tradiciji pravih

SEJANJE MRŽNJE: Gert Vilders
Foto: Reuters

liberala, ateistički (nekršćanski) i nereligiozno orijentirane stranke, u pedesetim ključno emancipatorske u procesu odvajanja crkve od države, mnogo više od lijevih socijaldemokrata. Vilders se isprva bavio socijalnim pitanjima, i to kao pobornik kresanja svih oblika socijalne asistencije, što je ponovo krajnje ironično s obzirom na njegovo današnje biračko tijelo sastavljeno uglavnom od obespravljenih, nezaposlenih i od radničke klase, daleko najovisnije o ogromnim subvencijama države. Njegov "zlatni čas" kao i kod mnogih s desnice bio je 11. septembar 2001, nakon kojeg je svojoj radikalizaciji mogao dati oduška. Medijskim blickrigom, serijom tekstova i filmova u koprodukciji s mnogo intelektualnijom, ali jednako antiislamski determiniranom Ajan Hirši Ali, Vilders je svojom fizičkom pojavom i kratkim, žestokim napadima s parlamentarne govornice i u televizijskim prijenosima, izletio kao nevođeni projektil na javnu scenu. Svaki govor, rasprava, o čemu god bila, ili nastup svodili su se na jedno – na islam, kao petu kolonu i strano tijelo u Holandiji, ali i, kako neprestano ponavlja, u "judeokršćanskoj civilizaciji". Ovo nije moglo bez posljedica u eri neposredno nakon ubojstva Fortuina i pisca i filmskog režisera Tea van Goga, te već od 2004. Vilders živi pod stalnom pratnjom i jakim obezbjeđenjem. No to ga nimalo nije pokolebalo, kao ni brojne tužbe i zabrane ulaska u neke zemlje – štoviše, kao da mu izolacija i ugroženost hrane radikalnost.

IZLAZAK NA MEĐUNARODNU SCENU

Također, za razliku od pokojnog Fortuina, koji je bio a i ostao provincijalna pojava, Vilders je brzo internacionalizirao kako svoj lični profil tako i diseminaciju programa i ideja. Najopskurniji kutovi »

Knjige u izdanju nedeljnika

VREME

možete kupiti u:

prostorijama redakcije,
boljim knjižarama,
pouzećem ili preko interneta

informacije na 011/3234-774
ili www.vreme.com

svjetske politike otvorili su mu odonda vrata širom – od ekstremnih izraelskih desnih partija (Vilders je filosemit i vrlo antinjemački okrenut), do američkog evangelističkog andergraunda – redom krugova ideološko-vjerskih fanatika, usuprot Vildersovom potpuno i iskreno sekularnom i pervertirano humanističkom habitusu (inzistiranje na evropskoj kulturi). Cilj je očito zajednički i kao takav nadiže se iznad međusobno isključivih programa, pa je mreža koju političar održava velika, složena i netransparentna.

Kod kuće pak, on lukavo ne diskriminira ni seksualno ni rodno, ali zna savršeno svoju publiku na liniji antiintelektualizma i u napadu na islam usput zakači redovno i građansku klasu (umjetnost i kultura su tako za njega "ljevičarski hobiji"). Uspjeh svake ozbiljne političke partije u Holandiji danas ovisi od toga kako će se očitovati o mnogobrojnim pitanjima važnima za uređeno društvo, što znači da su stranke ovisne i o spinovanju, analizama i target-grupama, pa svaka na osnovu toga piše i objavljuje široke programe i manifeste, od politike i ekonomije do obavezne ekologije. Program Vildersove partije ima jednu stranicu teksta. On je *single issue* političar – aktivist jedne jedine teme – a ta je isključivo antiislamizam. Ne zanimaju ga pružanje ruke, reforma, niti demokratizirani islam, nego ide na odsijecanje čitavog jednog dijela stanovništva, zasad "samo" kriminalaca i(li) islamističkih radikala i terorista, zahtijevajući za ove gubitak prava građanstva, državljanstva – i masovnu deportaciju. U zemlji koja je u holokaustu izgubila gotovo kompletno jevrejsko stanovništvo, eho ovoga dijela Vildersove politike već u primisli izaziva paraliziranost.

MAJSTOR REGRUTIRANJA MASA

Majstor u regrutiranju masa, "narodni čovjek" s permanentnom distancom ka svakome, Vilders je vrhunski *troublemaker* – izazivač nevolja, što radi znalački i s užitkom, a stvaranje kaosa čini se kao gorivo njegovih političkih motivacija i ambicija. U istom, za razliku od Marin le Pen i nekih drugih neo desničara, on čitavo vrijeme odbija ući u vlast, čak i na lokalnom nivou, iako je podržao vladu i kabinet desnog centra koji je sastavljala Vildersova bivša partija. Takvo odbijanje učestvovanja u vlasti, demagogija je koja, pak, njegovoj širokoj, politički nepismenoj bazi daje potvrdu o nekorumpiranosti, a iz te pozicije nered se može nastaviti praviti vječno i neometano, što Vilders odlično zna. Jer pored političke kombinatorike i stalne igre na oštrici ima najopasniju osobinu: on izgleda vjeruje u ono što govori i proklamira. To je, bez obzira na neučestvovanje u izvršnoj vlasti, izuzetno destruktivna društvena tendencija i snaga. Ona najprije neprihvatljivim, upravo bezumnim stavovima obezvrjeđuje javni govor u zemlji gdje se izrečeno, pogotovo kad je s političke govornice, tradicionalno smatra ozbiljnom i odgovornom stvari, a gdje su se zbog nepoštovanja civiliziranog odnošenja prema bilo kojoj društvenoj grupaciji donedavno snosile opipljive posljedice. U zemlji koja se (ne uvijek s razlogom) ponosi političkom, ekonomskom i svakom drugom transparentnošću, veze pak s ideološkim podzemljem čine staro i klasno stabilno društvo sve nesigurnijim.

ISLAMISTI NISU DOBRODOŠLI: Demonstracije Pegide u Amsterdamu, februar 2016.
Foto: AP

No, to je još i najmanje zabrinjavajuće: govor mržnje spram islama, što Vildersov govor jeste po svakom uzusu, u vrijeme užasa terorističkih napada izlaže tradicionalno mirnu i bezbjednu Holandiju još većem riziku nego što bi bila i inače u ionako nesigurno doba. Odlučan kao i svi demagozi koji, ne mareći više za "karijeru", u nekom času pređu u idejne fanatike s misijom spašavanja ni manje ni više nego čitave civilizacije, on bi u toj misiji bio spreman žrtvovati bilo što i bilo koga, čini se.

Zato, nijedan političar, medijski analitičar ili novinar koji je Vildersa nekad označavao kao cirkusanta i šarlatana, ne bi to danas ponovio. Zaključak gotovo uniforman danas, s lijeva i s desna izražava se otud kroz jedan jedini pridjev kojim se Vilders opisuje: opasan.

Parlamentarni izbori održaće se 15. marta, i izuzetno su važni za mnoga pitanja zemlje koja ne izlazi iz ekonomske krize, i nasuprot tome stanja kulturno-ideološkog "rata" u kojem se nalazi u ovom trenutku. Slom dosad vodeće liberalne partije pod nesigurnim premijerom Ruteom skoro da je gotova stvar; ljevica na čelu sa Zelenima u velikom je povratku, a sam Vilders, unatoč recentnom opadanju podrške birača u istraživanjima, izgleda ima šansu za dosad najveći broj mjesta u Gornjem domu parlamenta. Stvari dakle ostaju neizvjesne, što u zemlji u kojoj su dosadna sigurnost i predvidljivost smatrane vrlinama, stvara stanje neobične uznemirenosti i pojačane kolektivne anksioznosti. Tim više što ni sadašnji politički sistem i institucije, ni kultura sama, nema ni najdalje predodžbe kako da se iz toga izvuče. Ako se hipotetički riješi Vildersa, kao ličnosti i ideološko-političkog faktora, njegovi birači i simpatizeri naprotiv, ta masa ekonomskih nezadovoljnika i gubitnika "kulturnih ratova", kao i stvarna prisutnost problema političkog islama i integracije emigranata, sve to ostaje kakvo je i bilo – mučno, zapreteno i, zasad, bezizlazno. ¶

ĐORĐE MATIĆ

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

ZORAN STANOJEVIĆ

Lepa lajna lepo gori

Godine kod nas mogu biti sušne ili kišne, ali sve su izborne, da parafraziram mudrog satiričara Vladu Bulatovića Viba. Tako se i meni čini da svake godine ponovo pišem gotovo isti tekst, o tome kako se internet koristi u izbornoj kampanji. Ove godine skrenuo bih pažnju na tri zablude, ako ikome to može biti od koristi.

Prva je da to što vidite na društvenim mrežama ne da nije realno stanje u društvu, nego ni na toj društvenoj mreži. Vi na Tviteru, Fejsbuku ili Instagramu sami birate s kim ćete razmenjivati informacije. Pričati o tome da ne znate nikoga ko podržava partije koje ne podnosite znak je da ste se zatvorili u "balon". Isto važi za "ankete", lajkove, retvitove, sve to je informatički smog koji se lako rastera na izborima, koliko god gust da vam se činio. Dakle, to što vidite na društvenim mrežama je vaše ogledalo, ne verujte mu, naročito ako govori da ste najlepši.

Druga zabluda je da kampanja na internetu može biti besplatna. Ne može. Uvek košta mnogo, samo je taj trošak moguće socijalizovati, odnosno prebaciti ga, delimično, na same korisnike, birače. Ako izuzmemo plaćene oglase gde je račun lako izvesti, cena kampanje dobija se kada se sabere aktivnost svih do kojih je doprla. Ko je i koliko gledao, širio, komentarisao. U ovom slučaju vreme je zaista novac, s tim da se monetizuje posle izbora. Jedina prednost je što ostavlja malo manje dugove nego kampanja u klasičnim medijima, ako je nečija namera u izbornoj trci da izgubi sa što manje troška.

Odličan primer je spot sa avionom koji je lansirao tim predsedničkog kandidata SNS-a uz podsećanje da zvanična kampanja ne može da počne pre raspisivanja izbora, ali da to pravilo na internetu ne važi. Spot nije bio produkcijski jeftin, što ne znači da je skupo plaćen parama, ali je napravio rezultat iz snova. Tokom vikenda su ga dobrovoljno širili svi. I oni koji podržavaju i oni koji nikada ne bi glasali za kandidata iz spota. Komentari su nebitni, bitan je njihov broj, pažnja koju je privukao. Umesto što se podsmevaju i potcenjuju favorita, a to je uvek opasno, ostali kandidati morali bi brzo da smisle adekvatan odgovor sa sličnim posledicama. Ko u ovo sumnja, taj nije probao slanu plazmu.

Treća zabluda je da mali tim amatera može da napravi odličan rezultat ako se zalaže za pravu stvar. Marketing na društvenim medijima odavno se bazira na algoritmima. Ako nemaju stručnjaka od te fele, najdalje što će kandidati stići je zabavljanje malog broja sopstvenih pristalica dobrim šalama.

Za kraj, upozorenje. Tviter ima velike uši. Jedna novinarka "Njujork tajmsa", koja inače prati estradu, morala je naširoko da se izvinjava zbog zaista ružnog komentara na račun Melanije Tramp koji je izgovorila za stolom na nekoj svečanoj večeri. Slučaj je hteo da do nje sedi manekenka Emili Ratajkovski koja je to odmah prenela na Tviter, osuđujući novinarku. Ona je ubrzo identifikovana, redakcija je poludela jer im je trenutno najmanje trebalo da Tramp bude u pravu kada osuđuje "Njujork tajms", a korporacijski etički kodeks dobio je novo pravilo: ne postoje poverljivi razgovori ako ste u društvu osoba aktivnih na društvenim medijima. U Srbiji to znači da budete malo tiši u kafani. Ili glasniji. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije u redakciji	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	1500 RSD	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	2000 RSD	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	2900 RSD	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	3800 RSD	50,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

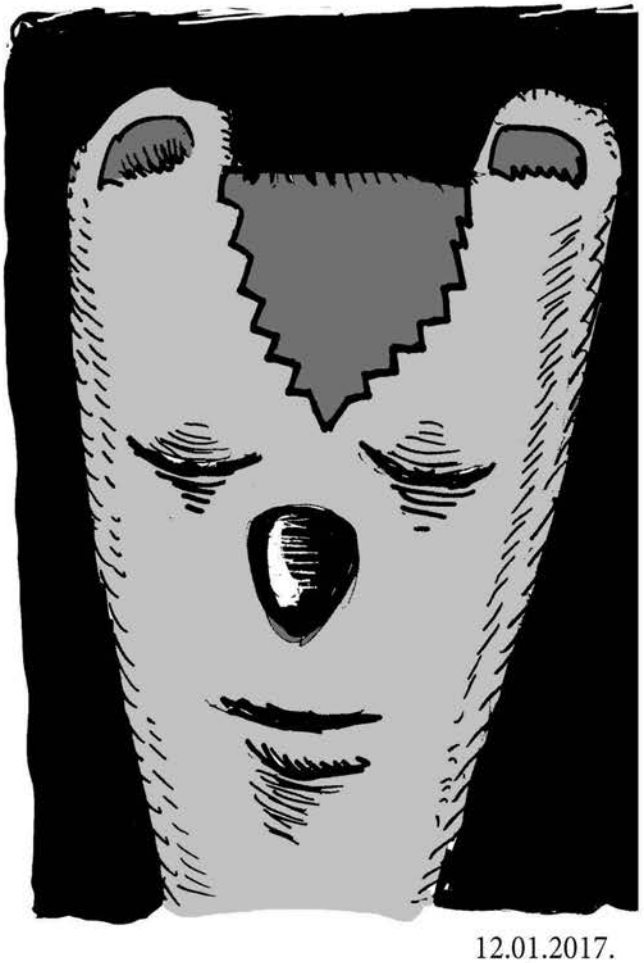
Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

NOVO!NOVO!

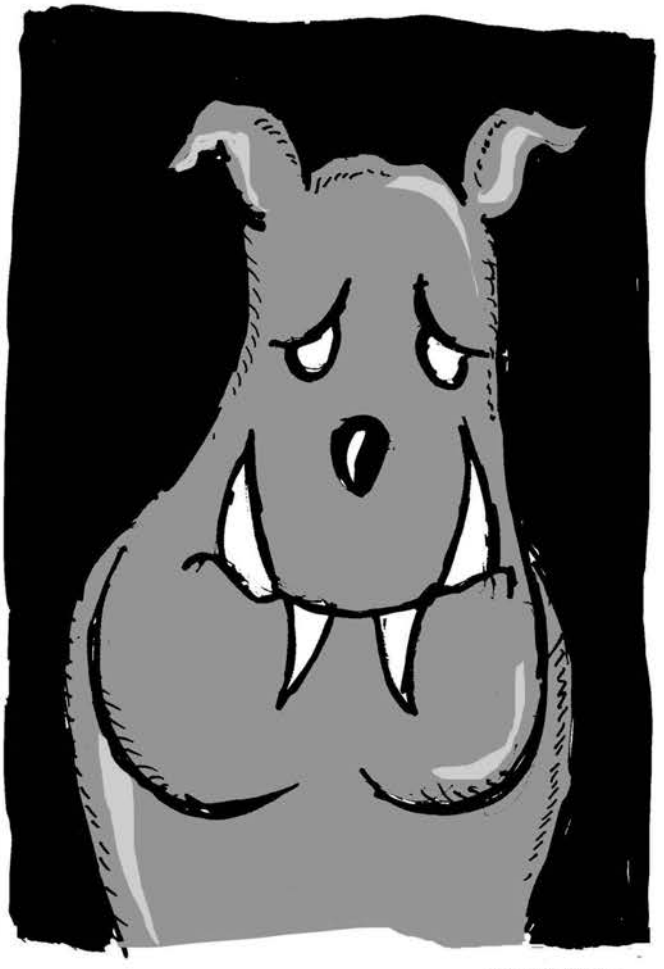
NAJNOVIJE HIPNAGOGIČKE VIZIJE!

ALEKSANDAR ZOGRAF.

12.01.2017.

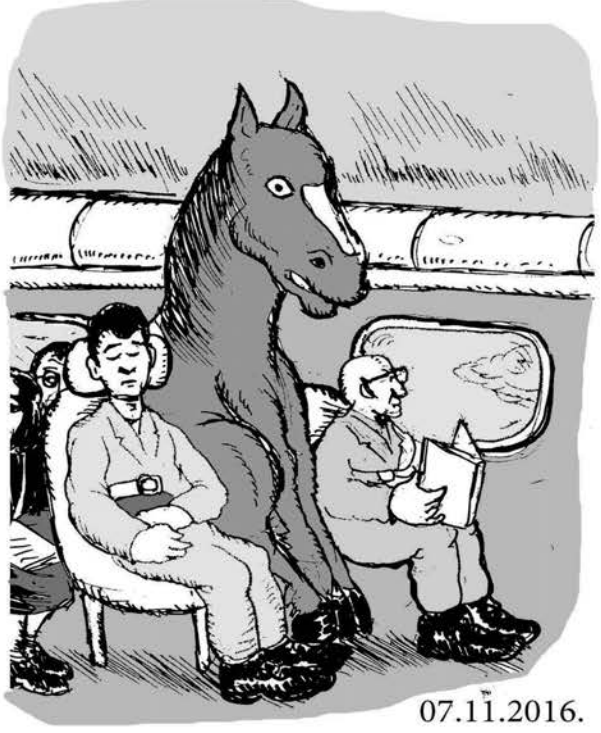
25.12.2016.

04.10.2016.

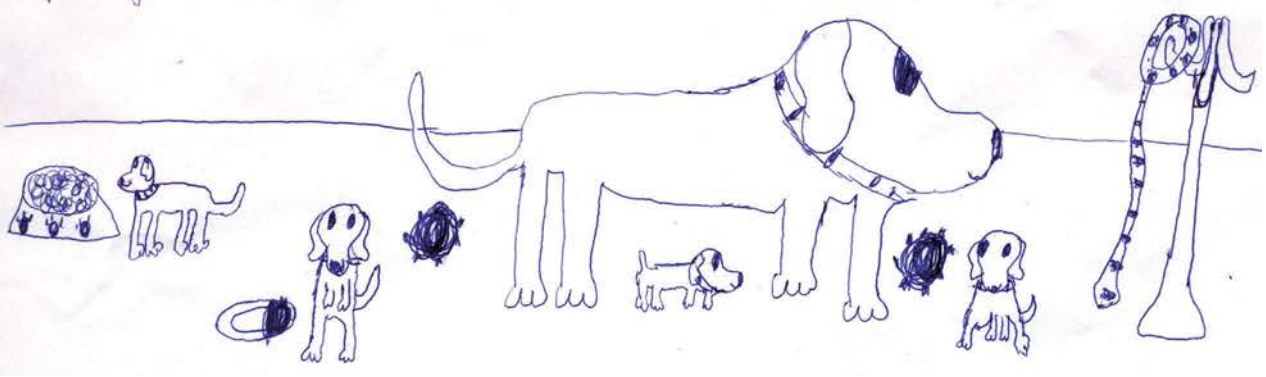
29.10.2016

07.11.2016.

Кучке ♡♡♡ 7.2. 2017.

Кучке (пси) су слатки посебно када су мали. Али и пси су захтевни исто колико и деца. Мене је за пса баш баш брига. Ја само желим пса. Моја омиљена раса су Немањци. Сви моји другари су добили псе. Ја ћу га добити тек са 18 година. За мене су пси као најбољи другари: одани су, пажљиви, стрпљиви и разиграни. То је исто као неког брата, или сестра. Сваки дан питам маму [redacted] да ли смемо да узмемо кучку, али она ми каже: „Не, сад још не дозвољавам." Одрасли кажу не јер су пси „Велика одговорност бла... бла... глупост!" Желим барем на један дан да чувам пса. Мама ми је дозволила да купујем часопис о псима. Када сам имала 7 година била на Авали једна кучка коју сам назвала Бекси све је почело. Била је мала и црна. Мама и тата су запала прихватили да усвојимо Бекију. Али није успело. Једва чекам да добијем свог пса.

ТИЈАНА ТУРУДИЋ

NOVA SEZONA "ZUMIRANJA"

POLITIČKA EMISIJA U PRODUKCIJI NEDELJNIKA VREME

OD 23. FEBRUARA
SVAKOG ČETVRTKA
NA TV STANICAMA
ŠIROM SRBIJE
I NA SAJTU
WWW.VREME.COM

- TV ŠABAC
- TV T1 ZAJEČAR
- TV FORUM PRIJEPOLJE
- KRALJEVAČKA TELEVIZIJA KATV
- TV VALJEVO PLUS

VREME

ANALIZA NAŠE STVARNOSTI
BEZ SENZACIONALIZMA,
ALI I BEZ DLAKE NAJEZIKU

Danas izaberite

YUHOR

www.yuhor.rs

YUHOR

Još od 1902.

Posvećen dobrom ukusu!

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec